Poštarina plaćena u gotovu.

GOD. LXX. ZAGREB, SRPANJ—KOLOVOZ 1944 ROJ 7.-8.

ZAGREB, Marulićev trg 12.II.
Zbutega Petar, sudac Sudb. stola

MJES[illegible]NIK

GLASI[illegible]TSKOGA PRAVNIČKOGA DRUŽTVA

SADRŽAJ

	Strana
Formalizam u pravu	305
Vjeresija za riečno brodarstvo — Dr. Mihovil Vuković, minist. nadsavj., Zagreb	307
Zadatci i svrha pravnog instituta — Dr. Pavao Canki, ministar pravosuđa i bogoštovlja	316
Smrtna kazna kao družtvena pojava — Dr. Bogoljub Ššengi, odvjetnik, Vukovar	319
Neka pitanja u savezu s dion. družtvima — Dr. Ivan Gradanić, Zagreb	327
Četvrta instancija — Stipe Miličić, Zagreb	330
Smije li odvjetnik zastupati ili savjetovati stranku, ako je prije dao savjet protustranci?	337
Ocjene i prikazi — Dr. Marko Kalođera: Naknada neimovinske štete — dr. Pavao Rastovćan, sveuč. profesor	341
Ljudevit pl. Farkaš — Dr. B. E.	350
Pravosuđe	351
Popis važnijih rješitbi Stola sedmorice	368
Kratke obćenite upute	371
Pabirci — Sličice s opotražnog povjerenstva	373
Bilježke	375
Iz Odvjetničke komore u Zagrebu	380
Popis odvjetnika	383

Kako smo već u prošlome broju naviestili, poskupljenje papira i tiska sili nas da povisimo članarinu odn. predplatu. Dok smo na pr. za tiskanje svibanjskog broja »Mjesečnika« platili 18.698 kuna (bez papira, koji smo posebno platili), već za lipanjski broj platili smo 51.956 kuna (također bez papira). Predviđajući daljnje poskupljenje zaključio je upravni odbor Hrvatskog pravničkog družtva da povisi članarinu odn. predplatu za tekuću godinu 1944. za 600 kuna.

Ukupna, dakle, članarina odn. predplata za čitavu godinu 1944. iznosi za javne činovnike, đake i odvj. pripravnike 800 kuna, a za pripadnike slobodnih zvanja 920 kuna. To znači da smo članarinu odn. predplatu od 200 kuna odn. 320 kuna, kako smo ju bili odredili početkom godine za čitavu godinu (uz naglašeni pridržaj prava na povišenje tiekom godine), upotriebili za prvo polugodište, tako da će svatko, tko je toliko platio, morati doplatiti još 600 kuna za drugo polugodište.

Ako se uzporedi ova povišena članarina (predplata) s članarinama (predplatama) drugih družtava (časopisa) i napose s poskupljenjem tiska i papira, može ju se još uviek uvrstiti među najčednije članarine (predplate). A i s tom povišenom članarinom (predplatom) moći ćemo izdržati do konca godine samo pod uvjetom, da nam svi članovi uredno plate (što se, nažalost, dosad ne može reći).

Ovome dvobroju prilažemo uplatni list Poštanske štedionice radi uplate tekućeg prinosa i zaostataka na naš račun kod nje broj 35-515.

MJESEČNIK

GLASILO HRVATSKOGA PRAVNIČKOGA DRUŽTVA

ZAGREB, SRPANJ—KOLOVOZ 1944.

GOD. LXX. BROJ 7.-8.

Formalizam u pravu

Prije dvadeset i više godina vodila se pred zagrebačkim sudbenim stolom kaznena razprava protiv nekolicine od zagrebačke jeunesse dorée obtužene zbog vrlo težkog zločina. Kroz čitavo dugo trajanje razprave sudbena dvorana bila je svaki dan krcata občinstvom, željnim senzacija, tako da su se članovi senata, branitelji i obtuženici počeli osjećati kao da su na pozornici, pa neki od njih pomalo i glumili. Jednog od branitelja osobito je dražkalo ovo zanimanje javnosti pa neznajući već kako da svrati pozornost občinstva na sebe, stavljao bi na obtužene i svjedoke brojna pitanja, a kako su mnoga od ovih bila suvišna i neumjestna, predsjednik razprave ih je odklanjao, našto bi branitelj svaki put spremno izjavio: »Prijavljujem ništovnu žalbu!« Među slušateljima prisutni pravnici znali su što da misle o ovome pljusku žalbi, ali laičkome dielu občinstva — koji se tu nalazio u većini — one su osobito imponirale: laici su u onome ponavljanju jednih te istih rieči nazrievali neku tajinstvenu, ali duboku mudrost, neku vještinu, koja će pomrsiti sve kondemnatorne namjere suda.

Ovo je tek mali primjer velike sklonosti, koju pravni laici goje prema formalizmu u pravu. Njima su formalnosti sve ili glavno, a sadržaj, meritum, ništa ili sporedno. No dok je odnos pravnog laika prema formalnostima u pravu takav, on istodobno znade padati i u protuslovlje zabacujući sasvim formalnosti i pretvarajući se od ljubitelja formalnosti u njihova absolutnog protivnika. »Što treba tu natezati se! — kratak proces pa gotovo!« — koliko puta čujemo takvog pravnog laika u časovima, kad ga obuzme antiformalističko razpoloženje. A kad bi nastavili dublje izpitivati razloge ovih promjena u razpoloženju prema formalnostima, našli bi ih pretežno u probitcima, koje pojedinac očekuje sad od formalizma sad od aformalizma.

Objektivni pravnik (a možda je i suvišno pravnika posebno ovako adjektivirati, kad pravnik već sam po sebi mora biti objektivan) vrlo dobro znade da su obje skrajnosti u odnosu prema formalnostima pogrješne. Pretjerani formaliste su više smiešni a manje pogubni, skrajnji antiformaliste više pogubni a manje smiešni. Istina je — kao uviek — nekako u sredini, udaljujući se od točne sredine prema jednoj od skrajnosti (ali ne dopirući nikad do nje) već prema naravi i potrebi

konkretnoga slučaja (jer pravo je radi života, radi konkretnih slučajeva u njemu).

Nema ničesa bez bar neke formalnosti. Sama rieč, govor, jest formalnost, jest oblik, u kojem se izrazuju misli, čuvstva i volja, a život se bez rieči neda ni zamisliti. Ni pravo se neda zamisliti bez formalnosti, ali ih ono smije tražiti samo u tolikoj mjeri, koliko je baš potrebno za njegovu svrhu. Često se doduše, tu potrebnu pravu mjeru i ne pogodi, ali nastojanje ima biti upravljeno samo k njoj te pravo (pravni propisi) ne smije imati ni želje ni namjere da bilo siđe izpod dovoljne bilo prieđe preko potrebne mjere. Za oporuku (ukoliko nije holografska) traži se formalnost triju svjedoka ne zbog brojke tri, nego jer se misli da je toliki broj s jedne strane dovoljan, a s druge potreban da se zajamči i dokaže prava volja oporučitelja. Za upis zemljišnoknjižnih prava traži se sudsko ovjerovljenje podpisa da se zajamči i dokaže prava volja prenositelja prava. Za sticanje državljanstva potreban je čitav niz formalnosti zbog važnosti onih pravnih posljedica, koje donosi sa sobom pravo državljanstva. Kod svjedoka predvidjena je zakletva, da se što sigurnije preko i s t i n i t o g izkaza dođe do istine. Za osudu obtuženoga potrebno je sad više sad manje formalnosti (ako smijemo tako nazvati dokaze i put, kojim se dolazi do njih), već prema tome koliko je potrebno da sud steče stopostotnu sigurnost o obtuženikovoj krivnji, i ne samo sud, nego i javnost, narod, čije pravne sviesti sud mora biti tumač i izražaj. Jednom rječju: kada se prava osnivaju, mienjaju i ukidaju, kada su ona povrieđena, kada se nekoga ima lišiti prava na imovinu, slobodu i život, — u svakome od tih slučajeva mora postojati podpuna sigurnost da su prava doista osnovana, promienjena, ukinuta ili povrieđena, da je dotični učinio doista ono, što ga na temelju zakona lišava jednog od spomenutih pravnih dobara. *Pravna sigurnost jest razlog formalnosti, ona određuje njihovu mjeru uobće i kod konkretne primjene.*

Kad prava (subjektivna prava državljana) nebi nikad dolazila u pitanje, nebi bile potrebne ni formalnosti, jer čemu dokaz da su prava osnovana, da postoje, ako ih nitko ne osporuje, ako se nitko ne protivi njima? Pravna sigurnost sastojala bi već u tom absolutnom neosporavanju, tako da ona nebi trebala nikakvih podpora ni jamstva, pa ni u formalnostima. Ali jer je u naravi ljudi da si međusobno prisvajaju, otimaju i osporavaju prava, neizbježiva je zadaća suda i uprave, da u bezbroj slučajeva rješavaju pitanje, tko je i u kakovu pravu, tko je i čime zavriedio da budu na nj' primienjene sankcije zakona. I tek u tome p o s t u p k u suda i uprave dolaze do važnosti formalnosti, a jer ni najmudriji zakonodavac nije kadar predvidjeti njihovu pravu mjeru baš za svaki slučaj, on je dao i sudu i upravi slobodu ocjene dokaza, vežući im ipak ruke izvjestnim minimumom formalnosti, kako se nebi njihova djelatnost izrodila u samovolju, po kojoj bi opet nestalo pravne sigurnosti, dakle onoga za čim zakonodavac ide i radi česa je uveo formalnosti. Jer pravna sigurnost, koju ima da ostvare sud i uprava, nesmije biti manja od pravne sigurnosti, koju hoće zakonodavac odn. država, kojoj su sud i uprava tek organi.

Ovdje opisano stanovište pravnika i prava prema formalnostima jest stanovište uglavnome n o v i j e g vremena. Jer nije uviek bilo tako. Poznato je, da je na pr. rimsko pravo u svojim početcima bilo nada sve formalističko, tako formalističko te je izgledalo da su formalnosti od sredstva za osiguranje prava postale svrhom ili pak zaprekom za postignuće prava. Od formalizma patilo je i pravo srednjega i prvih stoljeća novoga vieka, koji su i stvorili poznati smiešni tip učenog pravnika; tada je forma bila pobiedila sadržaj, zastrla istinu i postala sama sebi ciljem. Današnje pak pravo i pravnici teže k pojednostavljenju, k ograničenju formalnosti, iako silna složenost i mnogostranost modernoga života znatno otežčavaju ostvarenje takve težnje. U nijednome ipak slučaju ne žele oni izlučiti iz prava one i onoliko formalnosti, koje i kolike su potrebne kao jamstvo pravne sigurnosti. Država kao najviša i najsavršenija ljudska zajednica — za razliku od neorganizirane skupine — baš je karakterizirana pravom, u čijemu pojmu je uključena i sigurnost, tako da bez pravne sigurnosti nema ni prava, a dosljedno ni države. I zato ne a priori ni kratak ni dug proces, nego baš onoliki i sa toliko formalnosti, koliko je potrebno da sva prava, priznata pod jednakim uvjetima svakome građanu, budu sa sigurnošću sačuvana i — dosljedno družtvovnoj pravednosti — dužnosti s jednakom sigurnošću izvršene. I ne samo prava i dužnosti državljana među sobom, nego također prava i dužnosti njih samih prema državi i obratno.

Vjeresija za riečno brodarstvo*)

(Prilog kodifikaciji riečno-plovitbenog prava).

Napisao dr. Mihovil V u k o v i ć, nadsavjetnik u ministarstvu prometa, Zagreb.

UVOD

Sticajem raznih prirodnih i tehničkih prilika ušlo je riečno brodarstvo u red najjeftinijih posrednika između proizvađača i potrošača, te je uslied toga zauzelo veoma značajan položaj u posebničkom i javnom gospodarstvu pojedinih zemalja. Značaj takvog položaja bio je pojačan još i time, što su se u suvremeno doba javili mnogi državni i javni probitci, koji su se mogli najzgodnije ostvariti putem riečnog brodarstva.

Osim toga očitovale se posljedice današnjeg rata i u tome, da se je morska tonaža kao i sigurnost pomorskog prometa stalno umanjivala. Uslied toga prenosilo se težište gospodarskog posredovanja na riečno brodarstvo, čija se je tonaža za vrieme rata naprotiv povećavala.

*) Ovo je početak veće razprave, koju je g. dr. M. Vuković napisao i nadležnom povjerenstvu dostavio kao referat o organizaciji hipoteke na riečnim brodovima. Ukoliko nam prostor bude dopustio, priobćit ćemo i neke druge dielove spomenute razprave. Op. ur.

Sve ove okolnosti davale su riečnom brodarstvu u svojoj ukupnosti sve veću gospodarsku važnost. To će u glavnom vrieditі i za Nezavisnu Državu Hrvatsku, jer je ona većim dielom svoga područja smještena u slivu rieka Dunavskog bazena te na taj način dolazi u mogućnost, da učestvuje na svim pogodnostima europskog riečnog prometa. Uslied toga moći će ona, bude li umjela, organizirati svoje brodarstvo, da preuzme ulogu gospodarskog posrednika između Srednje i Jugoiztočne Europe. U niz zadataka, koji su preduvjet za ostvarenje ovog posredovanja, spada također i uređenje brodarstvene vjeresije, čija je prva predpostavka sadržana u uspješnoj organizaciji hipoteke na riečnim brodovima.

Posredovanje između proizvađača i potrošača spada još uviek među najeminentnije trgovačke poslove. Prema tome moralo je trgovačko svojstvo doći do izražaja i u riečnom brodarstvu, koje je sve više postajalo sredstvom toga posredovanja. Zbog toga smjera, u kojem se je razvijala i organizacija riečnog brodarstva, dobila je ona obilježje jedne osobite trgovačke ustanove.

Zbog trgovačkog obilježja riečnog brodarstva vezano je ono za vjeresiju[1]) kao i svaka druga trgovačka ustanova. Na taj način postala je mogućnost brze, jeftine i sigurne vjeresije jedan od najvažnijih preduvjeta razvoja, jednako u riečnom kao i u pomorskom brodarstvu. To će osobito vrieditі za Hrvatsku, gdje se je riečno brodarstvo tek počelo razvijati i gdje stoga ostaje u glavnom upućeno na pomoć velikog kapitala. Međutim ova pomoć može doći do izražaja samo u tom slučaju, ako su uvjeti za davanje vjeresije povoljno organizirani.

U Hrvatskoj nema još posebnih ustanova za davanje vjeresije brodarstvu kao na pr. u Holandiji i Njemačkoj. Isto tako neće se u njoj zanimati sa brodarstvom samo oni, koji su za to organizacijski određeni, već svaki onaj, koji bude osjećao, da ima gospodarskih i tehničkih uvjeta za tu granu poslovanja.

Zbog toga će se i organizacija brodarstvenog kredita kod nas razvijati tako, da će biti sličnija nekoj otvorenoj, nego li jednoj zatvorenoj organizaciji[2]). Za njega biti će u tom pogledu od važnosti samo: ciljevi, oblici, sredstva i regulativi. Osobe, koje će tražiti i davati vjeresije, biti će mahom neodređene, te zato u organizaciji brodarstvene vjeresije neće ni dolaziti u obzir. Općenito se može kazati, da će ovo biti shema organizacijskog sustava, na kojem će se kod nas moći da osnuje uređenje brodarstvene vjeresije.

[1]) Početci vjeresije padaju još u prednovčano doba. No u to vrieme bila je ona u glavnom zasnovana na kolektivističkoj bazi primitivne družtvene zajednice, te se nije mogla ni razviti do visine nekog gospodarskog činioca. Tek kasnije, kad je novac postao izključivim sredstvom razmjene, odvajala se i vjeresija od prometa konkretnih dobara te se sve više vezala za prometnu vriednost tih dobara.

Pod takvim okolnostima postala je vjeresija obći instrument gospodarstva, te je na taj način izazvala i potrebu, da se organizira i da svoju organizaciju pomoću odgovarajućih pravnih norama afirmira u prometu (Dr. Mih. Vuković: Orgnizacija zrakoplovne hipoteke, Zemun 1938., izdanje Zapovjedničtva zrakoplovstva u Zemunu).

[2]) Izp. Dr. Mih. Vuković: Iz znanosti o organizaciji, Mjesečnik, Zagreb 1943., broj 10.

II. CILJEVI ORGANIZACIJE VJERESIJE

Kod ciljeva organizacije vjeresije treba razlikovati one, koji se odnose na dužnika od onih, koji vriede za vjerovnika. Ovima treba dodati i ciljeve, koji se tiču vjeresijskog prometa uobće.

U pogledu dužnika cilj organizacije brodarstvene vjeresije sastoji se u tome, da brodovlastnici dođu do što brže, jeftinije, veće i dugotrajnije vjeresije, a da zbog toga ne budu ni stvarno ni pravno ograničeni u pogledu razpolaganja sa njihovim brodovima.

Što se tiče vjerovnika, ciljevi organizacije sastojati će se u tome, da vjerovnik bude za danu vjeresiju što bolje osiguran, a da zato ipak ne mora preuzimati teret čuvanja i rukovanja brodva, koji su mu založeni.

Osim toga brodarstvena vjeresija, kako je zamišljena pod oblikom hipoteke, ne služi samo osiguranju tražbiee, već ima i dalji cilj, da mobilizira vriednost brodova i na taj način poveća sredstva za razmjenu dobara. Ovaj cilj dolazi osobito do irazaja u zemljištno-knjižnom prometu. Međutim kod brodarstvene vjeresije izticati će se on u daleko manjoj mjeri, jer su i brodovi daleko slabiji vjeresijski objekt od zemljišta.

O ovim ciljevima ovisiti će količina, trajanje, sigurnost i oblici vjeresije, koji će se upotrebljavati u brodarskom prometu.

III. OBLICI VJERESIJE

O ciljevima organizacije ovisiti će u prvom redu oblik vjeresije, koji će najbolje odgovarati brodarstvu. Prema svojim općim značajkama ta će se vjeresija dieliti na osobnu i stvarnu.

Kao podloga osobne vjeresije služi redovito: obće imovno stanje dužnika, njegovi vjerojatni dohodci kao i njegova trgovačka solidnost, a to su u glavnom osobna svojstva dužnika, ukoliko je on trgovac. Prema tome osobna vjeresija ovisna je od trgovačke individualnosti dužnika. On je stoga skučen u gospodarskom pogledu na najmanju mjeru i zato neće imati prave vriednosti ni za brodarstvo. A u vrieme rata, kad se trgovačke operacije svode samo na poslove za gotovo, neće on uobće ni dolaziti u obzir.

Kod stvarne vjeresije služiti će vjerovniku kao sigurnostna podloga stanovita stvar ili tražbina dužnika. U brodarstvu biti će to obično: brod, njegove pripadnosti, razne naknade i redoviti dohodci, koje brodarstvo prima.

Ove karakteristike stvarne vjeresije pokazuju, da će ona davati vjerovniku daleko veću sigurnost od osobne vjeresije. Prema tome biti će stvarna vjeresija onaj oblik, koji će odgovarati ciljevima organizacije brodarstvene vjeresije.

Međutim stvarna vjeresija ima značaj sastavljenog pojma i zato se ona kao takova neće moći upotriebiti za podlogu organizacije. U prometu javlja se stvarna vjeresija u više elementarnih oblika, pomoću kojih se može osigurati vraćanje kapitala, koji je vjerovnik dao na vjeresiju dužniku. Od tih oblika spominjemo ovdje samo najglavnije, a ti jesu: fiducijarno osiguranje, ručni zalog, nantissement de fonds de commerce i hipoteka.

1. Fiducijarno osiguranje

Fiducijarno osiguranje bilo je kao oblik stvarne vjeresije poznato još u starom rimskom građ. pravu. Ono je dolazilo do izražaja u t. zv. pactum fiduciae, po kome je dužnik osiguravao vjerovnika na taj način, da je na njega prenosio vlastničtvo svoje stvari uz istodobni uglavak, da vjerovnik mora prenieti vlastničtvo natrag na dužnika, čim dug bude namiren.

Biće ovog posla sastoji se prema načelima suvremenog prava u tome, da dužnik predaje vjerovniku u namjeri otuđenja kao sigurnost za njegovu osobnu tražbinu neki imovinski predmet time, da vjerovnik, t. j. fiducijar postaje također i pravi vlastnik toga predmeta.

Gospodarska svrha ovog davanja vjeresije postizava se na taj način, da se vjerovnik osobno obvezuje, da će pod stanovitim okolnostima, a redovito poslije izmirenja tražbine, prenieti vlastničtvo natrag na dužnika. Ova obveza vjerovnika može se stipulirati i na taj način, da vlastničtvo stvari poslije izplate duga prieđe i eo ipso natrag na dužnika. Fiducijarno osiguranje sastoji se stvarno samo u prenosu vlastničtva u svrhu davanja sigurnosti. Ovaj prenos može se označiti kao najglavnija predpostavka za konstituiranje fiducijarnog osiguranja. Ukratko, sadanje pravo vidi u fiducijarnom osiguranju založni posao abstraktne prirode, koji se može obaviti i pukim očitovanjem.

Međutim za prenos vlastničtva nije po našem pravu dovoljno samo očitovanje kao na pr. po francuzkom pravu, već je u tu svrhu potrebna i predaja stvari.[3]) Zato je predaja stvari po našem pravu druga predpostavka za konstituiranje fiducijarnog osiguranja. Ova predpostavka ujedno je i razlog, da fiducijarno osiguranje neće imati tolike praktične vriednosti kao u francuzkom pravu, gdje te predpostavke ne postoje.

Ali u prilog praktične primjene ove konstrukcije kod nas ide okolnost, da se predaja može izvršiti i pomoću constitutum possessorium-a (§ 428 O. g. z-a). Na taj način može dužnik predati vjerovniku svoje brodove u vlastničtvo, a opet ih zadržati za sebe u zakupu, posudbi, čuvanju, upravi ili komisiji. Drugim riečima, dužniku ostaje u ovom slučaju neposredni posjed brodova, dok vjerovnik uzima na sebe njihovo vlastničtvo i posredni posjed. Time što dužnik dobiva neposredni posjed založenih brodova, dolazi on također u mogućnost, da ne prekida sa poslovanjem svoga brodarstva. U tom pogledu fiducijarno osiguranje je za dužnika dosta povoljan oblik vjeresijske sigurnosti.

Kraj ovih prednosti ima fiducijarno osiguranje za dužnika i svojih nedostataka. Tako će prenosom brodova u vlastničtvo vjerovnika biti povrieđen trgovački prestiž dužnika, te će renomirani dužnici-brodovlastnici izbjegavati, da na ovaj način dolaze do vjeresije. Osim toga dužnici-brodovlastnici neće se moći dovoljno razvijati, jer su za vrieme trajanja fiducijarnog osiguranja ograničeni u svakom obsežnijem razpolaganju sa brodovima.

S druge strane ima fiducijarno osiguranje loših posljedica i za vjerovnika, od kojih spominjemo samo najglavnije:

[3]) Izp. § 425. hrv. općeg građanskog zakonika (Ogz-a).

a) Fiducijarnom osiguranju manjka publicitet, jer se ono kao oblik vjeresijskog osiguranja ne primjećuje dovoljno u pravnom prometu. Zbog pomanjkanja publiciteta omogućen je stoga i dvostruki prenos vlastničtva u prevarnoj nakani, a time i oštećenje vjeresijskog vjerovnika;

b) Struktura fiducijarnog osiguranja dosta je složena i stoga za nepravnika dosta težko ostvariva;

c) Fiducijarno osiguranje iziskuje stalan nadzor nad dužnikovim poslovanjem, a to je za vjerovnika vezano sa nerentabilnim gubitkom vremena, rada i troškova. Kod nas nema još fiducijarnih družtava kao u UDA, koja svu brigu oko davanja vjeresije i nadzora uzimaju na sebe;

d) Pošto je zakonom zabranjen prenos vlastničtva brodova u inozemstvo, to se na temelju fiducijarnog osiguranja neće moći davati brodarstvena vjeresija u inozemstvo. Posljedice toga osjetit će se najviše u onoj zemlji, koja je siromašna domaćim kapitalom.

Sve ove konstatacije pokazuju, da je fiducijarno osiguranje doduše povoljnije od osobnog osiguranja, ali da ipak nije u stanju zadovoljiti one ciljeve, koji se traže za organizaciju brodarstvene vjeresije. Ovo osobito vriedi za Hrvatsku, gdje nema baš nikakve organizacije za primjenu fiducijarnog osiguranja kao na pr. u UDA i u Velikoj Britaniji.

2. Ručni zalog

Institut ručnog zaloga sastoji se u tome, da dužnik predaje vjerovniku stvar time, da se ovaj može iz nje namiriti, ako njegova tražbina ne bude u stanovito vrieme namirena.[4]) Pošto su riečni brodovi u smislu §-a 293 Ogz-a pokretnosti, to je i u njima sadržana sposobnost, da se upotrebe kao ručni zalog.

Kako to proizlazi iz §-a 451 Ogz-a, zakonska je predpostavka za ručno zalaganje, da založena stvar prede u detenciju vjerovnika. Ova detencija ograničava dužnika u faktičnoj razpoložbi sa njegovom stvari. Na taj način postaje nemoguće dužniku-brodovlastniku, koji bi dao nekome svoje brodove u ručni zalog, da nastavi poslovanje sa svojim brodarstvom, a koje poslovanje predstavlja u skrajnoj crti glavnu osnovu njegove vjeresijske sposobnosti.

S druge strane dolazi i vjerovnik uslied detencije u nezgodan položaj, Njemu se sa detencijom nameće teret čuvanja brodova. Za ovo čuvanje nije vjerovnik vjerojatno ni organiziran, iako je za njega odgovoran, a to nikako nije u razmjeru sa koristima koje će vjerovnik imati od davanja vjeresije. To će imati za posljedicu, da će vjerovnik u većini slučajeva izbjegavati, da pod ovakvim uvjetima daje vjeresiju.

Osim toga ručni zalog je strogo akcesoran, jer predpostavlja uviek stanovitu tražbinu (§ 449 Ogz-a). Akcesornost čini založno pravo težko prenosivim i stoga ne odgovara potrebama suvremenog prometa, koji traži što veću mobilnost vjeresije.

[4]) Izp. §§ 447. i 451. Ogz-a.

Svi ovi nedostatci, koji se izazivaju jednako na strani dužnika kao i na strani vjerovnika, najbolje pokazuje, da ručni zalog — iako ima karakter stvarnog osiguranja — nije nikako onaj oblik, pomoću kojega bi se mogli ostvariti ciljevi organizacije brodarstvene vjeresije.

3. Nantissement de fonds de commerce

Na međunarodnom kongresu za zrakoplovno pravo, koji je održan u Pragu rujna 1922. godine, predložio je profesor Stieber, da se za osiguranje vjeresije u zrakoplovstvu uvede institut francuzkog prava, koji je poznat pod imenom »nantissement de fonds de commerce«.[5])

Kako zrakoplovna poduzeća imaju u vjeresijskom pogledu veliku sličnost sa brodarskim poduzećima, postavljeno je odmah i pitanje, da li bi se ovaj oblik mogao upotriebiti i za osiguranje brodarstvene vjeresije.

Pod »fonds de commerce« razumieva se u francuzkom pravu svako dozvoljeno trgovačko poduzeće,[6]) u kojem su obuhvaćeni; tvrdka, klienti, namještaj, sirovine, strojevi, patenti, koncesije, dozvole, tvornički i trgovački znakovi, uzorci, modeli, trgovačko vlastničtvo, prava iz zakupnog odnosa[7]) i drugo. Roba i tražbine ne spadaju u fonds de commerce, pa ni u slučaju, kad bi se to ugovorom predvidjelo.

Pod »nantissement-om« razumieva se opet zalaganje fonds de commerce-a, koje se vrši pomoću očitovanja.

Nantissement de fonds de commerce razvio se u francuzkom prometu prošlog stoljeća, gdje ga je izazvala potreba malih trgovačkih poduzeća za što većim izkorišćenjem vjeresijske mogućnosti.

Nantissement u francuzkom pravu može se ostvariti samo pismenim ugovorom. Sticanje nantissementa pomoću sudskog ili zakonskog založnog prava nije priznato. Za učinak nantissementa prema trećim osobama potrebno je, da se ugovor upiše u trgovački registar i da se njegov prepis deponira kod trgovačkog suda.[8]) Pojedine tjelesne stvari oslobađaju se zaloga, čim su prodane i predate.[9])

U pogledu ostvarenja svoga prava vjerovnik ima »droit de préférence« na poduzeću en bloc, a tako isto i na pojedinim njegovim predmetima. Što se tiče namirenja iz kupovnine, ima vjerovnik t. zv. »droit de suite«. Najposlije pristoji mu i pravo prigovora proti komadanju poduzeća. U koliko se ugovor o nantissementu ne obnovi, ostaje on u važnosti najdulje za 5 godina.

Iz ovoga prikaza se vidi, da se nantissement sastoji u zalaganju poduzeća kao cjeline pomoću očitovanja, a da za to nije potrebna i neka predaja. Prema tome ovaj oblik zalaganja nema za posljedicu deposediranje dužnika, koji je založio poduzeće, niti nameće vjerovniku čuvanje i upravu istoga. S te strane odgovarao bi nantissement osiguranju brodarstvene vjeresije, koja baš i traži, da se dužniku ne oduzme brodarsko poduzeće, a vjerovniku ne nametne njegovo čuvanje i uprava. Ali se ipak javljaju drugi, gospodarski i pravni razlozi, koji se protive usvojenju ovog instituta kod nas.

U Francuzkoj služe se nantissement-om obično mala i srednja trgovačka poduzeća, kad im već nikakvi drugi vjeresijski izvori ne stoje na razpolaganju. Njegova upotreba smatra se zato znakom pretegnutog zaduženja, pa ga zbog toga velika poduzeća radi čuvanja svoga vjeresijskog prestiža i ne upotrebljavaju. Što se tiče prilika u Hrvatskoj, nije vjeresijski promet u njoj toliko razvijen kao u Francuzkoj. Stoga nantissement u hrvatskom pravnom prometu i ne bi došao podpuno do svog izražaja. A ukoliko bi se ipak razvio, morao bi izazvati negativne posljedice, slične kao u Francuzkoj. Iz tih razloga ne bi taj način davanja vjeresije bio skoro od nikakove koristi za naš brodarski promet.

Kao što je poznato, nantissement se proteže u glavnom na netjelesne stvari, od kojih se trgovačko poduzeće mahom i sastoji. Naprotiv ono malo tjelesnih stvari, koje trgovačko poduzeće ipak ima, izlazi izpod dohvata nantissementa, čim su te stvari prodane i predane. Osim robe, koja se kupuje i prodaje, trgovačko poduzeće i nema drugih pokretnosti. Međutim nantissement se na robu uobće ne proteže. To pokazuje, da je nantissement u glavnom skrojen za trgovačka poduzeća, a kako praksa pokazuje, i ona se jedva njime služe.

Obratno, kod brodarskih kao i kod veleobrtnih poduzeća tjelesne stvari, na koje se nantissement ne proteže, zauzimaju najveći dio njihovih vriednosti, dok je vriednost netjelesnih stvari svedena kod njih na najmanju mjeru; a i od onih, koje se ovdje nađu, većina ih je neprenosiva kao što su na pr. koncesije, subvencije i ostalo. Prema tome ne bi se nantissement-om moglo u cielosti obuhvatiti zalaganje brodarskih poduzeća, te zato on ne bi ni mogao biti onaj oblik, koji bi davao podlogu brodarstvenoj vjeresiji.

U našem pravu priznat je doduše institut u kojem se razabiru i neki početni nantissement-a tragovi. On je sadržan u §-u 296 Zakona o ovrsi, gdje se dozvoljava ovrha i na trgovačka poduzeća kao na cjelinu. Međutim ovo zalaganje je ograničeno, jer se takva ovrha može ostvariti samo putem prisilne uprave ili prisilnog zakupa. Prema tome založno pravo, kojim se jedino može dati podpuna sigurnost za vjeresiju, stiče se po našem pravu na poduzeće kao na cjelinu samo ovrhom, a ne i sporazumom. Time je ovaj način osiguranja kod nas — za razliku od nantissement-a — sveden na vrlo uzki učinak.

Osim toga za nantissement je karakteristično, da se može steći običnim pismenim očitovanjem. Međutim po našem pravu ne bi to bilo moguće, jer očitovanje ima kod nas daleko slabiji učinak, nego u francuzkom pravu. Da bi nantissement imao kod nas jednak učinak kao u francuzkom pravu, morala bi se izmieniti načela građanskog prava, a to za sada iz tehničkih razloga nije moguće.

Iz svih navedenih razloga postaje jasno, da nantissement de fonds de commerce nije onaj institut, koji bi kod nas bio pogodan za osiguranje brodarstvene vjeresije.

---

[5]) Izp. Procés verbal du Congres International aéri enne tenu à Prag septembre 1922, Paris 1922.

[6]) Izp. Dalloz: Répertoire de Législation, de Doctrine et de Jurisprudence, Paris 1914.-1920.

[7]) Izp. francuzki Loi de 30 juin 1926 réglant les rapports entre locataires et bailleurs etc.

[8]) Izp. Gaston Cendrier: Le fonds de commerce, Paris 1925.

[9]) Izp. Dalloz: Repertoire de Legislation, de Doctrine et de Jurisprudence, Paris 1914.-1920.

4. Hipoteka

Hipoteka je ustanova, pomoću koje dobiva vjerovnik za danu vjeresiju stvarnu sigurnost na založenoj stvari, a da ne mora preuzeti njezinu detenciju niti dužnik biti deposediran. Prema tome dužnik, iako je založio stvar, zadržava i nadalje faktičnu i pravnu razpoložbu s njome. Zadržavanjem ove razpoložbe razlikuje se hipoteka od ručnog zakoga. Osim toga vrši se kod ručnog zaloga predaja založene stvari po §§-ima 426, 428 Ogz-a, dok se ona kod hipoteke nadomješta zakonskom odredbom ili upisom u javni registar. Što se tiče pravnog činka, hipoteka se ne razlikuje od ručnog zaloga, a to će reći, da i hipoteka poput ručnog zaloga daje vjerovniku odgovarajuću stvarnopravnu sigurnost.

U poviestnom pogledu hipoteka se najprije razvila na nekretninama. Na tom temelju postavljena je u §-u 448 Ogz-a i razlika između ručnog zaloga i hipoteke. U smislu toga propisa nazvana je založena pokretnost ručnim zalogom, dok je za založenu pokretnost upotrebljen naziv »hipoteka«. Prema ovoj razlici mogao se ručni zalog osnovati uz istodobnu deposesiju stvari, a hipoteka konstituirati i bez takve deposesije.

Međutim razlika između ručnog zaloga i hipoteke, kako je bila određena u §-u 448 Ogz-a, postala je obzirom na dalji razvoj pravnog prometa gotovo bezvriednom, jer pojam hipoteke nije više ostao vezan samo za nekretnu stvar.

a) Hipoteka na pokretnosti

Intenziviranjem vjeresijskog prometa zalagalo se sve više raznovrstnih stvari. Kod toga se iz gospodarskih razloga favorizirala više hipoteka nego ručni zalog. Iz tih razloga javilo se i nastojanje, da se odstupi od pojma hipoteke iz §-a 448 Ogz-a te da se omogući osnivanje založnog prava i bez deposesije ili drugim riečima, da se dozvoli konstituiranje hipoteke i na pokretnoj stvari.

Uporište, da se odstupi od pojmovnog određenja hipoteke, kako je ono dato u §-u 448 Ogz-a, nađeno je već u §-u 452 Ogz-a. Tu se dopušta, da se stvari, koje se ne mogu fizički predati iz ruke u ruku, založe na taj način, što će se obilježiti lako razpoznavajućim znacima. Tim putem bilo je omogućeno stanovito, iako dosta primitivno, zalaganje i bez deposesije dužnika. Zalaganje na temelju ovog propisa vršilo se obično kod velikih strojeva,[10]) drugih glomaznih pokretnina ili skupnih stvari.[11])

Drugo odstupanje od početnog određenja pojma hipoteke nalazi se u §-u 1101 Ogz-a, po kojemu može vjerovnik steći zakonsko pravo zaloga na invecta et illata, a da ona ostanu i nadalje u posjedu dužnika.[12]) Prema priznanju prakse sadržano je u §-u 1101 Ogz-a zakonsko založno pravo na pokretnosti.[13])

[10]) Izp. Odluku Vrh. suda u Beču od 13. veljače 1883. (Gelier, Zentralblatt II. str. 425).

[11]) Izp. Odluku Vrh. suda u Beču od 14. prosinca 1881. (Glaser-Unger: Sammlung broj 8592).

[12]) Izp. još austr. dvorski dekret od 3. studenoga 1819. br. 1621 (Zb. pr. zak. Dod. br. 69).

Ove dvie odredbe pokazuju, da je hipoteka, koja je po §-u 448 Ogz-a bila pojmovno vezana za svojstvo nekretnosti, doživjela već u samom građanskom zakoniku osjetljivu korekturu u korist svojstva pokretnosti. Dalja odstupanja od nekretninskog odstupanja pojma hipoteke došla su do izražaja u pojedinim posebnim zakonima.

Tako je zakonom uvedena hipoteka na morskim brodovima u Englezkoj 1862. godine, a u Francuzkoj zakonom od 1874. godine.[14])

U bivšoj Jugoslaviji statuirana je hipoteka na morskim brodovima zakonom od 30. ožujka 1922, te razrađena dalje u Uredbi od 30. svibnja 1939. M. s. br. 558 o stvarnim pravima na brodu i pomorskim privilegijama. U tim se propisima izrično statuira, da se na morskom brodu, iako je pokretna stvar, dozvoljava osnivanje hipoteke. Danas je hipoteka na morskom brodu uvedena skoro u svim zakonodavstvima pomorskih zemalja.

Zakonom bivše Jugoslavije od 22.veljače 1928. o zračnoj plovitbi dozvoljena je hipoteka na zrakoplovima, iako zrakoplov već po samoj svojoj prirodi spada među pokretnosti. Prema tome nije imalo nikakve legislativne potrebe, da se u čl. 13 ovog zakona izrično statuira, da se »zrakoplov smatra za pokretnost«.

Propisom §-a 41 jugosl. zakona od 6. rujna 1929. o unapređenju poljoprivrede dozvoljeno je zalaganje uskladištenog žita na način, koji je sličan hipotekarnom zalaganju.[15])

Zakonom bivše Jugoslavije od 23. kolovoza 1930. o javnim skladištima dozvoljena je zakonska hipoteka na uskladištenu robu,[16]) iako je poznato, da se roba sastoji samo od pokretnih stvari.

Po zakonodavstvima nekih država može se također osnovati hipoteka i na samovozima.[17])

Legislativna praksa nekih drugih država pošla je u tom smjeru još dalje, te je priznala osnivanje hipoteke i na stoci.[18])

Na taj način dopustila je suvremena legislativna praksa konstituiranje hipoteke — bilo to zakonske ili ugovorne — i na raznim pokretnim stvarima. Ona je u tom pogledu uveliko odstupila od pojma hipoteke, kako je on bio izvorno određen u §-u 448 Ogz-a.

Prema ručnom zalogu ima hipoteka na pokretnoj stvari sliedeće prednosti:

a) Ne lišava dužnika posjeda hipotecirane stvari, te mu na taj način omogućuje izkorišćavanje iste i za vrieme trajanja hipoteke;

b) Vjerovniku se ne nameće detencija hipotecirane stvari, te je on uslied toga oslobođen tereta i rizika oko njezinog čuvanja;

[13]) Izp. odluku Vrh. suda u Beču od 5. lipnja 1889. broj 6384 (Geller: Zentralblatt, II. str. 384).

[14]) Izp. Subotić-Stojković: Hipoteka na rečnim brodovima u slovenskim državama. Otisak iz »Pravosuđa«, Beograd 1933. godine.

[15]) »Zadružna skladišta imadu pravo, da na uskladišteno žito izdaju skladištnice, koje će preuzimati Privil. agr. banka...« (Izp. § 41. zakona od 6. rujna 1929. o unapređenju poljoprivrede).

[16]) »Za sve vrieme, dok je roba smještena u skladištu, javnom skladištu pripada zakonsko pravo zaloga za robu« (iz §-a 36. zak. od 23. kol. 1930. o jav. skladištima).

[17]) Izp. Subotić-Stojković: Hipoteka na rečnim brodovima u slovenskim državama. Otisak iz »Pravosuđa«, Beograd 1933.

c) Hipotekom dobiva vjerovnik sigurnost, koja je podjednaka sigurnosti, dobivenoj na temelju ručnog zaloga;

d) Vjerovnik može prenositi hipoteku, a da se time ne mienja ni pravni ni faktični položaj hipotecirane stvari:

e) Hipoteka se može podpuno odvojiti od tražbine, a u stanovitim slučajevima može ona postojati i bez nje.[19]) Time postaje ona mobilan predmet kreditnog prometa i dobiva oblik t. zv. prometne hipoteke.

Uočivši sve ove prednosti može se hipoteka na pokretnoj stvari označiti kao konstrukcija, koja najviše odgovara organizacijskim ciljevima brodarstvenog kredita. No to je, naravno, moguće samo pod predpostavkom, ako se riečni brod može smatrati pokretnošću u pravnom pogledu.

(Nastavit će se)

Zadatci i svrha pravnog instituta

Govor dra. Pavla Cankia, ministra pravosudja i bogoštovlja prigodom otvorenja Pravnog instituta dne 25. VI. 1944.

Gospodo članovi Pravnog Instituta!

Meni je kao ministru pravosudja i bogoštovlja osobita čast i veoma ugodno, da mogu današnjim danom otvoriti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ovaj najviši znanstveno-praktički forum Hrvata-pravnika — naš Pravni institut! Sa zadovoljstvom moram utvrditi, da je hrvatski narod, kojemu je osjećaj prava i pravičnosti od izkona postao i zauviek ostao sastavnim dielom čitavog njegovog osjećanja i življenja, nadovezujući na predajne vriednote starih hrvatskih pravnika, i opet dao jedno uzorito pravničko pokoljenje, kojega ste Vi, gospodo, tek jedan dio — iako dio od velike vriednosti. I kao što je vječni usud odredio hrvatskom narodu, da u ovome času pod vodstvom svog Poglavnika nađe oživotvorenje vlastite državnosti i mogućnosti izraza svoje samobitnosti, pa s time i sudbinski nametnuo tom pokoljenju sasvim izuzetne dužnosti — dužnosti čuvanja i izgradnje stoljećima čekane, a krvlju najboljih sinova ostvarene i zapečaćene slobode, tako je ovaj čas i Vama, gospodo odličnici pravne znanosti, stavio u zadatak dužnosti sasvim naročite — dužnosti pravne izgradnje države, koje dužnosti već obzirom na svoju važnost ne trpe ni časa odlaganja, a koje za svakog pojedinca od Vas znače tek vraćanje častnog duga domovini i sjeni otaca. Jer, dok su Vaši predci svojim pravnim znanjem i naučavanjem pravila pravne nauke i zakonoslovlja mogli, često uz žrtve i krišom, tek podržavati onaj plamen vječne pravde, koji je izgarao u srdcu svakoga Hrvata, a da se nikada, pa ni u najtežim časovima narodnoga mučeničtva, ne ugasi, Vi ste, gospodo, danas u sretnome položaju, da u vlastitoj slobodnoj državi i u slobodnom hrvatskom narodu dajete pravne oblike dostojne hrvatskog naroda, da hrvatsku domovinu izgradite po hrvatskim pravnim načelima, da je uskladite s pravnom sviesti hrvatskoga naroda, s njegovom samobitnošću i državnošću, i da ju tako izgrađenu i sa sigurnim temeljima za njenu budućnost

predate potomcima u amanet. To je častna dužnost, gospodo, kojoj ćete se Vi — uvjeren sam — rado odazvati, jer Vi ste muževi od prava i poznavanja dužnosti, jer Vi ste Hrvati!

Osobito sam počašćen, da me kao ministra pravosuđa i bogoštovlja zapadaju predsjedničke funkcije Vašega odličnoga zbora. Kao takovom bi mi doličilo, a to bi bilo u skladu i sa znanstvenom visinom tog zbora, da ovo otvorenje instituta popratimo iznošenjem kakovoga dosadašnjeg važnog posliedka nekog naučnog iztraživanja ili kojeg novog uspjeha nekog mukotrpnog naučnog rada. Ipak, gospodo, dozvolit ćete mi, da pođemo drugim putem, da se — iako postoje velike vriednote — ne zanosimo i ne zadovoljimo samo s onim, što je dosada stvoreno, nego da predjemo na stvarnost zbivanja u državnom, narodnom i družtvovnom životu — sviestni, da rad instituta mora biti posvećen toj stvarnosti, pa da si najprije postavimo pitanje, na koje je — uvjeren sam — Vama odgovor već unapried jasan, pitanje zašto i sa kojim zadatcima i svrhama smo osnovali naš institut? U čemu sastoji posebna značajnost sadanjega časa i koja je dužnost nas pravnika, da u tome času svim svojim snagama poslužimo domovini?

Država je organizirana zajednica ljudi, povezanih dubokim unutrašnjim vezama — vezama krvi i nacije i vezama duha. Te unutrašnje veze dovode do oblikovanja zajedničkih probitaka takove zajednice, a država je preuzela na sebe njihovo ostvarenje, kao i u tome već sadržanu zaštitu opravdanih pojedinačnih probitaka članova zajednice. Uređujući pravne sfere pojedinaca, izključujući nadalje iz životnoga razvoja — kako u družtvovnom odnosu pojedinaca, tako i pojedinih stališa međusobno — upotrebu svih neetičkih sredstava, te svodeći konačno životnu utakmicu i razvoj u okvire morala, prava i pravičnosti, država je zasnovala svoj pravni poredak i ovaj označila svojim osnovnim zadatkom. Pravni poredak u pravno uređenoj družtvovnoj zajednici predstavlja abstraktnim oblikom izraženu volju države, da svojim autoritetom i uz prinudni značaj svojih normi uredi pravni i družtvovni život članova svoje zajednice, i to na način, koji će podjednako zadovoljiti čitavu zajednicu; on predstavlja u pravnome obliku označeni probitak i državne i družtvovne zajednice na pravilnome njenom obstanku i razvoju, pa postavljajući po abstraktno tipskome sustavu norme za sve konkretne pojave družtvovnoga zbivanja, daje zamišljenu idealnu sliku života članova zajednice.

Međutim, gospodo, pravni poredak države nalazi, a i mora nalaziti uporišta u narodnoj pravnoj sviesti. Osnovne unutrašnje veze, potencirane zajedničkim životnim, gospodarskim i družtvovnim prilikama, potrebama i težnjama, a kod nas Hrvata još borbama u krvi kroz stoljeća za narodnu slobodu, državnost i samobitnost, uz trajno djelovanje ideja ćudoređa i vjere dovode do zajedničkog probitka u pojedinosti i ukupnosti. Tako oblikovani zajednički probitak u svojemu abstraktnom obliku kristalizira se u idejama pravičnosti, a ove zauzimaju mjesto i uživljuju se kao osnovno etičko-družtvovno načelo u podsviesti svakog pojedinog družtvovno- i moralno-konstruktivnog člana zajednice. Te ideje pravičnosti djeluju kao osnovni regulator života zajednice i njeno zajedničko dobro; one daju osnov pravnoga stanja zajednice.

Ipak, gospodo, pojam pravičnosti iako je bezkompromisan, vremenski on nije absolutan pojam! On je vezan na shvaćanje izvjestne družtvovne zajednice u stanovitom vremenskom razdoblju. To shvaćanje — u stvari abstraktan sud družtva o vriednosti pojava družtvovnog zbivanja — u odnosu je zavisnosti prema opravdanim potrebama života pojedinog naroda. Taj odnos zavisnosti očituje se kod samoga postanka osjećaja pravičnosti, a utječe i na njegov razvoj, i to u pravcu, da družtvo smatra pravičnom zaštitom svojih družtvovnih probitaka samo onu zaštitu, koja odgovara njegovim stvarnim potrebama. Ono, što se podužim tečajem vremena u družtvovnom zbivanju zajednice okušalo kao svrsishodno i uspješno, stiče u abstraktnom svom obliku značenje družtvovnog ideala pravičnosti. Čim družtvovni život stupa u nova razdoblja razvoja, postaju i njegove potrebe druge. Zakoni pak, koji se osnivaju na osjećaju pravičnosti svoga vremena, odupiru se tim novim težnjama već po autoritetu zakona, kojemu pogoduje i konzervativni značaj pravičnosti. Ali onim časom, kad se ta i takova zakonska zaštita po družtvu, čije je probitke pozvana štititi, uobće više i ne smatra pravičnom, kad nastane pogibao, koja redovno predhodi svim zakonskim reformama, da se volja zakonodavčeva ili uobće ne primjenjuje ili hotice izkrivljuje — na zakonodavcu je da uoči taj čas, da pravilno ocieni do kojega je stupnja došao već spomenuti odnos uzajamnog djelovanja pravičnosti i svrsishodnosti, te da poznavajući dušu naroda iznađe rješenje, koje će zadovoljiti njegove potrebe na način, koji će i njegovom osjećaju pravde odgovarati.

Izlazi, dakle, da će ideja pravičnosti, kojom će se Vaš rad rukovoditi, biti onaj stalni regulator svih zakonodavnih težnja u svezi s promienjenim životnim prilikama, novim životnim potrebama, novim poredkom i novim životnim izkustvom.

Takovo je vrieme prekretnice — danas, moja gospodo! U ovome hrvanju svietova i družtvovnih ideja, mi smo se našli rame uz rame sa našim velikim saveznicima, borcima novoga reda. Naše osjećanje družtvovne pravde pošlo je novim putevima, a ti novi naši pogledi, jer su pravi i pravični, uvjeren sam, urezali su si već i duboke brazde u osjećaju cjelokupnog našeg naroda. Sa ovoga gledišta čekaju našega zakonodavca veliki i odgovorni zadatci! Već sam spomenuo prije svega dužnost pravne izgradnje domovine na osjećaju pravičnosti hrvatskoga naroda, da hrvatska domovina pruži svakom svom sinu zaštitu onako, kako je i pravo! Nadalje dužnost, da naš družtvovni i pravni život u ustaškoj Hrvatskoj smjelo povedemo pravcem novoga reda, novoga životnoga naziranja i nove družtvovne pravde — uviek sa čvrstim oslonom na osjećaj pravičnosti Hrvata.

Odluka je našega oPglavnika, gospodo, da Vaše znanje, Vaše sposobnosti i Vaše snage kod toga ne ostanu neizkorišćene. Vaše snage stavit će se u izvršenju tog zadatka kao pomoćno tielo u službu zakonodavca, da to djelo pođe pravim svojim putem i da toj svojoj zadaći hrvatski zakonodavac udovolji sa što više uspjeha. O dovršenju tog djela ne može nikada biti govora, jer život teče dalje, a život je ono za što se zakoni i stvaraju. Ipak — već sam iztaknuo — sadanji se poviestni časovi ne obnavljaju i na našoj je generaciji, da se svojski prihvati djela.

Dužnost je svih nas, gospodo, da sliedimo poziv Poglavnika i da mu pomognemo u njegovim muževnim naporima u izgradnji domovine, kao i sve njegove plemenite misli da privedemo, u djelo. I Vi, koji ste sada članovima Pravnog instituta, kao i one zdrave životne snage pravnika, koji će Vas slieditи, postanite prvoborcima hrvatskoga prava i hrvatske družtvovne pravde. Stvorite razumievanje našega naroda za družtvovne zadatke prava, jer čim dublje to razumievanje prodre u dušu i sviest naroda, tim će i zakoni narodu biti bliži. Tada će i zakonik djelotvorni i stvarni, koristni i svrsishodni, podjedno biti i pravični.

Tko u ovome smislu radi, taj doprinosi svoj udio velikome djelu, koje nas sve pokreće — djelu čuvanja i jačanja domovine, sreće i blagostanja Nezavisne Države Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Ja Vam, gospodo članovi Pravnog instituta, od srdca čestitam da ste se svojim znanjem i sposobnostima našli na ovako plemenitom djelu i želim Vam da svojim radom zadužite domovinu i narod.

Smrtna kazna kao družtvena pojava

Napisao: Dr. Bogoljub Štengl, odvjetnik u Vukovaru

Smrtna kazna je prastara družtvena pojava i vjerojatno najstarija vrsta kazne, starija od kaznenoga prava kao sistema. Hoće li se ocieniti njezina opravdanost, treba je shvatiti povjestno u njezinom razvoju obćenito družtvene pojave. Tek kada joj se tako odredi priroda i mjesto, može se izpitati stupanj njezine nuždne družtvene uvjetovanosti i u tom okviru pristupiti joj sa moralnom kritikom.

Lišenje života se u ljudskom družtvu obzirom na motive pojavljuje u više oblika, od kojih je jedan, i to družtveni oblik, smrtna kazna. Rečeno je družtveni oblik, jer izvjestni oblici samo po sebi nemaju značenja za družtvenu znanost. (Izraz »družtveno« upotrebljavam za oznaku družtvenih pojava obćenito kao predmeta družtvene znanosti, za razliku od »družtvovno«, socialno, u značenju družtveno koristnoga). Samo lišenje života staro je kao i organski život, a posebno njegovi družtveni oblici su nerazdvojna popratna pojava međusobnog dodira ljudi, uvjetovana samom mogućnošću fizičkog napadaja i mentalitetom čovjeka. U čitavom nizu tih oblika, smrtna kazna i pored svog posebnog, zakonom određenog položaja, stoji sa ostalima u uzročnom poviestnom vezu. Poviestni prielaz od prostog osobnog obračunavanja na smrtnu kaznu bilo bi težko ustanoviti na temelju formalnih kriterija, ali je vrlo vjerojatno da se smrtna kazna u najstarijim zajednicama pojavljuje već sa prvim oblicima kazne odn. kaznenoga prava.

Lišenje života po sebi može biti predmetom društvene znanosti samo kada je izvedeno namjerno. U nedostatku namjere družtveni problem leži u daljnjim uzrocima a ne u djelu po sebi, jer se ne pita, zašto je djelo učinjeno, nego zašto i kako je počinitelj doveden u odgovarajuće stanje, kao što su neuračunljivost, bolest i dr. Ali družtveni oblik lišenja života nije obilježen samo namjerom, već je kod njega

bitno da se u postupku počinitelja očituje njegova sviest kao člana družtva.

Da bi se povukla granica između družtvenih i nedružtvenih oblika lišenja života, treba ih svesti na čisto osnovne tipove, koji po intelektualnom začetničtvu čine sliedeće vrste.

I. Pojedinac.

A. Obrana, reakcija.

1) Nuždna obrana. Lišenje života je reakcija izazvana napadajem određene osobe, sa svrhom zaštite i obrane. Načelno protupravni zahvat opravdan je, jer pojedinac u zaštiti javno priznatog dobra nastupa kao organ družtva ad hoc. Podvrsta ovoga je samoobrana, kod koje u većoj mjeri dolazi do izražaja nagon. S toga eksces te obrane već po svojoj prirodi prelazi okvir ovog oblika i spada, prema motivima, u jedan od sliedećih.

2) Afekt. Afektivno lišenje života je najbogatije područje. Motivi se pojavljuju u težko razmrsivom spletu subjektivnog osjećaja i objektivnog prosuđivanja po postojećim družtvenim konvencijama i običajima (na pr. krvna osveta). Razlog mu je neposredna ili trajna izazvanost uslied ponašanja ili stanja druge određene osobe, u obliku mržnje, samilosti i sl., ,a svrha udovoljenje ovim osjećajima. Reakcija je u bîti emocionalne prirode. Afekt ovdje ne treba shvatiti u stegnutom pojmu afekta kaznenoga prava, kao stanje neuračunljivosti. Ovo već prelazi granice intelektualne reakcije. Redovito različiti elementi nastupaju zajedno, jer uslied izazova dolazi do izražaja nagon, koji je inače sputan.

Za razliku od nuždne obrane ovo djelo se smatra protupravnim, no kako družtvo od svojih članova samo do izvjestne mjere može tražiti normalno ponašanje u abnormalnim prilikama, određuje se neki odnos izazova sa reakcijom, što je međutim stvar družtvene konvencije i mienja se u vremenu i mjestu. U današnjem družtvu već vrlo stegnuto odobrenje osobnog obračunavanja bez izrazite nužde, refleks je istih shvaćanja, koja su nekoć bila podlogom obračunavanja, koje je kod izvjestnih slojeva bilo družtveni imperativ, kao na pr. dvoboj ili krvna osveta, ili u primitivnijim zajednicama međusobno zatiranje plemena.

U koliko afekt dovede do neuračunljivog stanja, reakcija već prelazi u nagonski oblik. Čisti afektivni akt je izraz osobne sviesti počinitelja o njegovom družtvenom položaju, pa prema tome još ne nosi nagonskog obilježja. No kako je intenzitet te sviesti isto tako individualna stvar kao što je to jakost nagona, njihovo razlikovanje u danom slučaju čini vrlo složen psihološki problem, kod kojega se ne možemo poslužiti vladajućim kriterijem družtvovnosti, koji je vremenski promjenljiv, jer s tim bi ne samo ulazili u etiziranje, nepodesno za družtveno znanstveno razmatranje, nego bi se našli u sklopu iste družtvene pojave, koja je predmetom ocjene, služeći se njezinim mjerilom. Ako se ne ukazuju jasni elementi drugog kojeg oblika, reakcija izazvana u ovom okviru, imat će se smatrati plodom afekta.

B. Nagonski napadaj.

1) Profesionalno lišenje života. Svrha mu je udovoljenje koristoljubivom prohtjevu počinitelja, pa je ono čist izraz nagona. Izazova po određenoj osobi nema, pogođena osoba je slučajan objekt napadaja kao imalac željenog predmeta ili zaprieka do njega, pa bi, što se namjere tiče, na njezinom mjestu mogla stajati i koja druga osoba. Od sliedeća dva oblika razlikuje se po tome, što ovdje lišenje života nije predmetom želje, i ako jest namjeravano. Ovamo ide i slučaj organa, koji radi na temelju ma kakove ovisnosti o intelektualnom začetniku.

2) Pasionirano lišenje života. Svrha mu je udovoljenje ma kojem drugom, čisto osobnom prohtjevu, bez izazova sa druge strane. Osoba je slučajan objekt čina. Ovamo idu nastranosti, kao želja za doživljajem, nastrana znatiželja i slični slučajevi, koji još nemaju izrazito patološko obilježje, pa se mogu pojaviti kod podpuno normalne osobe kao izraz družtvene neizgrađenosti.

3) Patološko lišenje života. Ovo je izraz bolestnog, neuravnoteženog nagona, osobito na području spolnog života. I ovdje nema izazova, svrha je udovoljenje nagonu, a pogođena osoba je slučajan objekt čina. Okolnost, da je bolestni izraz nagona u izvjestnim slučajevima usmjeren baš na određenu osobu, ne čini iznimku, jer ova određenost nije uvjetovana intelektualnim osebinama, a u glavnom dolazi od dužeg međusobnog dodira, tako da bi pod sličnim prilikama i druga osoba mogla stupiti na njezino mjesto.

II. Družtvena skupina.

Političko lišenje života. Unutar organiziranog družtva, t. j. države, postoje redovito različite skupine sa izvjestnom programatičnom podlogom, čija se međusobna borba odvija oko družtvenoga uređenja. Ovamo idu skupine nacionalnog, socialnog, religioznog i dr. smjera, koje uviek imaju neki politički program ostvarenja svojih težnja, bez obzira da li je koja od njih držalac vlasti ili ne. Lišenje života u sukobu takovih skupina je posljedica izazvanosti jedne strane ponašanjem druge odn. njezinih članova. Svrha je represalija i obrana. Pitanje, na čijoj je strani pravo ili koja je skupina predstavnik vlasti, nije mjerodavno za izhod borbe, niti važno za družtvenu znanost, nego činjenica, da skupina nastupa sa izvjestnom družtvenom svrhom, a pojedinci kao njeni članovi. Kod skupine, predstavnika vlasti, reakcija dolazi do izražaja kao intervencija oblasti, koja se uslied žestine napadaja brani upravnim mjerama, da opet dovede do izražaja pravosuđe kao izraz svog suvereniteta.

Pojedini slučajevi lišenja života su ovdje kao i inače, konačno samo sukobi pojedinaca afektivne prirode, ali je osebujnost u tome, što pojedinac ovdje djeluje kao ideološki pripadnik skupine, bilo po osjećaju dužnosti ili po vlastitoj pobudi. Inače ne spada ovamo, kao što je to slučaj kod kriminalnoga udruženja, gdje organizacija nije stavljena u službu neke družtvene svrhe, nego postoji samo iz tehničkih razloga, dok je sudjelovanje pojedinaca čisto profesionalne prirode, pa samo reakcija oblasti može imati družtveni značaj. Ako je po-

ložaj vladajuće skupine tako pokoleban da se pojavi razsulo centralne organizacije, oblik već prima sličnost sa sliedećim, osobito ako je u pitanju oblikovanje jedne nove družtvene organizacije.

III. Družtvo kao organizirana cjelina, država.

Oružani sukob organiziranih družtava, rat. U pomanjkanju zakonskog uređenja međunarodnih odnosa takovi sukobi su izvan svake kontrole, pa pokazuju motive, koji se u glavnom poklapaju sa onima iz prvoga razreda. Nalazimo elemenat samoobrane kod napadaja, afektivnosti kod pitanja prestiža, profesionalizma kod ekonomsko navalnog rata, te kod međunarodne intervencije, osnovane na nastojanju održanja izvjestnog međunarodnog reda, analogan predhodnom obliku odn. pojavu nuždne obrane. Jedino patološki oblik ne nalazimo, ne uzmemo li takovim nagonske okrutnosti gomile kod primitivaca.

Uzevši, dakle, ovakovo družtvo kao jedinku, imamo i ovdje družtvene i nedružtvene oblike, t. j. oblike intelektualne reakcije i nagonskog napadaja. Suprotna jedinka je prema motivu predmetom akcije ili reakcije, slučajni objekt napadaja uslied svog položaja i bogatstva, ili individualno određeni uslied svoga ponaašnja. Motivi ratova su vrlo složeni po samoj činjenici najrazličitijih odnosa među narodima. Kod pojedinca pojedinca u takovom sukobu, bez obzira na motive rata, doklegod se njegov postupak kreće u granicama njegovog pripadništva družtvu i vršenja dužnosti, izražava se družtvena pripadnost i njegov čin je nuždna obrana ili afektivan. Kad na pr. kod ekonomsko navalnog rata pojedina družtva ne uzmemo kao jedinke, svaki pojedini član, bio on pokretač ili izvršitelj ratnih podhvata, očituje se kao pripadnik družtva u čije svrhe djeluje. Izvan povjerene mu dužnosti, dakako, može izpoljavati i osobne motive.

2. *Sukob družtva sa pojedincem, pravosuđe, smrtna kazna.* Razlog je izazvanost družtva napadajem određene osobe na postojeći red. Svrha reakcije je kazna, t. j. odmazda, odn. zastrašenjem uvjetovana zaštita.

IV. Slučajevi bez intelektualnog začetničtva.

Ovamo spadaju svi slučajevi, gdje nema namjere upravljene na lišenje života, pa je ono posljedica nepredviđenog ili barem neželjenog sticaja okolnosti, kao bludnja, nehat, strah, neuračunljivost, nesreća i slično.

* * *

Bitna značajka tih oblika jednom je čisto nagonsko djelovanje bez ikakovog družtvenog motiva, a drugi puta intelektualni stav pojedinca kao člana družtva prema protivniku kao određenoj osobi. Nagonska je doduše u izvjestnoj mjeri svaka radnja, ali dok u jednom slučaju nagon djeluje neposredno, životinjski, kao kod profesionalnog, pasioniranog i patološkog djela, u drugome on djeluje kroz intelektualni filter družtvenosti, neke družtvene spoznaje i — makar subjektivnoga — shvaćanja družtvenoga reda, dakle družtveno modificiran. Djelujuća strana nalazi opravdanje za svoj čin u nekom etiziranju. S toga možemo razlikovati jednostrano ili dvostrano družtveni sukob prema tome, postoje li odgovarajući elementi samo na jednoj ili na

obim stranama. Ako A napadne B sa koristoljubivom namjerom, imamo nagonski, profesionalni napadaj, ali još ne sukob. Uslied reakcije B-a u samoobrani nastaje sukob, koji se sa strane B-a ukazuje kao družtveni, jer on brani svoja priznata ili predpostavljena prava, nastupa kao član družtva, dok se A svojim činom iz družtva izlučuje. Napadan na osoba je slučajna, određena okolnostima koje leže izvan nje, dok je napadač kao predmet reakcije intelektualno određen namjerom, koju je očitovao.

Družtveni i nedružtveni oblici lišenja života pokazuju prema tome ovu razliku:

1) družtveni oblik je izazvan stanovitim ponašanjem intelektualno određene osobe ili skupine, koja na taj način djeluje kao napadač u širokom smislu (izazivač afekt). Taj napadaj ne mora biti smišljen na izazov, nego je dovoljna subjektivna izazvanost protivne strane. Nedružtvenom lišenju života ne predhodi nikakovo uzročno ponašanje osjećano kao izazov ili napadaj. Mišljenje ili nastojanje pogođene osobe kao izraz njezine osobnosti nema nikakve važnosti, ona nije napadač nego slučajni objekt napadaja, na čijem mjestu bi pod sličnim prilikama mogla stajati i druga koja osoba.

2) Družtveni oblik je dakle uslovljen jednim družtvenim odnosom i pokazuje intelektualno izražen stav prema strogo određenom protivniku shvaćenom kao subjektu, na temelju njegovog vladanja osjećanog kao neopravdani prehvat. Nedružtveni oblik je nagonska radnja, izraz neosjećajnosti, dakle trajnog duševnog stanja, svojstvenog počinitelju, kod čega je protivnička strana slučajan objekt čina i njena osobnost sporedna.

Prema tome kod nedružtvenoga postupka i ne postoji intelektualno začetničtvo u pravom smislu rieči, jer gdje je ono izraz nagona, intelekt sudjeluje samo u granicama tehnike izvedenja, što treba strogo lučiti od sudjelovanja intelekta kod same odluke na čin. Nagonsko lišenje života dakle nije intelektualno, nego izraz družtvene neizgrađenosti, abnormalnosti (v. Družtveni značaj prekršaja, Mjesečnik 2/44), pa za družtvenu znanost po sebi imade samo značenje slučaja, nesreće. Ono je elemenat koji se ima uzeti u obzir, ali ne kao družtvena, nego kao prirodna pojava. Kod nagonskog počinitelja, koji radi samo u proslježenju svog osobnog prohtjeva, nije došao do izražaja nikakav intelektualni rad u smjeru opravdanja čina, jer ga takav može samo odvratiti. Kod toga, uzevši sam čin kao pojavu, mjerodavno je stanje počinitelja u to vrieme. Raniji uzroci odgovarajućoj jakosti nagona, na pr. bieda, uviek se mogu naći, ali je ovdje važno sadanje stanje u kojem se je počinitelj iz družtva, koje je postalo predmetom njegovog napadaja, izlučio. Dakako da i družtvena reakcija može prieći u nagonski eksces, koji po sebi već predstavlja napadaj kojemu protivna strana više nije određena intelektualno, po mjeri svoga ponašanja, nego kao običan vaniski izazivač nagona. No ovdje se ne radi o trajnom stanju, jer je svakako za čin bio potreban izazov pa po samoj toj činjenici postoji sukob i prema tome reakcija, koja nosi obilježje družtvenosti. U koliko je pak ostala u granicama družtvovnosti, stvar je vladajuće družtvene konvencije i ne spada u okvir ovog razmatranja.

Nagonski kao nedružtveni oblici ne mogu biti izrazom ideološkog pripadničtva skupini, kao osebujnog slučaja družtvenih oblika, koji već po sebi pokazuju ideološku pripadnost družtvu uobće, te predstavljaju neku vrstu samovlastnog vršenja prava.

Izvjestni posebni kaznenopravni oblici ovdje nemaju posebnog mjesta. Tako je na pr. čedomorstvo u svakom slučaju nagonski čin, a prema duševnom stanju matere spada pod profesionalni, patološki ili čak neuračunljivi oblik. Lišenje života iz samilosti također spada u nagonske oblike. I ako sudjeluju mnoge refleksije etičkog značenja, one vode samo do zaključka zabranjenosti, pa je konačna odluka izraz udovoljenja osobnom osjećaju slabosti, nepodnašanja tuđih muka. Ono je pasionirano, a protivna strana nije određena po svojem ponašanju, dakle intelektualno, nego po svome stanju.

Samoubijstvo nije družtveni oblik već po tome, što nema dvostranosti t. j. razlike subjekta i objekta, pa ni ne spada ovamo. Obćenito priznato, ono je izraz bolestnog afekta. Kod navađanja na samoubijstvo postoji intelektualno začetničtvo, koje prema motivima ide u jedan od opisanih oblika.

Ovi oblici u životu riedko nastupaju čisti, već redovito u vrlo složenim pojavama tim više, što kod svakoga podstreka dolazi do izražaja osobnost počinitelja i njegov odnos prema objektu čina.

Na početku družtvene reakcije stoji samoobrana koja može biti i čisto nagonska, a kako predstavlja zaštitu osobnog prohtjeva, dodiruje se sa profesionalizmom. Tek okolnost zaštite daje joj družtveni značaj. Ona dakle može biti nagonska, dok nedružtveni oblici mogu biti samo nagonski, a ne intelektualne reakcije.

Drugi temeljni oblik, afekt, izrazom je skupinske sviesti. U širokom smislu, kao posljedica napadaja, svojstven je svim družtvenim oblicima.

Kod družtveno znanstvenoga razmatranja mogu se svi nagonski oblici priklopiti zadnjem razredu, jer im nedostaje intelektualna strana. etiziranje, dakle subjektivno nastojanje osobe, da se ponaša kao član družtva.

* * *

Kod opisanih oblika imamo suboke pojedinaca, skupina i družtava međusobno, te četvrti, posebni oblik, pravosuđe, sukobe družtva sa pojedincem. U svom čistom obliku ovaj sukob je posljedica nedružtvenog zahvata nagonske, nasilne prirode, kojim se počinitelj iz družtva izlučuje. Družtvo pak, ili skupina, kada prema počinitelju zauzme stav, čini to uviek u obliku suđenja.

Pravosuđe se od ostalih družtvenih sukoba razlikuje po tome, što su ovi svi barem jednostrano obilježeni kao spor oko družtvene vriednosti nečijega ponašanja i prema tome često izrazom relativne vriednosti i spornosti vladajućih pravila među djelujućim stranama. Reakcija pravosuđa je naprotiv u svojoj biti obćenito priznata i ustanovljena u svakoj družtvenoj organizaciji bez razlike, ima čak i međunarodni značaj, dok napadaj koji mu je predmetom, nema nikakovu svezu sa ma kakovom družtvenom tendencijom. I obrana počinitelja se uviek kreće na polju iznalaženja družtvenih motiva, čime se priznaje neospornost pravosuđu. U svojoj jezgri ono je dakle upravljeno

protiv nedružtvenih čina. No po samoj zadaći da razlučuje družtvene i nedružtvene čine i da na jedne i druge primieni mjerilo družtvovnosti, koje je ovisno o vremenu i postojećem družtvovnom redu, te da konačno taj red štiti, u njega ulazi elemenat afektivnosti koji je baš i uzrokom kazni. Zakoni se primienjuju objektivno, ali družtvena organizacija kao jedinka ih određuje subjektivno, usklađuje ih sa vladajućim redom i štiti se njima. S toga je velik broj prestupa pitanje vremena i mjesta, jedino nedružtveni čini kao izražaj obće družtvene opasnosti počinitelja čine nepromjenljivu zadaću svakoga pravosuđa, svakog družtvenog reda uobće.

*

Ljudsko družtvo mora poput živog organizma nepoćudne elemente izlučiti ili izolirati, a čini to sredstvom kazne, koja je pojmovno, po svojoj svrsi, odmazda.

Promatra li se poviestno, mora se prvo uočiti da je lišenje života i uobće svaka fizička reakcija kao odmazda prius, a pravo posterius. U primitivnoj zajednici, ovaj oblik reakcije primljen je u prve pravne zasade, a kasnije je njima izključivo pridržan. U početku nema odieljenog pojma političkog zločina, nego je takav svako djelo protivno pravilima zajednice, jer ugrožava njezin obstanak pa je razumljiv i afektivni stav iste. Osobna osveta prelazi u kaznu utemeljenu na talionu. Pravo je dakle našlo gotov oblik reakcije, ono je iz njega čak dielom i poteklo. Odatle i žilavost kojom se održavaju kaznenopravni oblici, osobito smrtna kazna, koja je u obliku ovršenja vrlo malo napredovala, pokazujući u ceremonialu još čist izraz afektivnosti.

Svoju družtvenu i poviestnu svojstvenost pokazuje smrtna kazna (i kazna uobće) osobito svojom nestalnošću u pogledu primjene. Uviek kada se pojavljuje opasnost za postojeći družtveni red, ta reakcija se pojačava, subjektiviziranje ustupa pred časovitom nuždom, pojam političkog prestupa se proširuje i od družtvene nastaje politička selekcija. Tako kazna ide uporedo sa ugroženošću družtvene jedinke, a nastojanje da se nadje neko moralno opravdanje smrtnoj kazni jenjava tim više, što se ona više približava zbilja nuždnoj obrani.

Moralna načela se u ljudskoj zajednici također pojavljuju kao izraz izkustva o obćekoristnom ponašanju, pa su u toliko iznad probitka pojedinca. Da li je empirija izvor morala ili samo put, kojim se spoznaje nevremensko načelo, za pravo nije od važnosti, ali je vjerojatno potonje, jer svaka zakonitost u prirodi biva empirijom samo utvrđena, i sama nepromjenljivost temeljnih etičkih načela govori za to. Kakav bio izvor morala, ne može se tvrditi, da je kazna moralni imperativ. Ona može biti samo moralno opravdana, pa služeći se svojim pravom, družtvo još nije odgovorilo, zašto se njime, služi, a na to može odgovoriti samo praktičnom potrebom koja leži u družtvenoj nuždi. Time se u današnjoj teoriji smrtna kazna obćenito i opravdava.

Ako je smrtna kazna družtvena nužda, to znači da družtvo, stavljeno pred problem krivca, nema drugog boljeg rješenja koje bi u postojećem stanju bilo moguće. S toga se opdavdanje primjene smrtne kazne mora naći u svojstvima i svrhama koje joj se pripisuju, a to su odmazda, represalija i prevencija, koja potonja se zapravo postizava represalijom, t. j. izazivanjem straha. Međutim se smrtna kazna s tim svrhama ne može opravdati.

Za opravdanje odmazde potrebno je da se kazna sa težinom djela dovede u neku relaciju, na temelju koje se odmjeruje. To je moguće za sve kazne osim za smrtnu. Polazeći od ma koje druge kazne, ne može se pooštrenjem u smjeru težine djela doći do smrtne, jer ova sa ljestvicom ostalih kazna ne stoji ni u kakovoj vezi, nema nikakovog postepenog prielaza. U grafičkom prikazu mogao bi se sav red ostalih kazna skupiti u jednu točku, neizmjerno udaljenu od smrtne kazne. Jedna strana pada u područje našega shvaćanja, dok mu druga izmiče. Ne možemo ocieniti koliko bi život kažnjenoga još trajao i koje bi duševne promjene kod njega proizveo, isto tako ne možemo ocieniti duševno djelovanje te kazne, koje je podpuno individualno. U mjesto uređenja dvostranoga odnosa društvo-krivac, svaki se odnos potonjega prekida, a izazvane konačne posljedice podpuno su nam nepoznate.

S toga je lišenje života kao kazna čisto afektivni gest društva, što dokazuje i sav ceremonial, kojim je još danas vezana. (Zanimljivo je da, što više kazna postaje zbilja nuždnim sredstvom obrane, to više se smanjuje taj ceremonial. Možda je baš uslied neshvaćanja njenih pravih posljedica, a u želji sigurnom udovoljenju zahtjevu odmazde, spojena, osobito u primitivnijim društvima, sa obsežnim tjelesnim i duševnim mučenjem). Sa stanovišta odmazde može dakle smrtna kazna biti samo talionska.

Čim nema opravdanja u odmazdi kao pojmovno bitnoj svrsi, ne mogu poslužiti ni pomoćne svrhe, kao što su represalija i prevencija, pogotovu ne kod smrtne kazne, gdje im djelovanje uobće nije usmjereno na krivca. Primienjujući smrtnu kaznu, koju ne možemo opravdati odmazdom, dakle odnosom prema djelu, radi represalije i prevencije, priznali bi da u društvovno političke svrhe krivcu sudimo teže nego što zaslužuje, da ga činimo objektom društvovne politike. Represalija uoće nema kaznenopravne prirode. Nedostaje joj izraz suvreniteta, svojstven pravosuđu. Ona je izraz borbe a ne vlasti i nije usmjerena na to da pogodi krivca, nego da kod trećih izazove stanovito ponašanje, a u tu svrhu se primienjuje i prema objektivno nevinim pripadnicima protivničke skupine. To je dakle čisto politička mjera, djelo samoobrane društva, koje ne traži opravdanja u zakonu nego u praktičnom uspjehu.

Prema tome, promašivši svoju svrhu u bîti kazne, smrtna kazna može donekle biti društvena nužda samo kao represalija u izvanrednim prilikama, kada je društvo prisiljeno da pojedinca čini sredstvom svojih nastojanja. Strogo pravne podloge tu nema. Ova postoji samo u nuždnoj obrani odn. samoobrani društva, koja se može protegnuti najviše do izlučenja nepoćudnog pojedinca, ali ne u kaznenom obliku. Opravdanje ovakova izlučenja leži u okolnosti da društvo prema svojim prilikama nema mogućnosti izolacije krivca. Uslied toga je pitanje ovoga opravdanja čisto praktične prirode, na koje daje odgovor čvrstoća društvene organizacije i njen položaj. Društvo u redovitim prilikama, koje je u stanju da u podpunosti dovede do izraza suverenitet oblasti, može razpolagati potrebnim sredstvima da krivca samo izolira, a ako ne razpolaže tim sredstvima, onda, napose u izvanrednim prilikama, pribjegava izlučenju radi svoje sigurnosti.

Neka pitanja u savezu s dioničkim društvima

Napisao dr. Ivan Građanić, Zagreb.

Nema zakonodavstva, koje bi predvidjelo sve moguće slučajeve, što bi ih donio život i za njih propisalo izričita rješenja. Ako to vriedi za redovita mirnodobska vremena, pogotovu će se ova sasvim razumljiva nedopunost zakonodavstva očitovati u neredovitim, u ratnim vremenima. Tako je na pr. nedavno ravnateljstvo jednog dioničkog društva bilo postavljeno pred pitanje smije li ono izdati nove dionice da s njima zamieni stare, koje su sve izgorjele, a da prije toga ne bude poveden zakonom propisani amortizacioni postupak starih dionica po sudu?

O poništenju (amortizaciji) vriednoštnih papira govori Izvanparbeni postupnik, a o dionicama i ovlastima organa dioničkih društava govori Trgovački zakon, ali u nijednome od ovih zakona ne nalazimo izričiti, izravni odgovor na gornje pitanje. To ipak ne znači da pitanje nije rješivo, jer čemu nam inače pomoćna pravila tumačenja zakona? Tumačenjem svih zakonskih propisa, koji tu savezno dolaze u obzir, naći će se odgovor i na gornje pitanje.

Prije svega valja imati na umu da je sudski postupak poništaja (amortizacija) vriednostnih papira i uobće izprava donesen u prvome redu u probitku vlastnika nestalih izprava, dakle vjerovnika, ovlaštenika, a tek u drugome redu i samo možebitno u probitku dužnika, obvezanika. Vlastnik dionice može se kao vjerovnik ili ovlaštenik služiti svojim pravima iz dionice prema dioničkome društvu samo dotle dok je ona u njegovu posjedu, dok je u stanju predočiti ju društvu; ako dionicu izgubi, bilo privremeno bilo konačno, on je prema dioničkome društvu kao dioničar bez prava. Dioničko društvo kao obvezanik, kao dužnik, nema interesa da vrši svoje obveze prema dioničaru, njemu će kadkada pače ići u korist, bude li nestankom dionice, makar privremeno, oslobođeno svojih obveza iz nje prema dioničaru. Amortizacioni, dakle, postupak ima svrhu da naknadi dioničaru nestalu dionicu, da mu povrati prava iz nje, da mu mjesto nestale dionice pruži mogućnost sticanja nove jednako vriedne. Zato na amortizacionome postupku ima interesa u pravilu dioničar, a ne dioničko društvo. Istom nakon provedenog amortizacionog postupka obvezano je dioničko društvo izdati dioničaru mjesto nestale dionice novu, — prije toga ne. Kad je dakle, amortizacioni postupak uvjet, pod kojim nastaje pravo dioničara na novu dionicu a i obveza dion. društva na izdanje takve nove dionice, zašto dioničko društvo i bez tog uvjeta, bez amortizacionog postupka ne bi smjelo — ako hoće — zamieniti staru nestalu dionicu s novom? To može biti dioničaru samo na korist, jer ga oslobađa potrebe voditi skupi amortizacioni postupak, koji dugo traje i koji bi mu zato mnogo kasnije donio zamjenu s novom dionicom, nego li dobrovoljni postupak dion. društva. Svaki vjerovnik ovlašten je osloboditi svog dužnika njegove obveze, pa tako i dion. društvu stoji na volju osloboditi dioničara njegove obveze povedenja sudskog amortizacionog posutpka kao uvjeta za zamjenu nestale dionice s novom. Dakako, dion. društvo ne može prisiliti dioničara da primi novu dionicu ni bez povedenja amortizacionog postupka ni nakon

njegova provedenja, jer se uobće nijednog dioničara (kao i nijednog vjerovnika) ne može prisiliti da se služi svojim pravom dioničara. Ako on hoće, može svoje dionice uništiti, može ne unovčivati kupone, ne dizati talone, ne prisustvovati gl. skupštinama, ne subskribirati prvenstvene nove dionice itd. Ali, ako hoće, smije mu družtvo nestalu dionicu zamieniti s novom i bez predhodnog amortizacionog postupka. Zakon nigdje to ne zabranjuje. Zakon pruža s amortizacionim postupkom dioničaru samo sredstvo, s kojim će — možebiti i proti volji dioničkog družtva — doći do nove dionice mjesto nestale, daje mu ovlaštenje, ali ga ne sili da se tim ovlaštenjem posluži, niti zabranjuje sporazum dioničara i dion. družtva da i bez amortizacionog postupka dođe do zamjene nestalih dionica. (§ 240. Izvp.: »Izgubljene, ukradene, izgorjele ili ma na koji drugi način nestale ili uništene izprave m o g u se po naređenjima sliedećih paragrafa sudski proglasiti da su izgubile svoju pravnu valjanost.«).

Pravo dion. družtva da i bez sudske amortizacije izda novu dionicu kao zamjenu nestale ograničeno je, osim voljom dioničara, još i činjenicom, da je amortizacioni postupak već pokrenut (a nije još dovršen). § 253. Izvp., naime, veli da obvezanik nakon pokrenutog amortizacionog postupka nesmije više nestalu izpravu »zamieniti drugom iste vrste niti je prenositi na drugoga ovlaštenika«. Ali ako dioničar kao vlaštenik za pokretanje amortizacionog postupka (§ 246 Izvp.) povuče svoj priedlog i postupak bude obustavljen, onda smije dion. družtvo, i opet bez amortizacije, izdati novu dionicu, — razumije se, pod predpostavkom da je dioničar s time sporazuman (a odustanak od amortizacionog postupka uključuje razumno u sebi takav sporazum).

Dakako da je dion. družtvo i uz sporazum dioničara dužno pri tome postupati s pomnjom uredna trgovca. Ako družtvo izda dioničaru novu dionicu tek nakon provedenog amortizacionog postupka i na temelju njega, ono je oslobođeno svakog rizika za slučaj da se navodno nestala prvotna dionica nanovo pojavi. Bez amortizacionog postupka njemu taj riziko ostaje. Ako onaj, koji predočuje navodno nestalu dionicu, dokaže da je do nje došao pravilnim putem (što bi značilo da je bivši vlastnik obmanuo dioničko družtvo tvrdnjom da ju je samo izgubio odn. da mu je bez njegove volje i krivnje nestala), dioničko družtvo moralo bi udovoljiti svim njegovim zahtjevima iz takve dionice, makar je već izpunilo jednake zahtjeve prema dioničaru, kojemu je navodno nestalu dionicu već zamienilo s novom. Zato će dion. družtvo smjeti zamjenu navodno nestalih dionica s novima provesti samo onda, ako je podpuno sigurno da je tvrdnja o nepovrativu nestanku (na pr. izgorjele su!) dionica istinita. Bez te sigurnosti nosi ono riziko, odn. ravnateljstvo, koje bez te sigurnosti ipak provađa zamjenu, odgovara dioničkome družtvu za svu štetu, koja bi družtvu nastala od takve zamjene dionica. (Svakako, riziko je znatno umanjen banovinskom naredbom od 30. X. 1940., po kojoj može vršiti prava dioničara samo ona osoba, na čije su ime dionice registrirane. Prema tome, ako je registrirani dioničar prodao dionice bez daljnje registracije na kupca a družtvo obmanuo da su mu nestale, neće se kupac moći koristiti s neregistriranim dionicama).

Pita se: tko je nadležan zaključiti i provesti izdanje novih dionica u svrhu zamjene sa starim navodno nestalim: da li glavna skupština ili već samo ravnateljstvo? Mislimo, ravnateljstvo, jer § 179. trg. zakona nabraja među predmetima, o kojima odlučuje glavna skupština, i izdavanje novih dionica. Istina, navedeni § spominje povišenje temeljne glavnice, koje se izvršuje izdanjem novih dionica, ali kod opisane zamjene ne radi se o povišenju temeljne glavnice ni o sasvim novim, bitno različitim dionicama. Kod takve zamjene dion. glavnica ostaje nepromienjena, kao što ostaje nepromienjen i broj dionica, a novo izdane dionice ne pribrajaju se starima, nego samo stupaju na njihovo mjesto.

Izdati nove dionice zato da zamiene stare navodno nestale znači zapravo p o n i š t i t i bez suda stare dionice. Pita se, dakle, je li dion. družtvo uobće ovlašteno poništiti dionice? Na to nam odgovara § 209. trg. zak. koji dozvoljava dion. družtvu da obali temeljnu glavnicu prekupljenjem i u n i š t e n j e m dionica. Istina, to se uništenje dozvoljava u svrhu obaljenja temeljne glavnice, ali kad se u tu svrhu i s takvom posljedicom dozvoljava, onda je logično da se pogotovu dozvoljava kad takvo uništenje nema kao posljedicu nikakvu promjenu, napose ne tako bitnu kao što je obaljenje temeljne glavnice.

U kakvome će obliku i na kakav način dion. družtvo provesti zamjenu izdanjem novih dionica, ovisi uglavnome o razumnoj razsudbi ravnateljstva. Može da izda točnu kopiju starih dionica, može da izda i sasvim nove (s novim nadnevkom izdanja, s podpisima novih, sadanjih članova ravnateljstva itd., ali uviek uz jasnu naznaku, da se radi samo o zamjeni) — glavno je da nova dionica po vriednosti i po svome bitnome sadržaju odgovara staroj dionici.

Na temelju gornjega razlaganja dolazimo do zaključka, da nema nikakve zakonske zapreke da ravnateljstvo dioničkoga družtva dobrovoljno i u sporazumu s dioničarima zamieni i bez amortizacionoga postupka sigurno nestale dionice s izdanjem novih jednake vriednosti i bitno jednakog sadržaja.

Bllo je vriedno razpraviti postavljeno pitanje, jer slučajevi, koji bi ga mogli izazvati, danas, u ratno doba, vrlo su lako mogući. Ne samo da pojedinome dioničaru u današnjim nemirnim i nesigurnim prilikama mogu dionice bit otete, ukradene, izgorjele, izgubljene itd., nego se to može dogoditi i s množtvom najrazličitijih dionica, pače sa svim dionicama jednog te istog dion. družtva. Na pr. dioničari polože u svrhu legitimiranja za glavnu skupštinu svoje dionice kod dion. družtva, a prostorije ovoga budu bombardirane ili na drugi način uništene još prije nego li družtvo dođe u mogućnost vratiti dionice dioničarima. Sličnih slučajeva može biti sva sila, a poznato nam je, da su se neki od takvih doista i zbili.

* * *

Pravila dioničkih družtava, udovoljujući zakonu, propisuju izvjestan kvorum kod glavnih skupština za njihovu sposobnost donašanja zaključaka. Pravila propisuju također, što onda, ako kvoruma nema; ima se sazvati nova glavna skupština, koja će biti sposobna za zaključivanje bez obzira na broj prisutnih dioničara. No može se dogoditi da nijedan od dioničara ne dođe bilo da neće, jer nemaju interesa, bilo da su spriečeni, jer

borave u inozemstvu ili u državi, ali u krajevima, s kojima je promet prekinut. Još kako tako, kad je spriečenost privremena, ali što onda, kad je ona dulja, bez izgleda da zapreke skoro odpadnu, kako je to vrlo lako moguće na pr. danas u ratu? Uzalud će ravnateljstvo i drugi i treći put sazivati skupštine, kad dioničari, ni uz najbolju volju ne mogu na njih doći. Ni prisutnost članova ravnateljstva neće svaki put koristiti, jer oni po zakonu (§ 182. trg. zak.) ne moraju biti dioničari pa često to i niesu. A ravnateljstvu ističe mandat, i ne samo ističe, nego bi ono samo upravo htjelo riešiti se svog tereta, a eto ne može, jer se samo na glavnoj skupštini može valjanim načinom odreći svoje funkcije (§ 192 trg. zak.). Što onda? Zar će ravnateljstvo biti dužno u nedogled upravljati poslom, koji nije njegov, za koji nema volje i koji mu je više na štetu nego na korist? Pravila na to ne odgovaraju, jer, donesena u mirno vrieme, niesu mogla takve slučajeve ni predvidjeti. Ali izkustvo dokazuje da su oni ipak mogući. Ni Trgovački zakon ne pruža nam nikakvo rješenje, osim ako hoćemo nazvati rješenjem točku 4. §-a 201., koji predvidja razvrgnuće dioničkog družtva uslied s t e č a j a. Tada će ravnateljstvo ili koji vjerovnik — bude li htio — predložiti sudu otvorenje stečaja i na mjesto ravnateljstva stupit će upravitelj stečajne mase. Ali ne moraju svaki put postojati uvjeti za stečaj: družtvo može biti aktivno i solventno(a ni vjerovnike se ne može siliti da baš predlože otvorenje stečaja). Po Trgovačkome zakonu ne bi bilo izlaza. Ne bi ga bilo ni po zakonskoj odredbi od 16. V. 1941. o dužnostima i pravima povjerenika imenovanih kod privrednih poduzeća, jer iako bi se dozvolilo da se po toj uredbi može imenovati upravnog povjerenika, ni ovaj ne može raditi bez dioničara, bez glavne skupštine. Zato jedini izlaz vidimo u zakonskoj odredbi od 2. rujna 1941. o izvlastbi privrednih poduzeća. Država će takvo dioničko družtvo izvlastiti i onda odlučiti, hoće li ga likvidirati ili dalje voditi. Dakako da država neće to učiniti s dioničkim družtvom, koje bi bilo pasivno ili insolventno, ali kako je netom spomenuto — kod takvoga dion. družtva biti će dovoljno posegnuti za točkom 4. §-a a 201. trg. zakona i za stečajnim zakonom.

Četvrta instancija

(Primjetba na primjetbu Mjesečnikovu)

Napisao Stipe M i l i č i ć, Zagreb

U »Mjesečniku« br. 3. i 4., ožujak i travanj 1944., štampana je moja razprava »Četvrta instancija«, u kojoj sam podvrgnuo kritici osudu Stola sedmorice od 6. XII. 1942. Rev. 665-42, a u kojoj sam razpravi zastupao stanovište, da s v a k i p o r a b o d a v a c može odkazati ugovor o najmu stana i poslovnih prostorija, kao i ugovor o zakupu zemljišta, na kojem se nalaze zgrade, bilo stanbene bilo poslovne, bilo kakve druge, ako su stan, poslovne ili druge prostorije potrebni za državne odnosno samoupravne svrhe ili za državne ili samoupravne službenike, ili za svrhe ustaškog pokreta. Tako § 1. t. 7. zak. odr. od 4./19. XII. 1941. o ograničenju prava uporabodavca na odkazivanje najma i zakupa.

Uredničtvo »Mjesečnika« je toj mojoj razpravi dodalo svoju primjetbu u br. 4. »Mjesečnika« za travanj 1944., a ja danas hoću da se osvrnem primjetbom na tu primjetbu. Zastupam nazor, da je stvarna kritika koristna za ljudski napredak na svakom polju ljudske djelatnosti, te je uredničtvu slobodno kritizirati moje razlaganje, a meni je opet slobodno kritizirati primjetbu i stanovište uredničtva.

Ja sam se u glavnom osvrnuo na spomenutu osudu St. s., jer je ovaj, između ostaloga, izrekao svoje mišljenje onamo, da je u skladu s načelima ogz-a, da se ne može ostvariti stanovito potraživanje s pozivom na pravo treće osobe i da se nitko bez ovlaštenja ne smije miešati u pravo drugoga, — pak se ta osuda u dokaz svoga pravnog nazora pozvala na § 19., 881. i 1035. ogz.

U spomenutoj svojoj razpravi sam i naveo i dokazao, da se St. s. u spomenutoj osudi pogrješno pozvao na citirane §-e, kad je izrekao svoje mišljenje, da bi se uporabodavac miešao u pravo drugoga, kad odkazuje s v o m e u p o r a b o p r i m c u s razloga označenog u točki 7. § 1. spomenute zak. odr. od 4./19. XII. 1941. Uporabodavac odkazuje naime ugovor s v o m e u p o r a b o p r i m c u, jer nitko drugi nije a k t i v n o legitimiran da nastupi u odkaznoj parnici nego samo odnosni uporabodavac, a isto tako nitko drugi nije p a s i v n o legitimiran nego samo uporaboprimac. Ne radi se, dakle, ni o kakvom pravu treće osobe niti o nekom ostvarivanju prava odkaza s pozivom na pravo drugoga, nego se radi o tome, da s v a k i uporabodavac — a ne samo država odn. samoupravno tielo — mogu odkazati ugovor o najmu, ako su stan, poslovne ili druge prostorije, potrebni za državne odnosno samoupravne svrhe i t. d., jednako kao što može odkazati s v a k i uporabodavac u svim ostalim točkama § 1. osim u slučajevima točke 1. gdje se traži, da uporabodavac bude fizička osoba, jer samo ova može imati sinova i kćeri. Valja samo da se utvrdi činjenično stanje, koje traži u pojedinoj točki odnosni pravni propis, pak onda mora da nastupi posljedica u zakonu predviđena t. j. odkaz.

Ovo samo kao uvod, a na samu primjetbu uredničtva primjećujem sliedeće: Ja nisam izjednačio sklapanje ugovora i. f. t. sa razrješenjem ugovora i. f. t., nego sam primietio na razloge osude St. s., da nije osnovan njezin nazor, da se pravo može vršiti u svoju osobnu pravnu korist ili u korist svoje najbliže rodbine. Pretežni naime dio našeg privatnog prava je d i s p o z i t i v n e prirode, te za taj dio vriedi paroemie: Ubi homo loquitur, lex tacet. Subjekt prava može sa svojim dispozitivnim pravom da razpoloži p o s v o j o j m i l o j v o l j i, — a ne samo u svoju osobnu pravnu korist ili u korist svoje najbliže rodbine. To sam u svojoj razpravi jasno dokazao, a to je i inače jasno.

U pogledu s k l a p a n j a odnosno u pogledu r a z r j e š e n j a ugovora i. f. t. — u konkretnom slučaju u pogledu odkaza — mogu da primietim, da u pravu vriedi ona latinska: Per quas causas res fit, per easdem disolvitur. Treba samo contrarius actus. Konačno, kad z a k o n d o p u š t a s k l a p a n j e ugovora i. f. t., — z a š t o zakon n e b i m o g a o dopustiti r a z r j e š e n j e ugovora i. f. t.?

Propis § 881. ogz. nema ništa zajedničkoga sa § 1. zak. odr. od 4./19. XII. 1941., jer § 881. ogz. n e g o v o r i uobće o sklapanju ugovora n a k o r i s t trećih osoba, nego govori o tome, da se ugovor n e m o ž e sklopiti u i m e trećega, nego samo u slučajevima u zakonu ustanovljenim.

Međutim uredničtvo »Mjesečnika« točno primjećuje, da težište spora nije u tome t. j. u navodnom izjednačenju sklapanja odn. razrješenju ugovora i. f.t., u podvrženju točke 7. § 1. zak. odr. od 4./19. XII. 1941. pod iznimke dopuštene u § 881. ogz., te o značajki ugovora i. f. t., nego da težište pitanja leži u tome, što je cilj, svrha, namjera zak. odredbe od 4. XII. 1941. i koje je od dvaju stanovišta odn. tumačenja u skladu s tim ciljem, svrhom, namjerom: da li ono moje ili pak ono Stola sedmorice?

Po mome mišljenju, cilj, svrha, namjera zak. odr. od 4./19. XII. 1941. jeste taj, da se uporaboprimac — u pravcu odkaza — ne ostavi izloženim bilo kojoj volji i voljici, samoj volji ili samovolji uporabodavca, nego da ovaj u tom pravcu bude ograničen, tako da uporabodavac ne može odkazati najamni ugovor svome uporaboprimcu, kad hoće, i ne navodeći nikakvog razloga, nego samo u stanovitim slučajevima, koje je zakonodavac našao shodnim da su vriedni obzira i s kojim uporabodavac može svome uporaboprimcu odkazati porabni ugovor. Ti su slučajevi taksativno navedeni u spomenutoj zak. odredbi te ih nije moguće proširivati, — ali ni sužavati.

Tako je u točki 1. § 1. uzet u obzir moment vlastite potrebe uporabodavčeve odn. potrebe njegovih sinova ili kćeri, u drugoj točki moment ru-

šenja sgrade radi podizanja nove, — ali i moment javnog interesa, interesa države, samoupravnog tiela i uobće moment obće koristi, jer 2. točka § 1. — nakon nadopune — glasi tako, da uporabodavac (svaki uporabodavac) može odkazati uporabni ugovor, ako je predmet uporabe potreban javnoj oblasti radi podizanja javnih zgrada i građevina u smislu § 2. građevinskog zakona od 1. lipnja 1931. Pod građevinom (§ 2.) u smislu ovog zakona razumije se: sgrade svih vrsta, ulice, putevi, trgovi, vrtovi, parkovi, igrališta, groblja, slagališta drva, sajmišta, aerodromi, mostovi, nasipi, odkopi, kejovi, kanali, vodovodi, kanalizacije, instalacije, osvjetljenja, podzemne benzinske stanice, bunari, ograde, oglasne table i stubovi, kiosci, željeznice, tramvaji, poštansko-telegrafsko-telefonske i druge instalacije kao i u obće gradnje u javnom interesu, u koliko su u svezi s uređenjem i uličnim postrojenjima i u koliko za njih ne važe odredbe posebnih zakona.

Kad, dakle, bilo koji uporabodavac može odkazati porabni ugovor svome uporaboprimcu s razloga označenog u t. 2. § 1. — jer treba na pr. da se uredi slagalište drva, put, vrt, igralište, oglasna ploča ili u obće neka gradnja u javnom interesu — zašto i s kojeg razloga ne bi mogao bilo koji uporabodavac odkazati porabni ugovor svome uporaboprimcu s razloga označenih u t. 7. § 1., kad i ova točka imade u vidu javni interes t. j. svrhe država, samoupravnog tiela, i potrebe njihovih službenika. Što je dopušteno uporabodavcu po t. 2. § 1., mora mu biti dopušteno i po t. 7. tog istog §-a, jer je ratio legis jedna te ista; javni interes je onaj momenat, koji je odlučan, a occasio legis je bila potreba stanova i prostorija uobće za Stol sedmorice i druge urede te njihove službenike, koji su imali da se smjeste i presele u Banjaluku.

Pojmljivo je onda, da se zakonodavac — u oskudici državnih sgrada za stanove i uobće u oskudici potrebnih prostorija za urede, a za postojanja zak. odredbe o ograničenju prava uporabodavčeva u pravcu odkazivanja — pobrinuo, da država i samoupravna tiela dođu do prostorija potrebnih za svoje svrhe odn. da dođu do stanova za državne i samoupravne službenike, — pak je izrekao svoju namjeru i volju onamo, da uporabodavac može odkazati najamni ugovor svome uporaboprimcu, ako nastane činjenično stanje, ako postoji predpostavka, uvjet normirani u t. 7. § 1. spomenute zak. odredbe t. j. ako postoji potreba za državne ili samoupravne svrhe uobće.

Jednako je zakonodavac izrekao svoju namjeru i volju u toč. 2. § 1. iste zak. odredbe, da uporabodavac može odkazati najamni ugovor svome uporaboprimcu, ako postoji činjenično stanje, predpostavka, uvjet iz t. 2. § 1. iste zak. odredbe t. j. ako dadne odkaz s razloga javnog interesa, kakvi su oni pobrojani u § 2. građevinskog zakona od 7. lipnja 1931.

Javni interes je odlučni moment i u t. 2. i u t. 7. § 1., kad razmatramo t. 2. u njezinoj stilizaciji nakon nadopune, a zakonodavac nije uporabodavcu nametnuo dužnost odkazivanja, nije mu nametnuo dužnost da odkaže porabni ugovor o spomenutim slučajevima javnog interesa, nego mu je dao samo pravo, samo mogućnost da odkaže takav ugovor, jer se radilo o zak. odredbi, kojom je ograničio uporabodavca u njegovu pravu na odkazivanje, — dok se u slučaju, da mu je (uporabodavcu) nametnuo dužnost, ne bi moglo govoriti o pravu uporabodavčevu na odkaz, nego o njegovoj dužnosti, — pak bi normu takvog sadržaja bio donio na drugom mjestu i u drugoj formi. Dužnosti, međutim, nisu simpatične, ma da ih i sam zakon nameće na pr. porezka dužnost, nego su više-manje odiozne, pak s time računa i sam zakonodavac. U ostalom tamo, gdje se govori o pravu — u konkretnom slučaju o uporabodavčevu pravu — ma i o ograničenom — tamo se ne može govoriti o dužnosti.

Svakako nije opravdana bojazan ni Stola sedmorice u spomenutoj osudi, a ni »Mjesečnikova« uredničtva u primjetbi k mojoj razpravi, kad vele, da bi moglo biti velikih zloupotreba pomoću državnih odn. samoupravnih službenika, jer je vjerojatno, da će se uporabodavac poslužiti svojim pravom iz t. 7. § 1. da pomogne svoj blizki rod, svoju blizku tastbinu ili svog prisnog prijatelja da dođu do potrebnog stana, kad im nije mogao pomoći po t. 1. § 1., jer je ova točka preuzka; ne pozna otca, majku, ni brata, ni sestru, ni zeta, ni tasta, kuma mi prisnog prijatelja, a sve ove osobe, kad su državni ili samoupravni službenici, mogu da dođu do potrebnog im stana, ako dožu u

sukob radi potrebe stana sa osobom, koja nije u pogledu stana zaštićena, jer ova posljednja može mirne duše stanovati u Samoboru mjesto u Zagrebu. Kakva je zloupotreba ako se uporabodavac u tim slučajevima, u takvoj potrebi posluži propisom t. 7. § 1. te svome uporaboprimcu odkaže najamni ugovor?

Kad mislim na bojazan od zloupotreba o kojoj govori spomenuta osuda Stola sedmorice odn. uredničtvo »Mjesečnika« u spomenutoj primjetbi, pada mi na pamet ona priča ispjevana u pjesmi o dvojici malih dječaka i ruži sa trnom . . .: Jedan mali dečko nije ništ uživo, sve je shvaćo tužno, sve je shvaćo krivo . . . I Stol sedmorice i uredničtvo »Mjesečnika« vide u t. 7. § 1. samo trn, dok ja gledam u prvom redu ružu.

Već sam primietio u svojoj razpravi, a to primjećuje i »Mjesečnikova primjetba«, da § 881. ogz. ne govori o ugovoru i. f. t., nego izriče načelo, da nitko bez ovlaštenja ne može sklapati poslove u ime trećih. Međutim propis § 881. ogz. nema karakter onakvog ustavnog zakona, da ne bi mogao biti promienjen običnim zakonom, za koji se ne traži kvalificirana većina. Tako je i sa zak. odr. od 4./19. XII. 1941. te je ova ne samo mogla, nego je dapače i izrekla pravilo, da uporabodavac — dakle bilo koja posebnička osoba — može odkazati ugovor o najmu stana i poslovnih prostorija, kao i ugovor o zakupu zemljišta i t. d., ako su stan, poslovne ili druge prostorije potrebne za državne odn. samoupravne svrhe ili za državne ili samoupravne službenike i t. d.

Ne treba, dakle, podvrći zak. odredbu od 4./19. XII. 1941. pod propis ili pod načelo § 881. ogz., jer je spomenuta zak. odredba zakon kao što je zakon i §881., te im je zakonska snaga koordinirana. Međutim o nekom podvrstanju ili podvrženju ne može se ni govoriti, jer § 831. govori o tome, da nitko bez ovlaštenja ne može sklapati poslove u tuđe ime, dok se po t. 7. § 1. spomenute zak. odredbe uporabodavac, kad odkazuje, ne mieša u tuđi posao, pak mu ne treba ni od koga nikakvog ovlaštenja, nego u svoje ime razrješuje najamni ugovor, jer postoji uvjet ili predpostavka, koju ta točka zak. odredbe postavlja kao činjenični temelj, e da uzmogne nastupiti zakonska posljedica. Propis § 881. govori, dakle, o jednoj stvari, dok propis t. 7. § 1. govori o drugoj stvari te svaki govori o svom predmetu, izrazuje svoju misao, koje nisu identične, pak se o nekom podvrstanju ne može ni govoriti.

U svojoj razpravi nisam razpravljao, pisao o ugovorima ni tumačio ugovore i. f. t., nego sam podvrgao kritici onaj nazor spomenute osude Stola sedmorice, koji je ona izrekla onamo, kao da bi se uporabodavac, kad odkazuje najamni ugovor svome uporaboprimcu miešao u tuđi posao, da bi ostvarivao stanovito potraživanje s pozivom na pravo trećega te da uporabodavac, kad odkazuje na temelju odkaznih razloga zak. odredbe od 4./19. XII. 1941. ostvaruje svoju osobitu pravnu korist odn. pravnu korist svojih sinova i kćeri ili pravnu korist članova svoje obitelji, a to da je u skladu s načelima ogz., te se spomenuta osuda u dokaz svoga nazora pozvala na § 19., 881. i 1035. ogz.

Svi ovi nazori spomenute osude Stola sedmorice su i stvarno i pravno pogrješni, kako sam to i prije, a i sada, i naveo i dokazao. Propis § 881. ogz. je normalni zakonski propis, jus commune, dok je propis § 1. zak. odredbe od 4./19. XII. 1941. jus singulare, propis iznimne prirode, propis, koji je diktiran vanrednim prilikama, u kojima danas živimo, pak i nije donesen — teorijski govoreći — za vječna vremena, nego samo za stanovito vrieme, ma da ga zakonodavac produžuje od vremena na vrieme. Propis § 881. i uobće propisi § 1090.—1121. t. j. propisi o pogodbama uporabe ne mogu da se tumače pomoću propisa § 1. zak. odredbe od 4./19. XII. 1941., jer su propisi spomenutih § ogz. doneseni i određeni u normalno vrieme i za normalna vremena te je u propisima § 1090.—1121. izraženo načelo, da uporabodavac može odkazati najamni ugovor svome uporaboprimcu po svojoj miloj volji; uzakonjena je sloboda odkaza, dok je propis § 1. spomenute zak. odredbe ograničio tu slobodu. Sloboda odkazivanja je skučena. Načelo jednog zakona ne može da se tumači načelom drugog zakona, koji je nastao u posve drugim prilikama i koji je prožet posve drugim duhom.

Međutim težište pitanja ne leži u tome, da se pronađe svrha, cilj, namjera zak. odredbe od 4./19. XII. 1941., jer se radi samo o točci 7. § 1. ove zak. odredbe, budući da je osuda Stola sedmorice od 6. XI. 1942. Rev. 665-42.

na konkretni sporni slučaj primienila točku 7. § 1. spomenute zak. odredbe te svoju osudu obrazložila s nazorima, koji nisu osnovani ni u stvarnom ni u pravnom pogledu. Sprieda sam i naveo i dokazao, da se Stol sedmorice u spomenutoj osudi pogrješno pozvao na propise § 19., 881. i 1035. ogz, a jednako je pogrješan njegov nazor u stvarnom pravcu, kad veli, da se iz propisa § 1. br. 1—6. vidi, da uporabodavac na temelju svih tih odkaznih razloga ostvaruje svoju osobnu pravnu korist, odn. pravnu korist svojih sinova i kćeri ili pravnu korist članova svoje obitelji, — te kad veli, da je to u skladu s načelima ogz. prema kojima, da se ne može ostvarivati stanovito potraživanje s pozivom na pravo treće osobe, i da se nitko bez ovlaštenja ne smije miešati u pravo drugoga, pri čemu se poziylje na § 19., 881. i 1035. ogz., a sve to u obrazlaganju spomenute osude. Sve je to točno, ali je za konkretni sporni slučaj, koji je spomenuta osuda riešila, stvarno posve pogrješno, a onda i pravno pogrješno.

Uporabodavac, kad odkazuje najamni ugovor svome uporaboprimcu s razloga iz t. 7. § 1., ne ostvaruje nikakvo potraživanje s pozivom na pravo treće osobe, nego odkazuje svoj najamni ugovor svome uporaboprimcu, ne miešа se u pravo drugoga, nego naprotiv izvršuje svoje pravo, koje mu daje zak. odredba u točci 7. te ostvaruje svoje pravo u pravcu odkaza, jer tvrdi i dokazuje, da postoji činjenično stanje, kakvo traži točka 7., t. j. jer p o s t o j i p o t r e b a za državne odn. samoupravne svrhe odnosno p o t r e b a državnog službenika za stanom. Analogni je slučaj s točkom 2. iste zak. odredbe nakon što je ova točka bila nadopunjena čitavim sadržajem § 2. gradjevinskog zakona od 7. lipnja 1931., jer uporabodavac — onaj isti od prije nadopune — dakle s v a k i u p o r a b o d a v a c — može odkazati porabni ugovor svome uporaboprimcu, ako je uporabni predmet potreban javnoj oblasti radi podizanja javnih zgrada i uobće gradnja u j a v n o m i n t e r e s u. Uporabodavac, kad odkazuje najamni ugovor svome uporaboprimcu, ne ostvaruje — pozivajući se na razloge nadopunjene t. 2. te toč. 7. § 1. — nikakvo potraživanje s pozivom na pravo treće osobe, nego se pozivlje na p o t r e b u javne oblasti, javnog interesa, države, samoupravnog tiela, državnog ili samoupravnog službenika za odnosnim uporabnim predmetom.

U spomenutoj svojoj razpravi nisam razpravljao niti mislio razpravljati o ugovorima i. f. t., nego sam samo podvrgao stvarnoj i pravnoj kritici stanovište Stola sedmorice, koje je ovaj iznio i u stvarnom i u pravnom pravcu u spomenutoj svojoj osudi, te sam i uztvrdio i dokazao, da se spomenuta osuda Stola sedmorice osniva na pogrješnom stvarnom i pravnom temelju i presuđenju onog konkretnog spora.

Nakon što je uredničtvo »Mjesečnika« izreklo, da težište pitanja, po njegovu mišljenju, leži u tome, što je cilj, svrha, namjera zak. odredbe od 4. XII. 1941. i koje je od dvaju stanovišta odn. tumačenja u skladu s tim ciljem, svrhom, namjerom: da li ono moje (piščevo) ili pak ono Stola sedmorice, — to uredničtvo u daljnjem razlaganju u svojim primjetbama dolazi u opreku sa tim pitanjem, u komu je cielo težište, te dalje operira s tvrdnjom, koja nije dokazana nego samo postavljena, da je n e s u m n j i v i cilj zakonske odredbe od 4. XII. 1941., da se svakom stanaru sačuva stan, koji već ima, te da se moje tumačenje protivi n e s u m n j i v o m cilju te zak. odredbe.

Ako se radi o s p o r u, o spornom pitanju, onda nije jedno stanovište već a priori nesumnjivo, nego to stanovište treba tek dokazati. Međutim — a to sam već spomenuo — ne radi se o čitavoj zak. odredbi od 4. XII. 1941., nego se radi o t. 7. spomenute zak. odredbe. Ova točka, kad se poveže neposredno sa sadržajem § 1. t. j. sa glavom § 1., koja vriedi za sve njegove točke, glasi ovako:

U p o r a b o d a v a c m o ž e o d k a z a t i ugovor o najmu stana i poslovnih prostorija, kao i ugovor o zakupu zemljišta na kojem se nalaze zgrade, bilo stanbene bilo poslovne, bilo kakve druge, a k o s u s t a n, p o s l o v n e i l i d r u g e p r o s t o r i j e p o t r e b n e za državne odn. samoupravne svrhe ili za državne ili samoupravne službenike i t. d.

Ova rečenica je posve jasna, a isto tako je jasna i ona rečenica, kojom je izrekao svoju namjeru i volju zakonodavac, kad je nadopunio 2. točku § 1., onamo, da uporabodavac uobće, dakle, da s v a k i uporabodavac m o ž e odkazati ugovor o najmu, ako je u p o r a b n i p r e d m e t p o t r e b a n u j a v n o m i n t e r e s u.

Kad pravnik tumači zakon t. j. kod pravničkog tumačenja zakona, ovo tumačenje valja da ide dalje negoli filološko tumačenje. Filolog se zadrži na tome, da protumači, što je auktor htio reći, te — ako se ne slaže namjera auktorova sa značenjem rieči, kako se ove obično shvaćaju — jednostavno može ostati kod konstatacije te divergencije. Međutim pravnik ne može tako postupati, nego mora riešiti pitanje, što ima da bude odlučno, da li očita, jasna izjava volje ili skrivena unutarnja volja. Budući pak da zakon nije samo izražaj onoga, što je auktor mislio, nego je u isto vrieme pravilo, po kojem se ljudi, državljani imaju da ravnaju, to je za pravnika odlučno ono, što je zakonodavac rekao. To je u skladu sa načelom, koje je poprimljeno uobće u pravu, a i u praktičnom životu, koje načelo veli, da volja mora biti izražena, ako hoće da ima neko značenje. Uostalom za moje tumačenje točke 7. govori i § 6. ogz., jer za me govori i vlastito značenje rieči točke 7. i jasna namisao zakonodavčeva. Za moje tumačenje govori i sadržaj novelirane točke 2., jer i po ovoj točci može uporabodavac uobće odkazati najamni ugovor, ako je to potrebno u j a v n o m i n t e r e s u.

Mogu mirne duše pitati: Je li moguće, da se zakonodavac dva puta pogrješno izrazio te da nije izrekao ono, što je mislio? Ovo mi nije moguće vjerovati, nego sam dapače uvjeren o protivnom, jer je 2. točka § 1. novelirana obzirom na p o t r e b e j a v n o g i n t e r e s a. Malo historije će to dokazati. Radilo se o probijanju ulice u Zagrebu, tamo od početka Bakačeve ulice tik Gradske kavane pak do Vlaške ulice, gdje se imala da ruši kuća br. 14 Gradska štedionica je dala odkaz kao uporabodavac s razloga označenog u t. 2. po staroj dikciji. Ja sam prigovorio i prigovarao, da odkazu nema mjesta, jer da se ne radi o rušenju sgrade u cilju da se gradi nova sgrada, nego u cilju da se otvori nova u l i c a, a da ulica nije sgrada, jer da § 297. ogz. posve jasno razlikuje kuću i druge sgrade od zemljišta i poda Gradska šted onica u Zagrebu kao odkazivatelj bila je odbijena od sud 1. i 2. molb ali je Stol sedmorice ukinuo osudu suda 2. molbe te je ovome naredio, da utvrdi da li je odkaz osnovan zato, što tužiteljica mora rušit sgradu i z u r b a n i s t i č k i h r a z l o g a ili zato što je sgrada u ruševnom stanju. Nakon toga bila je novelirana t. 2. zak. odredbe o ograničenju odkazivanja te glasi. da uporabodavac može odkazati najamni ugovor svome uporaboprimcu i s razloga j a v n o g i n t e r e s a (§ 2. Građevinskog zakona od 7. lipnja 1931.)

Kod tumačenja t. 7. polazim sa predpostavke da zakonodavac zna hrvatski, a isto tako da znadu hrvatski i one osobe, koje su sastavile ili stilizirale onu rečenicu, kako ona glasi u t. 7., te da su doista i jasno rekle ono, što su i mislile i namjeravale. U slučaju, da je zakonodavac htio ili imao namjeru, da samo država odn. samoupravno tielo mogu odkazati ugovor o najmu stana i t. d., ako su stan, poslovn ili druge prostorije potrebni za državne odn. samoupravne svrhe ili za državne ili samoupravne službenike i t. d. — bio bi točku drugčije stilizirao na pr: država odn. samoupravno tielo kao uporabodavci mogu odkazati ugovor o najmu stana i t. d., ako su stan i t. d. potrebni za njihove svrhe ili za njihove službenike i t. d., ili bi pak bio mjesto 7 točke postavio § 2. u koji bi bio umetnuo po prilici onakav sadržaj, kako sam ga sada formulirao za točku 7., pak bi bilo izpravno stanovište Stola sedmorice odn. ono »Mjesečnikova« uredničtva.

Međutim zakonodavac nije tako govorio, kako sam sada naznačio, da je morao govoriti, ako je u točci 7. htio dati pravo samo državi odn. samoupravnom tielu da mogu odkazati ugovor o najmu u slučaju tamo spomenutih svrha i potreba, nego je drugčije i govorio i radio. Zakonodavac je najme i 7. točku podvrgao misli, volji i namjeri izraženoj u § 1., prema čemu z a k o n o d a v a c uobće, dakle s v a k i uporabodavac m o ž e odkazati ugovor o najmu stana i t. d., ne samo u slučaju predviđenom u točci 1., 2., 3., 4., 5., 6., nego i u slučaju predviđenom u točci 7.; sve su te točke podvrgnute § 1. te se rieč: u p o r a b o d a v a c proteže jednako na sve točke.

Međutim za moje tumačenje — i ako s nekim neobičnim obrazloženjem — izjavio se i Stol sedmorice u zaključku od 31. ožujka 1944., Prev. 136-1944., kad je izrekao, da družtvo Hrv. Crveni Križ jeste pravna osoba, ali da mu se za to ne može odreći pravo na odkaz najma stana ili poslovnih prostorija za vlastite potrebe po t. 7. § 1. zak. odredbe od 4. XII. 1941., jer da H. C. K. treba prostorije za državne svrhe.

Na ovaj zaključak osvrnuti ću se kasnije, jer je spor još sub judice. Međutim već sada mogu reći, da ne mogu shvatiti, kako može zadaća H. C. K., spomenuta u § 2. zak. odredbe o H. C. K., biti državnom svrhom kad § 11. ove iste sada spomenute zak. odredbe o H. C. K. veli, da je to njegova zadaća t. j. da je to zadaća H. C. K. i da su sve državne i samoupravne oblasti dužne pomagati družtvo u izvršivanju njegove zadaće. Zadaća H. C. K. nije, dakle, zadaća ili svrha ni države ni samouprave, nego su ove dužne da pomažu H. C. K. u izvršivanju njegove zadaće.

Nakon svega ovoga, što sam naveo i obrazložio, ne mogu drugo nego da ostanem i dalje kod svoga nazora, da Stol sedmorice ne smije suditi na temelju mogućnosti i bojazni od loših posljedica, koje bi se mogle dogoditi, nego da valja da sudi na temelju utvrđenih činjenica, koje su se dogodile u prošlosti. Iako sudac valja da ima bistar pogled u socialni život i družtvene potrebe, što se samo po sebi i u pojačanoj mjeri razumije napose za Stol sedmorice kao vrhovni sud, opet valja da iztaknem i naglasim, da sud nije pozvan da stvara, izpravlja ili popravlja zakone, nego je sud pozvan da primienjuje zakone.

Poznati je zahtjev i velika istina, da u novim prilikama valja da imamo nove zakone te da se ne smiju stari zakoni primjenjivati na nove prilike. I zakon mora da koraca sa razvojem života, životnih odnosa, prilika i neprilika te zakon, ne smije da bude ništa drugo nego normiranje tih životnih odnosa, a u cilju ljudskog napredka, mirnog i skladnog življenja ljudi među sobom; zakon ne stvara životne odnose, nego ih samo normira. Što ih bolje i svrsishodnije normira, to sam ima jaču životnu sposobnost te će sam ostati pobjednik u buri života, — a inače će podleći te će ga brzo zamieniti novi, drugi zakon, koji će bolje odgovarati duhu vremena.

Međutim sve ovo, sve ove zadaće nisu zadaće sudova, jer naši sudovi nemaju imperium vel potestatem iuris civilis adiuvandi, supplendi et corrigendi gratia, nego je zadaća naših sudova da primienjuju zakone, odn. da zakonodavcu dadu sugestiju da promieni zakon. Stoga kod nas vriedi propis § 12. ogz., prema kojem sudske odluke ili sudska rješenja nemaju za druge sporove i za druge parnične stranke obveznu moć ili snagu, jer bi im inače bila priznata zakonodavna moć. Sud pored toga nije pozvan da provodi socialnu ili zakonodavnu politiku, nego da valjano, točno, izpravno i dobro primieni zakon na prilike, o kojima ima da sudi, a koje je prije toga izcrpno utvrdio po propisima postupnika.

Isto tako mislim, da uredničtvo »Mjesečnika« nije u pravu, kad veli, da Stol sedmorice nije sudio na temelju bojazni ili straha pred zloupotrebama, koje bi se mogle događati, kad bi se zakon tumačio onako, kako glasi, nego da je tumačio zakon, bojeći se mogućnosti ili zloupotreba, koje bi mogle nastati.

Ovo bi bilo liepo rečeno, da se radi o abstraktnom pitanju, te ne bih našao dovoljno rieči, kojima bih mogao da pohvalim tu i takvu najbolju i plemenitu namjeru. Međutim ovdje se radi o konkretnom sporu, koji je iznesen pred sud, te je Stol sedmorice o tom konkretnom sporu sudio i u svojim razlozima izrazio bojazan od zloupotrebe; izrekao je osudu između ostaloga i s razloga straha pred zloupotrebama i to ne stoga, što bi u postupku bile utvrđene zloupotrebe zakona, nego iz bojazni, da se zloupotrebe ne bi dogodile u buduće. Nekako prema onoj: Punitur, ne peccetur, — a za ovo pravilo znamo, da ne valja, da nije dobro. Stol sedmorice se boji eventualnog trna na ružinoj grančici, — a ja pitam: Što pak onda, ako se radi samo o liepoj ruži? Kako onda valja tumačiti zakon? Ja odkazujem stan svome najmoprimcu, jer hoću da u tom stanu imam svoga brata, svoga zeta, svoju sestru, otca, majku, koji su državni odn. samoupravni službenici, imaju potrebu za stanom, a moj sadašnji najmoprimac može mirne duše da stanuje u Samoboru, Sisku, Brodu i t. d.

Onaj razlog »Mjesečnikova« uredničtva, gdje ovo veli, da državi nije potrebno služiti se odkazom treće osobe, hoće li udovoljiti potrebi svoga službenika, te da njoj u tu svrhu stoje na razpolaganje druge mjere, — taj razlog »Mjesečnikova« uredničtva govori za moje stanovište. — Dobro! Ali zašto da se država, i to samo država odn. samoupravno tielo služi pravom odkaza po t. 7. te da se upušta u dugi i nesigurni proces, kad ima na razpolaganje drugih mjera, naročito u upravnom postupku, po kojima će doći do svoga cilja i brže i sigurnije? Država odn. samoupravno tielo nastupaju u upravnom postupku autoritativno, pak im ne treba da se podvrgavaju u procesu sudu, pred kojim valja da boj biju jednakim oružjem. Država odn. samoupravno tielo ne trebaju sami za se prava iz t. 7., jer imaju sami za se drugih mjera, pak je zakonodavac to pravo prepustio uporabodavcu uobće, dao mu je mogućnost odkaza, rekao je, da uporabodavac, dakle, bilo fizička bilo pravna osoba, može odkazati najamni ugovor a nije mu nametnuo dužnost. Međutim, da se zaprieče eventualne zloupotrebe, kojih se boji i Stol sedmorice i uredničtvo »Mjesečnika«, potrebno je, da se promieni zakon ili barem da se t. 7. jasno stilizira, tako da na zakonskoj grančici budemo imali samo ružu bez trna.

Smije li odvjetnik zastupati ili savjetovati stranku, ako je prije dao savjet protustranci?

U mnogome odvjetniku, koji savjestno shvaća svoju dužnost, porodila se sumnja, smije li dati pravni savjet A-u, ako je već B-u kao protivnoj stranci u istoj ili u saveznoj stvari također dao pravni savjet? Takvu sumnju izazvala je u odvjetniku druga rečenica prvoga stava § 22. Zak. o odvjetnicima pa onda dvie odn. tri rieči u prvoj rečenici istoga prvoga stava, rieči: »u protivnom interesu«. Što znače te rieči i kakva je razlika između prve i druge rečenice prvoga stava § 22. Zo.?

Da vidimo kako glasi prvi stav § 22.! Navodeći ga ovdje u cielosti iztaknut ćemo u njemu onaj dio, koji nas jedini ovdje zanima.

»Odvjetnik nije dužan — glasi prvi stav § 22. Zo. — primiti se zastupanja stranke i može je od toga odbiti ne navodeći razloge, zašto to čini, ali je dužan odbiti zastupanje, pa i svaki savjet, ako je u istoj stvari ili u stvari, koja je s njom u svezi, protivnu stranku zastupao ili je savjetovao u protivnom interesu, ili ako je u istoj stvari već prije radio kao sudac, državni tužitelj ili javni bilježnik. Isto tako ne smije u jednom te istom prieporu služiti obim strankama ili im davati savjete«.

U savezu s navedenim slogom javljaju se ova pitanja:

1. Smije li odvjetnik zastupati stranku, ako je već protustranku zastupao? (dakako, samo u istoj ili saveznoj stvari, što se razumije kod ovog i daljnjih pitanja).
2. Smije li odvjetnik dati pravni savjet, ako je već protivnu stranku zastupao?
3. Smije li odvjetnik zastupati, ako je već protustranci dao pravni savjet?
4. Smije li odvjetnik dati pravni savjet, ako je već protivnu stranku savjetovao?

Mislimo da je navedeni zakonski slog bar toliko jasan, te na pitanja pod 1. i 2. možemo odmah s podpunom sigurnošću odgovoriti: ne smije! Ako je odvjetnik najprije zastupao, onda poslije toga (a pogotovu istovremeno!) ne smije protivnu stranku ni zastupati ni davati joj pravni savjet. Predhodno, dakle, zastupanje rađa zabranom kasnijeg i zastupanja i savjetovanja.

Na pitanja pod 3. i 4. odgovorit ćemo: smije i zastupati i savjetovati, ali pod uvjetom, ako predhodno dani savjet protivnoj stranci nije bio u protivnom interesu! Težište, dakle, odgovora leži na rječima »u protivnom interesu«: Zato: što znači »u protivnom interesu«?

Odvjetnik daje stranci savjet na temelju upute, koju mu je ona dala o činjeničnome stanju. Savjetom izražava on svoje pravno mišljenje o tome stanju, izvodi pravni zaključak iz njega. Sa savjetom, dakle, reći će odvjetnik stranci, je li potražuje odn. duguje ili ne, ima li ili nema li pravo u svome odnosu prema protustranci i što joj je činiti da bude ostvaren njezin zahtjev. Ako nakon toga dođe odvjetniku protustranka i dade mu jednaku (bar uglavnome) uputu o istoj stvari tražeći također pravni savjet, ovaj će morati glasiti jednako kao i onaj dan prvoj stranci. Drugčije ne može ni biti, jer je dužnost odvjetnika — prema § 21. Zo. — da čitavim svojim pona-

šanjem čuva čast i ugled staleža, da zastupanje vrši po zakonu, da prava svoje stranke brani protiv svakoga revnostno, vjerno i savjestno. Ovakav, dakle, izpravan, stručan savjet bit će dan u interesu objektivne istine, a bez obzira na subjektivni interes stranaka. Zato si ova dva suglasna savjeta ne će protiviti, ne će biti u protivnom interesu. Bila bi pak u protivnom interesu onda, kad bi jednoj bio dan ovakav savjet, a drugoj onakav, protivan. Protivnost interesa, dakle, znači i protivnost savjeta obzirom na njihov sadržaj i smjer. Ovakvo dvostrano savjetovanje, koje je u međusobnoj protivnosti, kod kojega je jedan savjet u protivnom interesu prema drugome, nije dozvoljeno. Pogotovu ne će biti dozvoljeno zastupanje, koje bi bilo protivno predhodno danome savjetu. Ako se, dakle, obje stranke, kojima je odvjetnik dao najprije pravni savjet, obrate odvjetniku i za zastupanje, bit će on ovlašten zastupati samo onu od stranaka, koja je prema danome pravnome savjetu u pravu, a dužan odbiti zastupanje onoj stranci, koja po istome pravnome savjetu nije u pravu. Njegovo zastupanje morat će biti u skladu s prijašnjim pravnim savjetom, dok do zastupanja, koje bi bilo u protivnom interesu — a to znači u protivnosti sa pravnim savjetom — ne bi smjelo ni doći.

Ako na pr. odvjetniku dođe vjerovnik pa mu prikaže istinito stanje činjenica, i odvjetnik potvrdi vjerovnikovo izpravno mišljenje o obstojnosti tražbine, ne će ovakav savjet biti nikakvom zaprekom da kasnije došlome dužniku dade također pravni savjet, samo što taj savjet mora biti jednak, t. j. mora glasiti da dužnik doista duguje. Ako se poslije toga vjerovnik obrati odvjetniku i radi utuženja iste tražbine, odvjetnik bit će ovlašten da ga zastupa, makar je dao savjet i dužniku u istoj stvari, jer će to zastupanje biti suglasno s obim pravnim savjetima, odn. ne će biti u protivnom interesu s njima. Ako se naprotiv obrati dužnik odvjetniku radi zastupanja protiv istoga vjerovnika, odvjetnik će biti dužan odbiti takvo zastupanje, jer bi ono bilo u protivnosti, u protivnom interesu sa savjetima, koje je prije dao obim strankama. Vjerovnik bi se s pravom mogao začuditi i odvjetniku zamjeriti, što eto zastupanjem dužnika pobija onu tražbinu za koju je prije potvrdio vjerovniku da je doista osnovana, što dakle pobija samoga sebe i svoj pravni savjet.

Drugčije bi stajala stvar, ako bi se upute jedne i druge stranke bitno razlikovale. Razlike u neodlučnim, sporednim točkama ne će utjecati, ali razlike u bitnim, odlučnim momentima morat će nuždno uroditi i različitim, jedan drugome pače protivnim savjetima. Ti savjeti međutim, makar sadržajno i po smjeru protivni, ne će ipak biti u protivnom interesu, jer će svaki od njih biti izpravan, bit će u skladu s objektivnom istinom, budući da će njihova različitost potjecati iz različitosti obiju uputa. U odnosu prema uputama oni će biti jednaki. Obrati li se sad koja od stranaka odvjetniku da ju i zastupa, on će smjeti bilo koju od njih zastupati, ali svakako ostajući na liniji pravnoga savjeta, koji joj je prije bio dao. Nije odvjetnik kriv što mu je stranka dala onakvu uputu, za koju će se možebiti u parnici pokazati da je bila kriva. Stranka, naime, odgovara za uputu, za njezinu istinitost, a ne odvjetnik. Odvjetnik odgovara samo za izpravnost savjeta i zastupanja u odnosu prema uputi.

Može se dogoditi da odvjetnik, davajući savjet protustranci, primieti da je prvu stranku pogrješno savjetovao. Njegov drugi savjet morat će, dakle, već po naravi stvari biti protivan prvome, ali samo privremeno, jer će odvjetnik biti dužan odmah upozoriti prvu stranku na pogrješnost danog joj savjeta, taj savjet izpraviti i tako oba savjeta uskladiti. Bit će mu zato dopušteno kasnije preuzeti zastupanje one stranke, koja bi morala prema izpravljenome prvnome savjetu pobiediti (iako bi u ovakvome slučaju bilo uputnije da ne preuzme zastupanje nijedne od njih).

Isto tako nije izključena mogućnost da odvjetnik dade obim strankama jednaki, ali objektivno pogrješan pravni savjet, za koji je bio ipak duboko uvjeren da je izpravan pa tek tiekom kasnijeg zastupanja primieti svoju pogrješku. Hoće li u takvome slučaju prekinuti zastupanje ili ga nastaviti? Izbor je težak, jer kako u jednome tako i drugome slučaju škodi stranci. Mislimo da će šteta biti ipak manja, ako stranku pravovremeno upozori i odkaže daljnje zastupanje; ali odlučio što mu drago, svakako je dužan stranci priznati i

obrazložiti svoju pogrješku. Nikako pak ne će smjeti poslije takvog odkaza punomoći preuzeti zastupanje protivne stranke.

Da prikazano tumačenje — prema kojemu »u protivnome interesu« znači sadržajnu i smjernu oprečnost, protivnost predhodnog savjeta s kasnijim savjetom ili zastupanjem — odgovara zakonodavčevoj volji, vidi se i po tome, što bi inače bilo neshvatljivo, zašto su iza rieči »savjetovao« dodane i rieči »u protivnom interesu«. Da zakonodavac nije htio uzeti u obzir sadržaj i smjer savjeta, on bi jednostavno onaj dodatak izostavio, no baš s tim dodatkom on je htio zabranu kasnijeg savjetovanja odn. zastupanja uvjetovati odn. ograničiti sa sadržajem i smjerom predhodnog savjeta. Ne svaki savjet, nego samo onaj, koji je bio dan u protivnom interesu, ima kao posljedicu zabranu kasnijeg savjetovanja i zastupanja protustranke u istoj ili u saveznoj stvari.

I doista, ne bi se ničim dalo opravdati, kad bi se odvjetniku zabranilo kasnije savjetovanje ili zastupanje protustranke samo zato što je prvu stranku uobće savjetovao. Ne samo da takva zabrana ne bi imala opravdanja, nego bi i otežčala izpravno zastupanje i izigravanjem odvjetnikovih prava nepravedno bi škodila njegovim imovinskim probitcima. Uzmimo kao primjer mjesto, u kome su samo dva odvjetnika, od kojih je jedan valjan, a drugi slab. Dužnik B. očekuje da će ga vjerovnik A. tužiti pa da onemogući ovome da si uzme valjanog odvjetnika, poći će potonjemu, zatražiti od njega pravni savjet, koji će, dakako, glasiti da doista duguje pa neka plati. I sada da vjerovnik ne smije za buduću tužbu uzeti istoga odvjetnika samo zato, jer je dužnik od njega primio pravni savjet? Pa zbog toga da vjerovnik bude prisiljen uzeti onog slabog odvjetnika ili potražiti si odvjetnika izvan sjedišta suda i tako izvrći se većemu trošku? Što bi protivna svojoj savjesti i zakonu počinio odvjetnik, koji bi nakon danog pravnog savjeta dužniku, preuzeo zastupanje vjerovnika proti njemu? Pa to zastupanje teklo bi baš u pravcu istoga savjeta, koji je bio dao dužniku! A ono što se vrlo lako može dogoditi u manjemu mjestu sa dva odvjetnika, može se ne manje lahko dogoditi i u velikome gradu s većim brojem odvjetnika. Poznato je, da za izvjestne pravne grane, koje su u praksi rjeđe, postoji tek malen broj odvjetnika posebno u njima upućenih i izkušanih, tako da na sto odvjetnika može doći čak samo i jedan takav specialista. Zar ne bi onda mogla jedna stranka, samo da unapried liši protustranku pravne pomoći takvog specialiste, poći k ovome lih po pravni savjet i onda ništa dalje ne povjeriti mu?

Druga rečenica prvoga stava § 22. Zo. razlikuje se od prve njegove rečenice u tome, što se prva rečenica odnosi na svaku uobće stvar (Sache), u kojoj stranka traži pravnu pomoć odvjetnika, dok druga rečenica vriedi samo za priepor, za spor, za parnicu (Rechtstreit). Pa i razumljivo je da odvjetnik smije u izvanparbenoj stvari služiti obim strankama, ali ne smije to u parnici. Ako dođu na pr. kupac i prodavalac odvjetniku da im sastavi kupoprodajni ugovor, ili muž i žena, koji se žele razstaviti, da im sastavi ugovor o uređenju imovinskih međusobnih odnosa, smjeti će odvjetnik sastaviti takav ugovor za obje stranke, dakle obim strankama služiti i savjetovati ih (no uviek u jednakom interesu, smjeru!), ali ako kasnije iz tih ugovora dođe do spora, do parnice, smjeti će samo jednu od tih straneka zastupati ili savjetovati. Kod ugovora jedna stranka drugoj nisu još protivne; protivne u pravom smislu rieči postaju tek u parnici. Dakako da će predpostavka takvog istovremenog obostranog zastupanja u stvari, koja nije parbena, biti i povjerenje obiju stranaka u odvjetnika, ali i unatoč takvome povjerenju bit će više puta uputno da si svaka stranka uzme svog odvjetnika.

Kod uređivanja Zakona o odvjetnicima služili se njegovi redaktori ponajviše s austrijskim Rechtsanwaltsordnung iz g. 1868. Tako je i § 10. potonjega bio uzorom § 22. našega zakona. Njemački slog glasi:

»Der Rechstanwalt... ist verpflichtet, die Vertretung oder auch nur die Erteilung eines Rates abzulehnen, wenn er die Gegenpartei in derselben oder in etner damit zusammenhängenden Sache vertreten hat... Ebenso darf er nicht beiden Teilen in dem nämlichen Rechtsstreite dienen oder Rat erteilen«.

Kako se vidi, naš § 22. je prievod njemačkog (austrijskog) § 10., ali ipak s tom razlikom da iza rieči »vertreten« ne dolazi ništa više, dok naš zakon iza

»zastupao« dodaje još »ili je savjetovao u protivnom interesu«. Austrijski zakon je, dakle, širokogrudniji; po njemu predhodno savjetovanje, ma bilo kakvo, nije zaprekom da odvjetnik kasnije zastupa ili savjetuje protivnu stranku. Naš zakon je stroži: on od predhodnog savjetovanja stvara zapreku i zabranu, ali ipak strogost ublažuje sadržajem i smjerom savjeta t. j. savjet je zapreka samo onda, ako je bio dan u protivnom interesu. Baš ova razlika između našeg i austrijskog (zapravo bivšeg austrijskog) zakona još jače potvrđuje izpravnost našeg tumačenja. Nuzgredno govoreći, bilo bi bolje da se naši redaktori nisu upuštali u izpravljanje njemačkog sloga ili kad su već izpravljali, da su to učinili razumljivije, s jasnoćom, koja bi već od prve izključila svaku dvojbu. Izpravak je, doduše, sastavljen koncizno, ali za volju jasnoće i sigurnosti bolje je kadkad i odreći se konciznosti, pogotovu kod jezika koji naginje deskriptivnosti kao što je naš hrvatski.

Nejasnoći zakonske stilizacije doprinaša napose to, što se u njoj govori o prvome savjetu da je »u protivnome interesu«, premda ovaj, dok je još jedini, ne može ničemu biti protivan, budući da ne postoji još drugi savjet, s kojim bi se mogao uzporediti. Tek onda kad dođe do drugog, do savjeta protivnoj stranci, može se govoriti o protivnosti, a logičnije je da tek drugi savjet dođe u protivnost s prvim, nego li obratno, budući da o ovome drugome ovisi, hoće se izbiti protivnost ili ne će.

Njemački slog potvrđuje izpravnost našega tumačenja i u onome dielu, gdje govorimo o dopuštenosti istovremenog obostranog zastupanja i savjetovanja u stvari, koja nije parbena. Njemački, naime, slog upotrebljava u prvoj rečenici izraz »Sache«, a u drugoj »Rechtstreit«, što bi točno odgovaralo izrazima hrvatskog zakona: stvari i prieporu.

Ako odvjetnik — prema dosadanjem razlaganju: dozvoljeno — preuzme nakon savjetovanja jedne stranke zastupanje ili savjetovanje protivne stranke, ne smije u korist potonje izkoristiti ni odati ono, što je od prve stranke saznao kao tajnu, budući da je dužan ovu čuvati u svakome slučaju. (§ 21., četvrti stav, Zo.). No ako je tajna takve naravi, te bi, odkrivena, bitno promienila pravni položaj zastupane stranke, bilo bi uputno da odkloni zastupanje, ako ne će da dođe u sukob sa svojom savjesti. U sukob sa zakonom ne bi došao, jer smo već rekli da odvjetnik udešava pravno mišljenje i postupak prema uputi, koju je stranka dala, pa ne odgovara za ono, što mu ona u uputi nije kazala (makar on to kao tajnu znao iz upute s prvom strankom).

Ono što vriedi za odvjetnika, vriedi i za odvjetničkog perovođu. Ako je on odvjetnika zamjenjivao u jednoj stvari, pa ista stvar dođe pred njega kasnije kad postane odvjetnikom, ima svoj odnos prema njoj udesiti tako, kao da je već od početka bio odvjetnik.

U domaćoj judikaturi našli smo samo jedan slučaj, gdje se donekle rieša odn. bar dodiruje ovdje razpravljeno pitanje. To je rješenje Odvjetn. steg. vieća kod Stola sedmorice od 30. XII. 1933., broj 7232-33, priobćeno na str. 18-19 broja 2. »Odvjetnika« iz g. 1934. Ono je u duhu našega razlaganja.

Napokon se naglasuje da čitavo naše razpravljanje vriedi samo u predpostavi da se radi — kako zakon kaže — »o istoj stvari ili o stvari, koja je s njom u svezi«. Ako se radi o raznim stvarima, onda nema zakonske zapreke da odvjetnik, nakon što je savjetovao ili zastupao jednu stranku, zastupa u drugoj, nesaveznoj stvari protivnu stranku. Tu ne može uobće doći u sukob s prijašnjim zastupanjem ili savjetovanjem. Događa se pače često, da se protivnoj stranci, makar je pobiedena u parnici, svidi vještina protivničkog odvjetnika, tako te ga u kasnijoj parnici izabere kao svog zastupnika. Zakonski nema čak zapreke da odvjetnik zastupa u jednoj stvari stranku, koja mu je u drugoj, nesaveznoj parnici istovremeno protivnik. Ipak, u većini slučajeva to ne bi bilo preporučljivo niti bi odgovaralo ukusu. Vjernost stranci ne mora biti doživotna — pogotovu kad se stranke odvjetnicima prilično često iznevjeruju — ali uputno je da se odvjetnik klone svakog čina, koji bi bacao na njega makar sasvim neopravdanu sumnju da je pod utjecajem protustranke.

Ocjene i prikazi

DR. MARKO KALOĐERA: NAKNADA NEIMOVINSKE STETE

Prikazao i ocienio dr. Pavao Rastovčan, sveuč. prof.

Pitanje o naknadi štete jedan je od najtežih problema privatnog prava. Da se ono uzmogne riešiti cjelovito i na način, koji bar donekle zadovoljava, valja razpraviti i izvesti na čistac niz saveznih manjih pitanja, od kojih opet svako za sebe predstavlja poseban problem. To su prije svega pitanje uzročnosti i pitanje krivnje, dvie osnovne stvari, koje u velikoj mjeri obterećuju također i problematiku kaznenog prava. U savezu s time stoji pitanje, ima li se odgovornost za štetu osnovati na načelu uzročnosti ili na načelu krivnje; pitanje, što je sve šteta t. j. u čemu ona može sastojati; u čemu bi imala sastojati naknada i u kakovom bi odnosu imala stajati prema vrsti odn. stupnju krivnje; kako da se uredi pitanje naknade štete kod povrede ugovornih obveza i t. d., i t. d. O svemu tomu mora imati izgrađeno gledište teoretičar, koji želi obraditi na široj osnovi ma i pojedino pitanje iz područja odštetnog prava. A potežkoća je u tom, što se ovdje ne radi o pukoj dogmatici, već se dobrim dielom radi o stvarima, čije načelno rješenje prelazi okvir privatnog prava, o predpitanjima, koja zadiru u druge pravne grane, a napose i u pravnu filozofiju. Sve ove potežkoće samo se još povećavaju kod teoretičara, koji hoće da razvije neka stalna načela te koji u savezu s time kritički promatra pozitivne propise i želi svoje misli izgraditi u sustav.

Logična je posljedica zamršene prirode samog problema, njegove oporosti s jedne i opet elasticiteta s druge strane, da u pitanju naknade štete postoje brojni sporovi među teoretičarima. T. zv. obća mjesta nisu ovdje tako česta, kao što je to slučaj u drugim pravnim područjima. Sama velika imena, kao Unger, Ihering, Pfaff, Randa (da spomenemo samo neka nama najbliža) i t. d. nalazimo ovdje u polemici oko pojedinih pitanja, koja u ovo područje zasiecaju. — U našoj književnosti ima malo radova iz područja odštetnog prava. Poznat je jedan rad dra. Maurovića, profesora našeg pravnog fakulteta, pod naslovom »O principu culpae i causae u odštetnom pravu austr. građ. zakonika«. To je razprava, koja je izlazila u »Mjesečniku« u godinama 1902. i 1903. Osim toga objavljena je u »Spomenici kongresa pravnika u Skoplju« 1931. razprava dra. Plivierića, također profesora našeg pravnog fakulteta, »O naknadi štete učinjene motornim vozilima«. Uz ove naše poznate i priznate pravnike javlja se svojim radovima u pitanjima naknade štete kao treći po redu dr. Marko Kalođera, jedan od mlađe generacije. Dr. Kalođera objavio je u »Mjesečniku« više razprava iz područja odštetnog prava, dok je još god. 1941. objavio obsežnu monografiju »Naknada neimovinske štete« na 400 stranica velike osmine. Ta knjiga nije do danas u javnosti ocienjena,[1]) pa stoga

[1]) Povodom habilitacionog postupka piščevog za privatnu docenturu na našem pravnom fakultetu ova je knjiga ocienjena od strane prof. Maurovića i prof. Plivierića, no odnosna je kritika po prirodi stvari ostala interna.

smatram potrebnim, da se u našem stručnom časopisu kaže o njoj par rieči.

Problem naknade neimovinske štete jedan je od mnogobrojnih problema naknade štete uobće, te otvara vrata nizu posebnih težkih pitanja svojstvenih ovom predmetu. Kako naknaditi neimovinsku, moralnu štetu? Zar novcem, koji je redovni priznati ekvivalent kod imovinske štete? Kako to opravdati? Kako ćemo utvrditi veličinu neimovinske štete? Koga ćemo sve priznati povriedenim i komu ćemo u savezu s time dati odštetni zahtjev? Ima li se neimovinska šteta naknađivati i kod povrede ugovornih obveza? I kako dovesti sve to u sklad s pozitivnim propisima? i t. d., i t. d. A neka od tih pitanja predpostavljaju opet rješenje niza daljnjih osjetljivih i težkih teoretskih pitanja ili takova pitanja povlače za sobom. Tako primjerice pitanje o naknadi neimovinske štete kod povrede ugovornih obveza stoji u stanovitom savezu s pitanjem, mora li činitba kod obveza imati imovinsku vriednost ili ne. I naš pisac posvećuje tom pitanju prilično prostora na različnim mjestima svoje knjige. Valja spomenuti nadalje pitanje, je li nakada neimovinske štete kazna ili je naknada u onom smislu, kao što je to naknada imovinske štete. I s tim je pitanjem pisac prisiljen baviti se i bavi se, jer razlika u rješenju povodi za sobom i različite daljnje posljedice.

Kada čovjek uzima u ocjenu pokušaj, da se stvori cjelovita teorija o naknadi neimovinske štete, prvi mu je spontani osjećaj, da ima posla s predmetom, koji se izmiče iz ruku i koji se opire čvrstom uređenju. U savezu s time javlja se kod pravnika bojazan, da obrađujući problem naknade neimovinske štete ne prekorači pravne granice i ne pređe u susjedna područja, koja u pravo, ili bar u privatno pravo, zapravo ne spadaju. Evo primjerice iz piščeve razprave onaj slučaj starijeg gospodina, »komu veseli đaci ne daju na ulici čitati novine«, u čemu pisac gleda povredu prava na osobnu slobodu (str. 72). Čovjek mora ozbiljno podvojiti, spadaju li taj stariji gospodin i njegovi veseli đaci uobće u privatno pravo, ili bi bolje bilo, da stariji gospodin ostane sa svojim novinama kod kuće odn. da se zadovolji s redarstvenom pomoći, u koliko je i ta uobće umjestna. Osim toga čitavo pitanje neimovinske štete je u tolikoj mjeri osjetljivo, da iziskuje sasvim naročitu diskreciju i takt kod razprave pojedinih slučajeva, da zahtieva upravo ogromnu rutinu, kako se u pojedinim tvrdnjama ne bi prešlo u paradoks. I naš pisac nije mogao tome u podpunosti izbjeći. Kad na pr. razpravlja (na str. 57) o slučaju otca, koji je izgubio sina, pa za pretrpljenu otčinsku bol dobiva odštetu od recimo 100.000 kuna, onda sasvim opravdano obrazlaže, da se to nema shvatiti tako, da očinska bol vriedi 100.000 kuna.« Svota od 100.000 kuna ne može ni u čemu umanjiti bol otca, koji je povriеđen u svojoj očinskoj ljubavi«. No čovjek se ne može oteti smiešku, kad pisac zagrijan za svoju tezu odmah dalje nastavlja ovako »Ali se ona može namieniti u kakovu plemenitu svrhu. Otac može na pr. pomoću nje svom sinu podignuti liepi spomenik....« Ovo sa spomenikom je premalo uvjerljivo pa čak i preoštro. Jednako, kao što je posve nevjerojatno primjerice to, da bi naknada neimovinske štete zavedenoj Gretchen iz Götheova Fausta mogla promieniti njezinu sudbinu, kako to pisac očito predpostavlja na str. 395 u noti br. 36.

Neprikladnost samog predmeta za čvrsto uređenje i bojazan, da dozvola naknade neimovinske štete ne dovede predaleko, očito je i razlogom, zašto ideja načelnog priznanja ove naknade težko prodire u pojedina zakonodavstva. Čovjek i predobro razumije njemačkog zakonodavca, kad određuje, da se zbog štete, koja nije imovinska, novčana naknada može tražiti samo u slučajevima određenim u zakonu (§ 253 BGB). Analognu ustanovu sadrži prema piščevom prikazu (str. 229) i poljsko pravo. A i u našem ogz. riešeno je pitanje naknade neimovinske štete izriekom samo za ograničeni broj slučajeva, pa se proširenje preko toga u praksi dozvoljava samo oprezno i u ograničenoj mjeri. Istina je, da nasuprot tome francuzka praksa ide u ovim pitanjima jako daleko. Na osnovu jednog jedinog široko stiliziranog zak. člana o naknadi štete uobe (čl. 1382 Code civile) pripustila je francuzka praksa također naknadu neimovinske štete postepeno u sve većoj mjeri te se u tom pravcu razvila i vanredno obsežna teorija. No baš pomanjkanje čvrstog i nepokretnog zakonskog teksta olakšava francuzkom pravu slobodniji razvoj ovog pitanja i svakovremeno prilagođivanje prakse općem shvaćanju. Osim toga novčana naknada neimovinske štete ima u francuzkom pravu često simboličan značaj (1 franak u ime odštete!), pa rješenje pitanja dobiva u tim slučajevima sasvim drugačije značenje. Ne da se međutim poreći, da je Francuzima i ideja novčane naknade neimovinske štete naročito bliza. Od ostalih prava, koja pisac u svojoj knjizi prikazuje, izgleda, da u stvari jedino švic. obligac. zakonik izriče općenito načelo naknade moralne štete »kod povrede osobnih interesa«. Švicarski zakonodavac propisuje naknadu moralne štete u novcu »ako naročita težina pretrpljene štete i krivnje nju opravdavaju«. »Sudac može pored ili na mjesto dosuđenja ove odštete odrediti drugi način naknade.« Pojedinac će moguće uztuknuti pred širokom zakonskom stilizacijom, no bliže promatranje pokazuje, da stvar nije tako opasna, kao što na prvi pogled izgleda. Jer prije svega za visinu novčane naknade nema propisa, pa sudac ima slobodne ruke za ocjenu, a osim toga on je ovlašten mjesto novčane naknade dosuditi i kakovu drugu naknadu, kako se iz gornje stilizacije razabire. Sve se svodi u stvari na to, da je sudačkoj ocjeni ostavljeno široko polje. A to je možda baš i najizpravnije rješenje, jer, kako je već Strohal s pravom naglasio za afekcioni interes (Gutachten str. 141 i 142), nezgoda leži u tom, da se u nekim iztaknutim slučajevima imperativno nalaže, da se neimovinski interes ima uzeti u obzir — pa ma bio on in concreto i te kako nerazuman, dok se opet u svim drugim slučajevima to naprosto izključuje.

II.

Pisac je svoju knjigu razdielio u pet dielova.

P r v i d i o nosi naslov »Naknada neimovinske štete u pravu«. Pisac tu razpravlja prije svega o pojmu štete s različitog gledišta (filozofskog, ekonomskog i t. d.), a napose, dakako, i s pravnog gledišta. Zatim prikazuje problem naknade neimovinske štete u pravnoj nauci i sve poteškoće, na koje njegovo rješnje nailazi. U daljnjem razlaže pravnu narav neimovinske štete (je li to privatna kazna ili se ima smatrati civilnom odštetom). Na to nadovezuje razpravu pitanja o naknadi neimovinske šte-

te u slučajevima kontraktualne odgovornosti t. j. kod povrede ugovornih obveza te konačno svršava s prikazom najčešćih slučajeva naknade ove štete.

U drugom dielu prikazana je naknada neimovinske štete u komparativnom pravu, i to napose u rimskom pravu, francuzkom, njemačkom, švicarskom, talijanskom i poljskom. Sve to prilično obširno (str. 82 — 233).

Treći dio sadrži prikaz naknade neimovinske štete u našem pozitivnom pravu. Kako je od naročitog interesa za nas piščevo stanovište baš u tom pitanju, to se na ovaj dio moramo malo pobliže osvrnuti.

Pisac prihvaća stanovište Pfaffovo (protiv Ungera), da naš ogz. priznaje naknadu neimovinske štete. U tom smislu tumači izraz »zaglađenje prouzročene uvrede« u § 1323 ogz. (Pisac krivo govori o zaglađenju nanesene »povrede« na pr. na str. 267; ne radi se o »povredi«, Verletzung, već o »uvredi«, Beleidigung). Što se tiče zakonskog izraza »puno zadovoljenje«, uzima u skladu s Pfaffom, da taj izraz ima u zakonu dvojako značenje: jedno znači samo naknadu prave štete i izmaklog dobitka, a drugi put pored toga i zaglađenje nanesene uvrede (str. 267).

Ipak pisac ne tvrdi, da se naknada neimovinske štete u svim njezinim oblicima može općenito dati po ogz. Kod razprave ovog pitanja razlikuje on novčanu naknadu s jedne strane i ostala sredstva zaglađenja s druge strane.

Što se tiče prije svega ovih posljednjih, pisac navodi zahtjev na opoziv, na molbu za oproštenje i na izjavu časti (Abbitte, Widerruf, Ehrenerklärung), pa pozivajući se na intenciju redaktora smatra ta sredstva dozvoljenim u širokoj mjeri, u koliko su dakako po prirodi same stvari in concreto moguća. U savezu s time upozoruje i na uzpostavu prijašnjeg stanja, koja — kako je poznato — dolazi u prvm redu u obzir, kad je u pitanju naknada štete uobće. Sredstva za uzpostavu kod neimovinske štete jesu piscu odstranjenje povrede, objavljivanje sudske osude i t. d. A sam zahtjev za uzpostavu osnovan mu je i u slučaju culpae levis, jer § 1323 ogz. kod ovog načina naknade ne traži neki naročiti stupanj krivnje. Stvarno se po piščevu međutim i opoziv i t. d. dadu svesti pod ovakovu uzpostavu prijašnjeg stanja (str. 268 i nota 25 na istoj strani te str. 326). U koliko je to slučaj, vriedit će i za njih (t. j. za opoziv i t. d.) sve ono, što je rečeno za uzpostavu prijašnjeg stanja uobće t. j. oni bi imali biti dozvoljeni i kod culpae levis (str. 274). Mislim, da sam pisca pravo razumio u njegovom nešto izprepletenom prikazu dviju ideja: nenovčanog zaglađenja s jedne strane i uzpostave prijašnjeg stanja s druge strane. No u svakom slučaju i ovo nenovčano zaglađenje kao takovo i uzpostava prijašnjeg stanja na gore prikazani ograničeni su po prirodi same stvari na prilično uzko područje.

Pisac nije ni izdaleka tako širokogrudan kao kod nenovčanog zaglađenja, kad je u pitanju novčana naknada neimovinske štete. Za novčanu naknadu neimovinske štete drži, da je sa gledišta našeg ogz. dozvoljena samo u posebnim slučajevima, koji su u zakonu naročito priznati (§§ 1325, 1329, 1331). Proširenje pokušava za slučajeve gubitka djevičanstva i dobrog glasa djevojke, kad je do tog došlo bez privole odnosne djevojke.

§ 1328 izključuje naime naknadu moralne štete u slučaju zavedenja, a pisac drži, da slovom § 1328 nisu pokriveni i prema tome nisu izključeni od naknade neimovinske štete slučajevi, kad odnosna osoba ne pristane na spolni odnos, nadalje ako je njezin pristanak pravno nevaljan (na pr zbog malodobnosti), te konačno ako je do zavedenja došlo pod obećanjem ženitbe. Pisac drži, da se u ovakovim slučajevima, koji nisu obuhvaćeni propisom § 1328 ogz., oštećenoj djevojci može priznati naknada moralne štete po općim propisima §§ 1323 i 1324 (str. 316). Obrazlaže, da to odgovara intenciji redaktora, a podupire svoje mišljenje i jednom rješitbom Stola sedmorice, koja da stoji na jednakom stanovištu (str. 274).

Pisac drži, da po §§ 1323 i 1324 novčana naknada neimovinske štete pripada oštećenom i u slučaju dolusa i u slučaju culpae latae. — Što se napose bolnine tiče, to ova pripada po naročitom propisu i u slučaju culpae levis, kao što to uzima i vladajuće mišljenje, pa čak u stanovitom smislu i bez krivnje (str. 282). — I u slučaju oduzeća slobode priklanja se mišljenju onih, koji zaglađenje temeljem posebnog zak. propisa priznaju ne samo u slučaju dolusa i culpae latae, već i u slučaju culpae levis, osim dakako slučaja protupravnog zatvaranja, gdje zakon traži baš dolus (str. 324). — Što se tiče »vriednosti osobite naklonosti« iz § 1331, to ova po slovu zakona pripada samo u slučaju kvalificirane krivnje. No pisac pomišlja i na stvari, koje ne spadaju u imovinu u smislu § 1331 ogz., jer se ne daju procieniti u novcu, pa prema tome nisu tim propisom ni pokriveni. Ovamo bi spadale izprave, pisma, autogrami i druge uspomene itd. Kod oštećenja ovakovih stvari pisac smatra osnovanim odštetni zahtjev po općenitom propisu §§ 1323 i 1324. Vriednost osobite naklonosti — jer samo takova u tim slučajevima i dolazi u obzir — imala bi se po njegovom mišljenju u tim slučajevima naknaditi i u slučaju običnog (a ne samo kvalificiranog) dolusa ili culpae latae (str. 333).

Što se tiče kruga ovlaštenika na odštetu, to pisac zastupa stanovište (protiv Wolffa u Klangu), da je sa gledišta ogz. ona ograničena na neposredno oštećene. »Jedino, u koliko se imovinska šteta, koju oni trpe, da naknaditi kojim od načina uzpostave prijašnjeg stanja, oni će na temelju §§ 1323 i 1324 imati pravo na ovu vrst naknade, jer zaglađenje nanesene povrede u ovom smislu obuhvaća i posredno pretrpljenu štetu« (str. 277, v. i str. 312 i 319).

U četvrtom dielu daje pisac nacrt obće teorije naknade neimovinske štete, a u petom povodom osnove našeg novog građ. zakonika govori o »naknadi neimovinske štete u našem budućem pravu« te iznosi neka svoja mišljenja i priedloge.

III.

Zanimljivo je povući kritičku bilancu piščevih nastojanja. Nema dvojbe, da je on uzeo velik zalet i odmah u početku svoje razprave dao naslutiti simpatije za neko radikalno i široko rješenje. U trećem dielu, gdje razpravlja o naknadi neimovinske štete u našem pozitivnom pravu, nastavlja u istom pravcu tužeći se, kako naša pravna nauka većinom ne priznaje naknadu neimovinske štete, nego samo u iznimnim slučajevima (str. 235). I čovjek očekuje sa zanimanjem te — budimo izkreni— pomalo

i sa strahom, kakovo će stanovište zauzeti pisac konkretno s obzirom na naš ogz. Na naše začuđenje, kad skupimo u jedno, što je pisac sve izveo, moramo utvrditi, da on nije ni izdaleka tako radikalan, kako se moglo s pravom očekivati, jer su mu zaključci prilično skromni. Dakako, čovjek se može zagrijati za neke stvari u načelu i teoretski, no već je drugčije kad stupi na polje pozitivnog zakonodavstva!

Naučeni smo u pitanju naknade neimovinske štete susretati s malim preinakama u glavnom dva mišljenja. Jedini uzimaju, da izraz »zaglađenje prouzročene uvrede« iz § 1323 ima općenito, načelno značenje, pa slučajeve §§ 1325 i sl. smatraju samo iznimkom od propisa §§ 1323 i 1324, u koliko se ti slučajevi ne dadu svesti pod odnosne obće propise (tako na pr. Pfaff i Wolff). Drugi poriču cit. izrazu svako načelno značenje i važnost, pa naknadu neimovinske štete priznaju samo u slučajevima, koji su u zakonu naročito navedeni (tako Randa). Pisac bi htio spojiti jedno i drugo, kako se to razabire i iz prikaza njegova stanovišta gore pod II. On u jednu ruku tvrdi, da je zaglađenje nanesene uvrede u obliku novčane naknade neimovinske štete dopušteno samo ondje, gdje ga zakon izričito dopušta. U drugu ruku, kad želi stanovita »proširenja«, priznaje »zaglađenju« iz § 1323 općenito značenje, jer traži za njih zakonski osnov. U savezu s time kaže, da su §§ 1323 i 1324 leges generales, a §§ 1325 i sl. leges speciales. Držim, da će se stanovište piščevo moći težko usvojiti. Logičnijim mi se čini odlučiti se za jedno od gore navedenih dosljednijih mišljenja. A što se tiče samog pravničkog formuliranja, smatram izpravnijim i stanovište Ehrenzweigovo, koji polazi od slučajeva u zakonu izričito navedenih, pa ih nastoji bez velikog razlaganja o leges generales i leges speciales proširiti naprosto analogijom. — Dakako, ne smije se zaboraviti, da u obzir dolazi još i nenovčano zaglađenje odn. uzostava prijašnjeg stanja u onom širokom smislu, kako ga pisac shvaća, što je također prikazano gore pod II. No tu valja uvažiti prije svega, da pisac i opoziv, molbu za oproštaj i izjavu časti shvaća kao uzpostavu prijašnjeg stanja te time — bar jednim dielom — i obrazlaže i dokazuje dopustivost odnosnih zahtjeva s gledišta ogz. U drugu ruku jasno je, da je po slovu § 1323 ogz. uzpostava ipak nešto drugo, nego zaglađenje. Prema tomu ni u ovim slučajevima, kad se ne radi baš o novčanom zaglađenju štete, pisac nema potrebe »zaglađenju« iz § 1323 davati neko općenito značenje. On to čini samo zato, da uzmogne u krug slučajeva, u kojima se novčana naknada neimovinske štete u zakonu izriekom priznaje, uvući još par slučajeva, koji mu se čine važnim. — Inače, što se tiče nenovčanog zadovoljenja uobće odn. uzpostave prijašnjeg stanja, kako ih pisac shvaća, možemo kazati, da su ova pitanja prilično otvorena. I nakon piščevih izvoda odn. uzprkos njima ostajemo ipak u dvojbi, možemo li s gledišta ogz. smatrati sva odnosna sredstva dozvoljenim te nije li piščevo tumačenje uzpostave prijašnjeg stanja preširoko i malo nategnuto.

Daljnje je pitanje, ako već jednom priznajemo zaglađenju iz § 1323 općenito značenje, je li ono vezano u smislu § 1324 na dolus ili je dovoljna i culpa lata. Pfaff kaže, da zaglađenje nanesene uvrede po općim propisima §§ 1323 i 1324 predpostavlja baš dolus, dok pisac ovo Pfaffovo stanovište smatra preuzkim. Kriv je navod pisca, da Pfaff to nigdje izrično ne kaže, već samo da izgleda, da polazi od te predpostavke (v. na pr. »Replik« kod Grünhuta st. 683 i opet str. 684). A krivo je i ono, što pisac kaže za Pfaffovo stanovište o § 1329 ogz. na str. 247 dolje. I Pfaff uzima u obzir posebne slučajeve §§ 1325, 1329, 1331 ogz.; i Pfaff ne tvrdi, da novčana naknada neimovinske štete predpostavlja u svim tim posebnim slučajevima baš dolus (sravni Gutachten str. 107 o noti 311 na kraju i »Replik« kod Grünhuta str. 684). Druga je stvar, dakako, u pogledu Pfaffovog tumačenja obćih propisa §§ 1323 i 1324 ogz., no jedno se ne smije s drugim miešati. U toliko se dakle ne može kazati, da je Pfaffovo stanovište preuzko, bar u koliko se radi o § 1329 ogz. — I opet smo prisiljeni podvući, da piščev napor oko pitanja: da li za zaglađenje po obćim propisima §§ 1323 i 1324 treba dolus ili je dovoljna culpa lata, daje mršav posljedak: sve bi to imalo biti od važnosti samo za ona njegova »proširenja«. Jer u §§ 1325 i sl. uređeno je pitanje krivnje i mimo propisa §§ 1323 i 1324 na poseban način, dok je za zahtjev na uzpostavu prijašnjeg stanja po vlastitim navodima pisca dovoljna i culpa levis. Preostaju dakle samo ona piščeva »proširenja«. No jesu li ovakova proširenja dozvoljena, i to na onakovom osnovu kao što to pisac hoće, to je drugo pitanje. Na koncu knca ipak se tu radi o pozitivnom zakonu s određenim slogom. Ogz. dozvoljava doduše izriekom i šire (ekstenzivno) tumačenje i analogiju. No sve to ne može biti dovoljno, da se za neke slučajeve, koji nam odgovaraju, pozivamo na §§ 1323 i 1324, a kod svih drugih slučajeva (koji dakle nisu po piscu izabrani), da se na te »leges generales« ne osvrćemo.

Također i u pogledu našeg budućeg prava i priedloga, koje u tom pravcu stavlja, nije pisac naročito radikalan. Njegovo je stanovište, da će našim mogućnostima najbolje odgovarati, ako se povedemo za njemačkim građanskim zakonikom t. j. ako u novom hrvatskom građanskom zakoniku uzmemo kao pravilo, da se naknada neimovinske štete može tražiti samo u onim slučajevima, u kojima ju zakon izričito dopušta. Osim slučajeva, koji su već do sada predviđeni te osim onih, koji su predviđeni posebnim zakonskim propisima (zakon o štampi, zakon o autorskom pravu i t. d.), pisac drži, da bi naknadu neimovinske štete trebalo priznati još u slučaju zavedenja, jer da to traži pravna sviest našega naroda te osim toga još u slučaju razvrgnuća zaruka, povrede časti i ubijstva članova najbliže obitelji, jer da naknadu neimovinske štete u tim posljednjim slučajevima priznaje i zakonodavstvo ostalih kulturnih zemalja (str. 386).

IV.

Knjiga »Naknada neimovinske štete« pisana je na osnovu upravo golieme pribrane građe i sa mnogo truda. Napose to vriedi za njezin drugi dio »Naknada neimovinske štete u komparativnom pravu«. Pisac nastoji prikazati sve moguće peripetije, kroz koje je ovo pitanje prošlo u pojedinim pravima. U tu svrhu prošao je ne samo gotovo čitavu stručnu literaturu, nego je pokazao zanimanje i za strane zakonske tekstove, pa i za njihove predradnje, osnove i motive. Nema dvojbe, da prikaz razvoja cielog problema ma samo i u pojedinom pravu predstavlja za sebe jedan mali studij. A ovdje je prikazan razvoj u čitavom nizu prava. Time je olakšana komparacija između njih.

Jedna od pogrješaka knjige jesu česta ponavljanja već jednom izloženih misli. Dobrim dielom stoji to doduše, u vezi sa samim sustavom piščevim. On je knjigu razdielio u pet dielova, kako je već napried rečeno. U svakom dielu nastoji biti izcrpljiv, pa tako dolazi do toga, da ponavlja već jednom rečene stvari. Već u prvom dielu pisac nastoji razčlaniti postavljeni problem, pa se osvrće i na pojedine strane zakone i pisce, da bi prikaz učinio lakše razumljivim. No u drugom dielu, u potankom prikazu stranih prava, mora se po prirodi stvari opet na to vratiti. Nakon svega toga opet neke stvari ponavlja u nacrtu obće teorije naknade neimovinske štete (IV. dio), te u priedlozima za naš budući ogz. (V. dio), jer svoje ideje i priedloge mora opet obrazložiti. — Ovakovih ponavljanja ima mnogo ne samo u glavnim stvarima, već i u sitnicama, kad ih pisac smatra karakterističnim. Tako se primjerice tvrdnja, da je Unger bolninu u početku smatrao privatnom kaznom, iznosi na str. 47 u noti 10, te opet ponavlja na str. 251 u noti 9 i str. 280 pod toč. 1, a vjerojatno i još na kojem mjestu. — Na str. 270 u noti 30 iznosi se u jednom detaljnom pitanju mišljenje prof. Maurovića, a na str. 326 u noti 132 opet se isto ponavlja. — Kod prikaza bolnine iznose se i dobrim dielom ponavljaju se na str. 281 toč. 2, str. 287 toč. 4 i str. 293 i sl. stvari, koje bi se mogle skupiti u jedno i t. d., i t. d. Nema dvojbe, da ovaj način prikaza ima tu dobru stranu, da će pojedinac lako naći stvar, koju baš traži, i to na svakom mjestu, kamo ona može spadati. Samo ovakova ponavljanja knjigu previše obterećuju.

Ne mislim se upuštati u nabrajanje i razčlanjivanje piščevih pogrješaka u pojedinostima, jer to prelazi okvir ovog prikaza. Velik dio tih pogrješaka valja odbiti na djelomično nedovoljnu preciznost u izražavanju, koja je baš u konkretnom pitanju tako važna, a osim toga i na okolnost, da pisac promatra pojedina pitanja često s različitog gledišta, pa pošto se nije uviek dovoljno ogradio, izgleda da upada u protuslovlja, koja tvarno to niesu. Knjigu se unatoč rečenim manama može smatrati uspjelom. Pisana je dobrim jezikom, a obiljem građe, koju pruža i nizom pitanja, koja otvara, može biti čitaocu samo od koristi. Ako pisac neće naći odobrenje svih svojih stanovišta, to leži samo u prirodi predmeta, koji je uzeo za predmet svoje razprave. Neka mu posluži kao utjeha, da je i jedan Unger doživio najoštrije kritike baš na području odštetnog prava. A da i sam Pfaff nije baš uviek dobro prošao, o tome se g. pisac može uvjeriti, ako ponovno malo pregleda i svoju knjigu.

SELJAČKO IMOVINSKO PRAVO u svietlu kulturnih tekovina hrvatskoga naroda. — Poznati pobornik hrvatskog seljačkog prava dr. Milan Ivšić napisao je o naslovnoj temi u broju 1—2 g. 1944. »Hrvatske smotre« razpravu, koju je sad dao pretiskati u posebnu knjižicu od 16 stranica. Kao protivnik individualnog vlastničtva kod seljaka pisac traži kao logično i pravično da cjelokupna seljačka imovina pojedine seljačke obitelji bude skupno vlastničtvo svih domara te obitelji, a otac — kao prirodni predstavnik — samo njezin upravitelj i zastupnik pred trećim osobama. U hrvatskom seljačkom imovinskom pravu, osnovanom na toj misli, vidi pisac jedinu branu razsapu hrvatskog seljačtva. Razpravu zaključuje ovim riečima: »A što je glavno: Hrvatski seljački sedom ostaje pri tom trajnim i najboljim čuvarom narodne etike, morala i plemenite konzervativnosti, narodne sviesti i svih drugih narodnih vriednota u jeziku, pjesmi, običajima i nošnji. Putem svih tih vriednosta ostaje tako svaki hrvatski seljak i u budućnosti najčvršćim i najzdravijim temeljem čitavog hrvatskog naroda«.

OD POSREDOVANJA RADA DO UDJELBE RADA. U nakladi »Rad i Družtvo« izašla je ovih dana iz tiska razprava pod gornjim naslovom, u kojoj redoviti profesor Hrvatske Ekonomsko-Komercialne Visoke Škole dr. Vilko Rieger svestrano obrađuje pitanja u vezi s posredovanjem rada. Prije svega se prikazuje, kako se posredovanje rada vršilo u cehovskom i slobodnom gospodarstvu, zatim kako su poslodavačke i posloprimačke ustanove djelovale kao posrednici rada te kako je došlo do javnog posredovanja rada. U poviestnom dielu prikazan je i međunarodni utjecaj na posredovanje rada te razvitak službe posredovanja rada u Hrvatskoj. Drugi dio rasprave posvećen je pravnoj podlozi i djelatnosti službe posredovanja rada u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. U trećem dielu obrađuju se najaktuelniji problemi posredovanja rada te se govori o potrebi prelaza na t. zv. »udjelbu rada«, t. j. na sustavno upravljanje radnom snagom prema gledištima državne politike. S time u vezi prikazuje se i sustav udjelbe rada u Njemačkoj, Francuzkoj i anglosaskim zemljama. Na koncu razprave dodan je nacrt zakonske odredbe o obvezatnom posredovanju rada i podjeljivanju radne snage te nacrt naredbe ministra zdravstva i udružbe o obvezatnom zaposlivanju radnika i namještenika putem ureda rada.

Razprava ima 38 stranica, a dobiva se uz cienu od Kuna 100,— u svim boljim knjižarama«.

REDARSTVO. Daljnji brojevi (3. i 4.) tog lista, o kojemu smo već pisali, prilično odmakoše od svojih predhodnika kako obiljem tako i kakvoćom sadržaja. Osim sastavaka upravno-redarstvenog sadržaja, koji nisu ni za nas pravnike bez izvjesnog zanimanja, ima tu i sastavaka, koji moraju svratiti osobitu pozornost nas pravnika. Tako na pr. u broju 4. razpravica pod naslovom »Suvremenost redarstva i nesuvremenost sudstva«. Po naslovu moglo bi se suditi, da pisac smatra sudstvo nesuvremenim. Međutim pisac dolazi upravo do protivnog — i svakako izpravnog — zaključka. Evo, kako on svršava svoju razpravicu: »No kako redarstvo i sudstvo ima svaki svoj određeni posebni put, kojim dolaze do istog cilja, a koji se putevi ne križaju, već idu uporedo, to ne postoji nikakav razlog radi kojeg bi se djelatnost bilo jednog bilo drugog umanjivala. Naprotiv trebalo bi njihovu djelatnost usavršivati, da mogu čim bolje izpuniti svoju zadaću. Sudstvo može vršiti svoju zadaću, kad ju vrši neodvisno bilo od koga, a imajući pred očima samo zakon. Trebalo je mnogo i mnogo vremena i borbe dok je sudstvu to priznato. No nije dovoljno to samo priznati, već i omogućiti, da postavljenu zadaću, a u valjanom izpunjenju državne zadaće, doista i vrši. Ona niti u najtežim prilikama ne gubi na svojoj potrebi. Naprotiv njegova potreba tada još jače iskače. Sudstvo je i danas jednako suvremeno kao i redarstvo«. — Zanimljiva su u drugome članku »Kriminalistička razmatranja vezana za život i maštu«. Tu pisac, nakon psihološke analize zločina i reakcije redarstva i javnosti na njih, veli, među ostalim, da je redarstvena uspješna služba neizbježivo spojena sa upotrebom grube sile, ako ne će da postane predmetom izrugivanja i nesalanih šala, ako dakle neće da izgubi toliko potrebni autoritet, ali odmah dodaje: »Držati potrebnu mjeru u pojedinom slučaju, uvažiti u pravi čas mjesto, vrieme, učin, okolinu, razpoloženje prisutnih, sve to ovisi o sposobnosti, spretnosti i uviđavnosti čovjeka reda i zakona. Često bi razborita rieč začas razoružala pogane jezike razularene ulice i od zapjenjenih protivnika učinila dobre pomagače. O mučenjima na policijama svih zemalja uviek se govori samo sa gnušanjem. To je glas odpora na protuzakonitost organa, koji su tu da protuzakonitost brane. Hrvatsko občinstvo rogoborilo je uviek samo proti osudama političkih procesa, a nikada proti osudama sudova radi zločina iz drugih, nepolitičkih motiva«.

Prednost je »Redarstva« pred mnogim periodičkim listovima pa i pred našim da izlazi vrlo točno. Mi međutim, za svoje opravdanje moramo reći, da uredničtvo predaje pravovremeno tiskari rukopis, no ova ga tek kasno i vrlo sporo uzima u posao. Da naš »Mjesečnik« ima onoga vlastnika koga ima »Redarstvo«, tiskara bi imala prema »Mjesečniku« više respekta te bi se čuvala da zakasni s tiskanjem. I ovdje se vidi da pravo ima autoritet onda, kad iza njega stoji sila. Mala olakotna okolnost za krivnju tiskare i ujedno mala zadovoliština uredničtvu jest to, što eto tiskara vlastitim slovima i radom omogućuje javno priznanje gornje istine.

Ljudevit pl. Farkaš

Dne 25. svibnja umro je u 88. godini u Zagrebu, gdje je živio kao umirovljeni predsjednik Vrhovnog suda u Sarajevu, Ljudevit pl. Farkaš, jedan od najuglednijih pravnika stare generacije, koja je djelovala u Bosni.

Pok. Farkaš rodio se 5. kolovoza 1856. u Dolj. Vidovcu u Međumurju, koje je tada bilo dio Hrvatske. Gimnazijske nauke svršio je u Varaždinu i Zagrebu, i to 7. i 8. razred u nadbiskupskom sjemeništu u Zagrebu, a pravne nauke u Zagrebu i Budimpešti. Nakon državnih izpita položenih na pravnom fakultetu u Zagrebu stupio je god. 1878. u sudsko zvanje, služeći najprije kao pravni vježbenik kod kot. suda u Ivancu, a kasnije kao prislušnik kod sudbenog stola u Osieku. Koncem god. 1879. prešao je služiti u Bosnu i Hercegovinu. Tu je službovao kao sudski pristav kod kotarskih oblasti kao sudova u Visokom i Bos. Kostajnici. U rujnu 1881. prešao je na poziv tadašnjeg predstojnika kmetovsko-agrarnog odsjeka zemaljske vlade dr. Milutina Kukuljevića-Sakcinskog u upravnu službu. Najprije bio je dodieljen zem. vladi kao referent u kmetovsko-agrarnim stvarima, a nakon jedne godine dana imenovan je kotarskim predstojnikom, u kojem je svojstvu službovao u Ljubuškom i Jajcu do god. 1887. Te godine vratio se, imenovan sudskim savjetnikom, u sudsku službu. Kao sudski savjetnik djelovao je do konca god. 1896. kod okružnih sudova u Travniku, Tuzli i Mostaru, a jedno vrieme i kao dodieljeni referent u pravosudnom odjeljenju zem. vlade. Koncem god. 1896. imenovan je Farkaš pomoćnim referentom, a kratko vrieme nakon toga pravim članom (sudskim nadsavjetnikom) Vrhovnog suda za Bosnu i Hercegovinu, što je značilo osobito priznanje njegovih pravničkih sposobnosti. God. 1913. imenovan je senatskim predsjednikom Vrhovnog suda. Ali već koncem ožujka 1915. bude umirovljen, jer se je zamjerio zbog svoje objektivnosti u jednoj stegovnoj stvari s političkom pozadinom. Preselivši se nakon tog umirovljenja u Zagreb imenovan je tu god. 1916. plaćenim nastavnikom (učiteljem) bosanskog prava na pravnom fakultetu, što je došlo kao zaslužena nagrada za njegov znanstveni rad, koji ću niže opisati. Tu dužnost vršio je od studenoga 1916. do konca zimskog polieća školske godine 1919.-1920. Tada je na vlastitu molbu razriešen nastavničke dužnosti uz pohvalno priznanje svoga rada, jer je međutim bio reaktiviran kao senatski predsjednik Vrhovnog suda u Sarajevu. S reaktiviranjem povjereno mu je ujedno vršenje dužnosti predsjednika Vrhovnog suda, a u mjesecu studenom 1920. imenovan je njegovim predsjednikom. Na tom položaju ostao je do konca rujna 1926., kada je na temelju tadašnjih propisa umirovljen, jer je navršio 70. godinu života.

Pok. Farkaš počeo se već rano baviti pravnom književnošću. Veći dio svojih radova objavljivao je u »Mjesečniku«, tako od većih u »Mjesečniku« god. 1891. rad pod naslovom »Zakon o zemljištnom posjedu od 7. ramazana 1274. (1856.) sa zakonima i naredbama, koje su s njim u tiesnoj vezi«, zatim u »Mjesečniku« god. 1910. rad pod naslovom »Materijalno i formalno pravo u ostavinskim stvarima u Bosni i Hercegovini«, za koji rad dobio je pohvalno priznanje bos. zem. vlade, te u »Mjesečniku« god. 1928. rad pod naslovom »Postanak i razvitak kmetovskih agrarnih odnošaja i agrarno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini« i rad pod naslovom »Nasljedno pravo muslimana po hanefitskom redu«. Osim toga objavio je u beogradskom »Arhivu za pravne i družtvene nauke« u god. 1925. razpravu pod naslovom »Zemljišno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini« i god. 1928. sastavak pod naslovom »O Vakufima i o uređenju uprave vakufskih dobara u Bosni i Hercegovini«.

Pok. Farkaš, zahvaljujući svom temeljitom znanju na svima područjima prava, brzo je stekao veliki ugled u pravničkim krugovima Bosne i Hercegovine, osobito kao civilista i kao poznavalac bosanskog prava. Dokaz su tome njegovo napredovanje u sudskoj službi sve do predsjednika Vrhovnog suda u Sarajevu i što je bio stalno određivan članom povjerenstava kod pravosudnog odjeljenja zem. vlade za izpitivanje zakonskih osnova. Bio je i stalni predsjednik povjerenstava za sudačke i odvjetničke izpite. Svojim naučnim radom pribavio si je ugled i izvan Bosne i Hercegovine. Za vrieme svoga službovanja dobivao je mnoga pohvalna priznanja za revni i uspješni rad, a god. 1908. kao vidan znak priznanja odlikovanje redom željezne krune III razreda.

Prema svemu tome nije pretjerano reći, da pok. Farkaš onim, što je dao kao pravnik praktičar u Bosni i Hercegovini i na naučnom polju, služi na diku Hrvatske. Hrvatska može se ponositi, što je pravosuđu u Bosni i Hercegovini za vrieme uprave bivše austro-ugarske monarhije s tim zemljama dala znatan broj izvrstnih pravnika, a među njima jednoga od najboljih pok. Farkaša.

Dr. B. E.

Pravosuđe

a) Građansko

Za rješavanje spora, ima li mjesta povišenju plaća ili mirovina, koje je ugovoreno, nadležni su redoviti građanski sudovi, a ne upravne oblasti (ne drž. povjer. za oblikovanje ciena i nadnica)

Zaključak Stola sedmorice od 16. lipnja 1944., Ut 118-11944. (Zaključak Banskoga stola od 8. ožujka 1944., Pl 810-43; Zaključak Sudbenog stola u Zagrebu od 25. X. 1943., Po 719-43).

Pravila Mirovinskog zavoda Banke X. glasila su tako da se umirovljenicima imaju povisiti mirovine u istome razmjeru, u kojemu budu povišene i djelatnim činovnicima. Međutim umirovljenom činovniku N. N. izplaćivana je i dalje jednaka mirovina, makar su u međuvremenu djelatni činovnici primili doplatke zbog skupoće. Zato je on tužio Mirovinski zavod na izplatu razlike kroz devet mjeseci t. j. na izplatu dotičnih doplataka na mirovinu. Svoj zahtjev osnivao je na u g o v o r u, koji predstavljaju pravila Mir. zavoda.

Tuženi Mir. zavod prigovorio je na prvome ročištu nedopustivost redovnog pravnog puta, jer da je za povišenje plaća nadležan jedino Drž. ured za oblikovanje ciena i nadnica.

S u d b e n i s t o l uvažio je rečeni prigovor i, ne upuštajući se u meritum, zaključkom izrekao nedopustivost redovnog pravnog puta.

B a n s k i s t o l uvažio je tužiteljev utok i preinačio pobijani prvomolbeni zaključak time da prvomolbeni sud ima kao nadležan stvar razpraviti.

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio tuženikov previdni utok, nego je potvrdio drugomolbeni zaključak s ovim o b r a z l o ž e n j e m:

»Tuženik pobija zaključak drugomolbenog suda, kojim je preinačen zaključak prvomolbenog suda i odbijen njegov prigovor nedopustivosti redovitog pravnog puta, previdnim utokom, radi pogrješne ocjene činjenične predpostavke i pogrješne primjene zakona.

Previdni utok nije osnovan.

U ovoj parnici — tužitelj kao umirovljeni činovnik X. banke d. d. sa preko 30 godina djelatne službe — traži, da mu tuženi izplati počam od 1. siečnja 1943. do konca rujna 1943. svotu od 16.524 Kn kao razliku od tadanje mjesečne mirovine od 4080 Kn i povišene sa 45%. Ovaj svoj zahtjev tužitelj temelji na propisu stavke 3. § 18. pravila mirov. zavoda za činovnike i služb. X. banke d. d. u Zagrebu, prema kojem je upravni odbor tuženika u sporazumu s ravnateljstvom X. banke dužan povisiti umirovljenicima maksimalne mirovine određene u st. 2. § 18. Pravila u istom razmjeru, u kojem se povise beriva djelatnih činovnika radi promienjenih životnih prilika odn. smanjenja kupovne snage novca pod bilo kojim nazivom. Pošto su djelatnim činovnicima X. banke povišena dotadašnja beriva od 4001 do 4500 mjesečno za 45% u smislu odluke bivšeg Državnog ureda za oblikovanje ciena i nadnica od 27. I. 1943. broj 18150-42 u vidu izvanrednog ratnog skuparinskog doplatka, to i tužitelj, koji je do tada imao mjesečnu mirovinu od 4080 Kn, traži u smislu st. 3. § 18. Pravila povišenje mirovine za isti postotak.

Prema tome tužitelj traži ovom tužbom zaštitu svoga subjektivnog privatnog prava, koji proizlične iz propisa pravila tuženika mirovinskog zavoda, smatrajući, da je za to nastao slučaj predviđen u § 18. Pravila. Za rješenje ovoga priepora nadležni su redoviti građanski sudovi, jer nikakvim posebnim

zakonom priepor ovakove vrsti nije izuzet od suđenja redovitih sudova (§ 1. grpp.) Ne utječe na pitanje nadležnosti činjenica što je za tužitelja nastao slučaj predviđen u st. 3. § 18. Pravila, na kojem on temelji svoj tužbeni zahtjev — povodom odluke bivšeg ureda za oblikovanje ciena i nadnica od 27. I. 1943. broj 18150-42., jer tužitelj ne traži utvrđenje veće mirovine niti priznanje prava na izvanredni ratni skuparinski doplatak u smislu te odluke, za čije bi rješenje bilo nadležno državno povjereničtvo za ciene i nadnice u smislu § 3. zak. odredbe o drž. povjereničtvu za ciene i nadnice od 18. VIII. 1943. broj CLXXX-2097-D. L.-1943., nego traži izplatu povišene mirovine u razmjeru u kojem je X. banka izplatila svojim djelatnim činovnicima, temeljeći taj svoj zahtjev na propisima Pravila tuženika kojima su uređeni odnosi, dužnosti, prava i obveze mirovinskog zavoda, njegovih članova i X. banke (§ 1. Pravila).

Ni daljnja okolnost, koju iztiče utjecatelj — da predhodno treba ustanoviti, da li su se kod tužitelja stekle predpostavke za traženje povišene mirovine — ne opravdava njegovo stanovište, da je za ovaj priepor izključen redoviti put pravde, jer će i ustanovljenje tih činjeničnih predpostavki kao i rješenje ostalih pravnih pitanja biti predmetom razpravljanja i prosuđivanja u toku razprave o prieporu kod redovitog suda u krugu njegove stvarne nadležnosti«.

Primjetba: Na jednako stanovište postavio se Stol sedmorice i u svojoj osudi od 10. rujna 1943., Prev 438-43., gdje je u sličnoj parnici ne samo utvrdio nadležnost redovitog građanskog suda, nego i odobrio meritorno rješavanje obiju niżemolbenih sudova u prilog zahtjeva tamošnjeg tužitelja na povišenje mirovine.

Pokušaj zatajenja, krivotvorenja, uništenja i sl. očitovanja posljednje volje nije dovoljan za izključenje od prava nasljedstva (§ 542. ogz.) onoga, koji je to pokušao učiniti

Osuda Stola sedmorice od 26. V. 1944., Prev 251-44. (Osuda Kotarskog suda u Brodu n/S od 5. X. 1943., P 80-43. Osuda Sudbenog stola u Požegi od 11. III. 1944., Pl 31-44).

Kotarski sud udovoljio je zahtjevu tužbe da se tužena B. M. izključuje od prava nasljedstva na ostavinu iza pok. joj muža B. Pavla, a naročito na temelju pismene oporuke ddto. 21. XII. 1926., te da je dužna dozvoliti da se ostavinska razprava iza pok. B. Pavla nastavi i dovrši temeljem iste oporuke a mimo same tužene. Pri tome je kotarski sud uzeo dokazanim, da je tužena znala kako za oporuku pok. svog muža tako i za njezin sadržaj, nadalje da je godine 1941. prigodom provađanja komasacionog postupka u selu Š. zatajila oporuku rekavši da ju je izgubila, što je isto učinila i kod ovoga suda u ostavinskome spisu, kako je to dokazano pregledom istog spisa, pa je tim svime podpuno dokazano, da je tužena oporuku pok. svog supruga B. Pavla zatajila i prema tome je na prigovor tužitelja postala u smislu § 542. ogz. nedostojnom da nasljeđuje iza oporučitelja svog muža pok. B. Pavla«.

Sudbeni stol uvažio je tuženičin priziv te preinačio pobijanu prvomolbenu osudu odbivši tužbu i njezin zahtjev. Iz razloga:

»Prema po prvomolbenom sudu utvrđenom činjeničnom stanju, koje usvaja i ovaj prizivni sud, proizlazi da je neprieporno da je tužena u ostavinskom predmetu iza pok. Pavla B. oporuku istoga naknadno sudu predala i da su se obje parbene stranke očitovale na ostavinu upravo na temelju te oporuke. Iz toga proizlazi očito, da tužena nije zatajila oporuke pok. Pavla B. u onom smislu, kako to predviđa § 542. ogz. Iz rieči naime § 542. ogz. »tko je zatajio« sliedi da je izključen od prava nasljedstva samo onaj, tko je izvršio gotovo djelo, uslied koga je odnosna pismena oporuka postala bez učinka, dakle samo onaj, koji je učinak oporuke svojim djelom osujetio. Takovga djela pak nema na strani tužene prema izloženom činjeničnom stanju, jer je ona naknadno sudu oporuku predala i na temelju iste je provedena ostavinska razprava iza pok. Pavla B. Kad je tome tako, onda ostali čini tužene, iz kojih bi se dalo zaključiti, da je ona pokušala tu oporuku zatajiti nisu odlučni, jer se po § 542. ogz., da bi počinitelja stigle posljedice iz tog §-a, traži svršen čin, kako je to napried i obrazloženo«.

Stol sedmorice nije uvažio tužiteljev previd te je u svojim razlozima uputio na obrazloženje prizivnoga suda dodavši i ovo:

»Po § 542. ogz. izključen je od nasljedstva onaj, tko hoće prouzročiti redoslied nasljedstva protivan volji ostavitelja time, da silom ili prievarom ostavitelja privoli na očitovanje posljednje volje ili ga u pravljenju ili preinačenju iste smeta. Tome je jednako namjerno zatajenje već postojećeg očitovanja posljednje volje, kao i podmetnuće krivotvorenog ili krivotvorenje pravog očitovanja posljednje volje. Pokušaj krivotvorenja, zatajenja, uništenja i sličnog, očitovanja posljednje volje nije dovoljno, jer načelo da je pokušaj izjednačen s dovršenim djelom (§ 31. kz.) ne vriedi za građansko pravo«.

b) Uporabno

Kod odkaza zakupa zemljišta radi vlastite potrebe dovoljno je dokazati potrebu zemljišta a ne i na zemljištu podignute sgrade

Osuda Stola sedmorice od 31. ožujka 1944., Prev 101-44. (Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 30. X. 1943., Pl 1281-43.; Osuda kotarskog suda I. u Zagrebu 11. VI. 1943., P 1064-43.)

Kotarski sud stavio je izvan snage odkaz zakupa dviju parcela, na kojima je zakupoprimac sagradio sebi baraku.

Sudbeni stol nije uvažio tužiteljev priziv.

Stol sedmorice uvažio je tužiteljev previd i obje niżemolbene osude stavio izvan snage time da se odkaz uzdržaje na snazi i da je tuženik dužan predati tužitelju odkazano zakupno zemljište. Iz razloga:

»Na odkazanom zemljištu, kako je neprieporno među strankama ustanovljeno, postavio je tuženik baraku, u koju je smjestio alat i u kojoj stanuje sa svojom obitelji. U nazočnom slučaju radi se o zakupu zemljišta. Zakupi zemljišta, ako se na njima ne nalaze nikakve sgrade, ne podpadaju pod ograničenja prava zakupodavca na odkazivanje u smislu zak. odredbe od 4. XII. 1941. i njezinih kasnijih izmjena, pa se odkazi takovih zemljišta imadu prosuđivati po propisima ogz. a ako su na zemljištu sagrađene sgrade bilo stanbene bilo poslovne ili kakve druge, onda spadaju pod ograničenja i ugovor o zakupu takovog zemljišta može se odkazati samo u slučajevima poimence nabrojenima u § 1. navedene zak. odredbe.

Zakon ne pravi nikakove razlike kod toga, da li su te sgrade sagrađene prije davanja zemljišta u zakup ili kasnije i tko ih je sagradio, već je dovoljno da se u času odkaza nalaze na zemljištu, a jednako ne pravi zakon razlike ni u tom, kakvog su pravnog obilježja te sgrade, da li su to sgrade u smislu § 297. ogz. ili ne, već traži samo da su te sgrade »bilo stanbene, bilo poslovne ili kakove druge«.

Uz baraku u nazočnom slučaju utvrđeno je po prvomolbenom sudu, da je dielom stanbena sgrada i da u tom dielu stanuje tuženik sa svojom obitelju a dielom da je spremište, u kom tuženik pohranjuje alat za obrađivanje zemljišta. Prema tome i nazočni odkaz spada pod ograničenja iz navedene zak. odredbe.

Tužitelji osnivaju svoj odkaz na odkaznom razlogu iz § 1. t. 1. zak. odr. od 4. XII. 1941., što izričito navode a što proizlazi i iz obrazloženja odkaznog priedloga, u kom navode, da je dokazano zemljište potrebno tužiteljima Miji ml. i Ani B., koji uzdržavaju i tužitelja Ivana B., za obavu privrednoga rada, dok je prema sporazumu suvlastnika baš navedenim tužiteljima pripalo to zemljište.

Iz činjeničnog utvrđenja prvomolbenog suda proizlazi, da je odkazano zemljište potrebno navedenim tužiteljima Miji ml. i Ani B. za obavljanje vlastitog privrednog rada tim više, što isti uzdržavaju tužitelja Ivana B., koji je slabouman i za svaki rad nesposoban. Prizivni je sud usvojio ovo činjenično utvrđenje prvomolbenog suda.

Obzirom na ovakovo činjenično utvrđenje pogrješna je pravna ocjena niżemolbenih sudova da razlog, da je tužiteljima samo odkazano zemljište potrebno za obavljanje privrednoga rada, nije razlog za odkaz u smislu zak. odr. od 4. XII. 1941. i da pravo odkazivanja po § 1. ove zak. odredbe pripada uporabodavcu, kad je vlastnik i zemljišta i onog, što je na njemu sagrađeno.

Kako je gore rečeno, odkazi zakupa zemljišta, na kojima nije nikakova sgrada sagrađena, ne podpadaju pod ograničenja prava uporabodavca na odkazivanje iz zak. odr. od 4. XII. 1941., a ako su na takovom zemljištu sagrađene sgrade, onda doduše podpadaju, ali je zakupodavac ovlašten odkazati zakup iz razloga navedenih u § 1. t. 1—6. ove zak. odredbe. Pitanje je, što se ima u nazočnom slučaju obzirom na to, da je odkaz utemeljen na § 1. t. 1., dokazati.

U nazočnom slučaju je uporabština z a k u p, a ne najam, i to je među strankama neprieporno i po nižemolbenim sudovima potvrđeno, pa je stoga b i t n o i d o v o l j n o d o k a z a t i p o t r e b u z e m l j i š t a, a ne i sgrade, o kojoj u pogledu vlastničtva ne postoji spor među strankama, a ta je potreba prema činjeničnom utvrđenju dokazana, čime je u podpunosti udovoljeno propisu § 1. t. 1. gornje zak. odredbe. Pošto je prema razloženome ostvaren previdni razlog pogrješne pravne ocjene stvari iz § 597. br. 4. grpp., valjalo je previd uvažiti i suditi kao u izreci«.

Op. ur. Vidi saveznu osudu Stola sedmorice od 2. XII. 1943., Prev 811-43. u broju 2. 1944. »Mjesečnika«, str. 94—95.

Postoji potreba za stanom u smislu § 1. st. 1. Z. o. od 4. prosinca 1941., ako uporabodavčeva udata kći plaća mnogo veću najamninu za stan u kome stanuje, nego li uporabodavac prima za stan, koji zbog potrebe kćeri odkazuje

Osuda Stola sedmorice od 13. travnja 1944., Prev 152-44. (Osuda Kotarskog suda u Zagrebu od 22. X. 1943., P 2303-43.; Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 29. XII. 1943., Pl 1834-43.)

K o t a r s k i s u d održao je odkaz na snazi, a

S u d b e n i s t o l nije uvažio tuženičin priziv, a isto tako ni

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio njezin previd, tako da su obje nižemolbene osude potvrđene, i to uglavnome iz ovih r a z l o g a:

»Istina je, da potreba tužiteljičine kćeri za stanom, koji se odkazuje tuženici, nije dokazana samim tim, što je tužiteljičinoj kćeri odn. njezinom mužu odkazan stan, u kojem oni sada stanuju. Trebalo bi, naime, u okviru nazočne parnice izpitati i utvrditi, jesu li tužiteljičina kći odn. njezin muž primorani napustiti sadanji stan ili se mogu uspješno braniti od odkaza, koji im je dat zato, što su tri mjeseca zaostali s plaćanjem najamnine. Ali i bez obzira na to, potreba tužiteljičine kćeri za stanom, koji se odkazuje tuženici, ima se smatrati dokazanom već time što ona odn. njezin muž za stan, u kojem sada stanuju, plaćaju mnogo veću najamninu (Kn 3250 mjesečno) nego li tužitelj prima za stan, koji odkazuje tuženici (Kn 1500 mjesečno) i u kojem bi tužiteljeva kći stanovala bezplatno. Uz to je tužitelj, da podkriepi potrebu osobnog stanovanja svoje kćeri u stanu, koji se tuženici odkazuje, dodao i to, da je prisutnost njegove kćeri u istoj kući gdje stanuje on, star i bolježljiv sa svojom jednako starom i boležljivom suprugom, potrebna radi njege i pomoći starim i bolježljivim roditeljima. Pri tome je posve jednako, da li će kći biti članom njihova kućanstva ili će ona iz posebnog stana u istoj kući upravljati kućanstvom svojih roditelja, jer tužitelj ima pravo da odkaže stan u svojoj kući, kad je taj stan potreban za osobno stanovanje njegove kćeri, a posve je neodlučno, hoće li ona u tom stanu sa svojim mužem samostalno stanovati ili će oboje biti članovi jednog zajedničkog kućanstva s roditeljima, koji imaju poseban stan u istoj kući«.

Ako je najmoprimki odkazano zbog uvrede, dokazane pravomoćnom osudom kaznenog suda, ne može se ona u odkaznom postupku obraniti prigovorom, da je na uvredu bila izazvana, ako prigovor izazova nije bio stavljen ni uvažen već u kaznenom postupku

Osuda Stola sedmorice od 9. ožujka 1944., Prev 113-44. (Osuda Kotarskog suda u Zagrebu od 5. X. 1943., P 1947-43.; Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 7. XII. 1943., Pl 1777-43.)

K o t a r s k i s u d održao je na snazi odkaz dan iz razloga, što je tužena najmoprimka uvredila najmodavca i zbog te uvrede bila kažnjena pravomoćno po kaznenome sudu. Sud nije uvažio prigovor tužene, da je na uvredu bila izazvana, jer se tako nije branila u kaznenome postupku.

S u d b e n i s t o l nije uvažio tuženičina priziva, a tako ni

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio tuženičin previd. Iz r a z l o g a.

»Kako sliedi iz prije spomenutog kaznenog spisa, koji je upotrebljen u ovoj parnici kao dokaz, što uostalom i tužena u previdu priznaje, tužena Š. Ž. nije se u kaznenom postupku ni branila, da je na djelo, radi kojega je kako je rečeno pravomoćno osuđena i na kojem se temelji dokaz, bila izazvana po tužiteljici. Tužena Š. Ž. u svojem izkazu danom kao stranka u svrhu dokazivanja uztvrdila je da je na to djelo bila po tužiteljici izazvana. Prema tome su nižemolbeni sudovi izpravno i u suglasju sa spisima utvrdili, da je ovaj njezin izkaz u protuslovlju sa njezinom obranom u kaznenom spisu, no i pored toga se upustili u ocjenu pitanja izazova i utvrdili da ovoga nije bilo«.

Nije zakonski razlog odkaza, ako suvlastnica odkazuje, jer da treba stan za svoju sestru suvlastnicu

Osuda Stola sedmorice od 9. XII. 1943., Prev 833-1. (Osuda Kotarskog suda I. u Zagrebu od 21. VII. 1943., P 1607-43.; Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 7. X. 1943., Pl 1417-43.)

Suvlastnica kuće odkazala je najmoprimcu stan, jer da ga treba njezina sestra, koja je suvlastnica iste kuće a kojoj je nakon smrti njezina supruga željezničara odkazan stan u državnoj željezničkoj zgradi, iz koje mora seliti.

K o t a r s k i s u d stavio je odkaz izvan snage, jer po zakonu potreba stana mora postojati za samog odkazivatelja ili za njegove sinove i kćeri, dok odkazivateljica treba navodno stan za svoju sestru.

S u d b e n i s t o l nije uvažio priziv odkazivateljice iz istoga razloga, s kojim ju je i prvi sud odbio, naime zbog pomanjkanja aktivne legitimacije. Tvrdnju priziva da su uporabodavci tužiteljica i njezina sestra zajedno i da je tužiteljica upraviteljica zajedničke kuće, tako da se može i sestra, kojoj je potreban stan, smatrati odkazivateljem, prizivni sud nije uzeo u obzir.

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio tužiteljičin previd, iz ovih, među ostalim, r a z l o g a:

»Iz činjeničnog utvrđenja prvomolbene osude, koje je utvrđenje u cielosti usvojila i pobijana osuda, proizlazi, da tužiteljica kao uporabodavac odkazuje predmetni stan, jer je potreban za njezinu sestru, pa su nižemolbeni sudovi, stavivši odkaz izvan snage, pravilno pravno ocienili stvar, pošto je odkaz prema propisu § 1. t. 1. zak. odr. od 4. XII. 1941. (s njezinim izmjenama) dozvoljen samo zbog vlastite potrebe uporabodavca ili zbog potrebe njegovih sinova ili kćeri. Istom u prizivu izniela je tužiteljica da su uporabodavci ona i njezina sestra i da je ona upraviteljica sestrinoga diela kuće te da je kao punomoćnik sestrin i u njezino ime učinila odkaz, što prizivni sud opravdano nije uzeo u obzir, jer je to nedopuštena prizivna novota (§ 576. grpp.) a koju tužiteljica ponavlja i u previdu, pa se ni ovaj vrhovni sud ne može s istom baviti obzirom na propis § 598-2. grpp.«

c) Ženitbeno

Za sudbenost crkvenog sudca o valjanosti ženitbe pripadnika rimokatoličke vjere na području Hrvatske i Slavonije odlučna je pripadnost vjeri, a ne obred, po kojem je ženitba sklopljena. Ne može stoga građanski sud suditi o valjanosti ženitbe po građanskim zakonima, kad o tome ima suditi samo katolički ženitbeni sud po zakonima za njega važećim

Zaključak Stola sedmorice od 2. lipnja 1944. Prev. 292-44. (Osuda Sudbenog stola u Karlovcu od 7. rujna 1943. Po 61-43.). Osuda Banskoga stola u Zagrebu od 15. prosinca 1943. Pl 816-43.)

S u d b e n i s t o l u Karlovcu o d b i o je tužitelja s njegovom tužbom i u njoj stavljenim zahtjevom da je tužena dužna priznati, da je između nje i tužitelja dne 31. XII. 1941. po starokatoličkom obredu i u starokatoličkoj crkvi u K. sklopljeni i u maticama vjenčanih uneseni ženitbeni vez ništetan i pravno neobstojan, pa da je tužena dužna dozvoliti da se ovaj ništetni brak u matičama vjenčanih poništi unosom zaporke ništetnosti i nevaljanosti, — sve to iz meritornih razloga, jer da je »neprieporno da je tužitelj pripadao starokato-

ličkoj crkvi, a inače nikakove zaprieke nisu postojale bračnome vezu s tuženom«.

Banski stol nije uvažio tužiteljev priziv, nego je potvrdio prvomolbenu osudu iz ovih, među ostalim, razloga:

»O valjanosti braka sklopljenog po obredu starokatoličke crkve odlučuju redovni sudovi, budući da posebni zakoni ne dodieljuju te sporove u nadležnost kojem duhovnom sudu ili kojoj drugoj vlasti (član III. ces. prot. od 29. studenoga 1852. i § 46. broj 2. grpp.).

Kada je to tako, i kada sâm tužitelj navodi, da je za suđenje o valjanosti prieporne braka pozvan jedino redovni građanski sud, onda je morao svoju tužbu za proglašenje ništetnosti braka osnovati na jednom od razloga predviđenih u državnom zakonu.

Međutim on ne osniva tužbu na nijednom od tih razloga, nego se pozivlje na propise crkvenog zakona.

Kako su pak za prosuđivanje valjanosti bračne veze između parničkih stranaka mjerodavni propisi državnog zakona, po kojima se pri ženitbama među pripadnicima raznih kršćanskih vjeroizpoviesti može privoljenje na ženitbu očitovali pred dušobrižnikom vjerenika ili vjerenice (§ 8. o vjeroispovjednim odnosima od 17. siečnja 1906.), to je prvomolbeni sud s pravom zahtjev tužitelja za proglašenje ništetnosti braka odbio.

S obzirom na to spor nije pogrješno pravno ocienjen, te se priziv, koji ističe samo taj prizivni razlog, nije mogao uvažiti«.

Stol sedmorice povodom tužiteljeva previda ukinuo je obje nižemolbene osude i njima predhodeći postupak kao ništetne i tužbu odbacio, i to iz ovih razloga:

»Tužitelj, koji je kao rođeni rimokatolik, prešavši na starokatoličku vjeru, sklopio s tuženicom kao pripadnicom rimokatoličke vjere brak dne 21. prosinca 1941. po obredu starokatoličke crkve u K. traži, da se taj brak proglasi ništetnim i pravno neobstojnim, jer da on i tuženica kao pripadnici rimokatoličke vjere nisu mogli valjano sklopiti nikakav drugi brak osim u rimokatoličkoj crkvi i pred rimokatoličkim dušobrižnikom.

Prema tome u ovom prieporu radi se o rješenju pitanja valjanosti braka supružnika rimokatoličke vjere. O valjanosti takvog braka — bez obzira po kakvom je obredu brak sklopljen — nadležni su odlučivati izključivo katolički duhovni sudovi. Ovo sliedi iz propisa §§ 42. i 43. zak. za ženitbe katolika od 8. listopada 1856. i iz § 95. Naputka za ženitbene sudove glede stvari ženitbenih — prema kojima stvari ženitbene spadaju pred crkvenog sudca, koji je jedini ovlašten suditi o valjanosti ženitbe, dočim građanski sudac odlučuje jedino o čisto građansko-pravnim posljedicama ženitbe. Za sudbenost crkvenog sudca o valjanosti ženitbe pripadnika rimokatoličke vjere na području Hrvatske i Slavonije odlučna je pripadnost vjeri, ne obred, po kojem je ženitba sklopljena. Ne može stoga građanski sud suditi o valjanosti ženitbe po građanskim zakonima, kad o tome ima suditi samo katolički sud ženitbeni po zakonima za njega važeći.

Kako su dakle niži sudovi sudili o stvari, za koju nije dopušten redoviti pravni put, počinili su ništetnost iz broja 1. § 597. grpp. u svezi § 571. broj 6. grpp., pa je valjalo tu ništetnost — i ako nije iztaknuta u previdu — ureda radi uvažiti (§ 598. grpp.) i riešiti kao u izreci ovoga zaključka«.

Priobćio Slavko Krščević, viećnik Sudb. stola u Karlovcu

Primjetba priobćitelja: Naknadno i neslužbeno t. j. izvan sudbenog postupka doznao je prvomolbeni sud, da je tužitelj još prije pokrenutog sudskog postupka izhodio odluku Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu od 4. IX. 1942., br. 9725, kojom je ustanovljeno da je isti tužitelj slobodnog staleža, iako je sklopio brak sa tuženom u starokatoličkoj crkvi, i to zato, jer je rođen i kršten u katoličkoj crkvi pa je snagom kanona 1094. i 1099. C. Z. mogao valjani brak sklopiti samo u katoličkoj crkvi i pred katoličkim dušobrižnikom.

Nevaljanost ženitbe može izreći samo nadležni crkveni sud (§ 51. ženitb. zak.) sastavljen po propisu §-a 97. Naputka za duhovne sudove, i to samo osudom (§ 42.-51. ženitbenog zakona) na temelju sudskog postupka propisanog u spomenutom naputku, pa zato odluka Duhovnog stola ne može da za građansko-pravno područje nadomjesti osudu nadležnog ženitbenog suda

Osuda Stola sedmorice od 20. I. 1944., Prev 860-43. (Osuda Banskoga stola od 16. travnja 1943., Pl 71-43; Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 3. XII. 1942., Po 264-42.)

Tužitelj i tužena bili su pravoslavne vjere te su kao takvi g. 1934. sklopili brak u pravoslavnoj crkvi sv. Marka u Beogradu. Nakon izvjestnog vremena tužitelj je tuženu napustio i podnio tužbu za razvod braka nadležnom eparhijskom crkvenom sudu arhiepiskopije beogradsko-karlovačke u Beogradu. Taj brakorazvodni postupak nije još dovršen. Nakon toga preselili se u Zagreb i obojica prešla na rimokatoličku vjeru. Tu si je tužitelj izhodio odluku Nadbiskupskog duhovnog stola od 10. X. 1941., broj 16782, s kojom se proglasuje ništetnim i nevaljanim brak što ga je on, kao bivši pravoslavni, bio sklopio u pravoslavnoj crkvi. Međutim si je tužena bila izhodila sudsku privremenu naredbu, po kojoj bi joj tužitelj bio dužan plaćati u ime privremenog uzdržavanja mjesečno po 800 Kn, pak je temeljem iste naredbe odn. kasnijih osuda (s kojima je u Ljubljani opravdala privr. naredbu) zatražila i dobila ovrhu na tužiteljeva beriva. Sad tužitelj diže kod Sudb. stola u Zagrebu tužbu sa zahtjevom da se ustanovljuje da je ovrha nedopuštena i da se obustavlja. Obrazlaže to time, da je uslied spomenute odluke Nadb. duhovnog stola prestao brak, on prestao biti mužem tužene, uslied česa prestala je i obveza daljnjeg plaćanja obroka uzdržavanja, a tužiteljica je i preko toga dalje brala zaplienjene obroke.

Sudbeni stol odbio je tužbu s opširnim obrazloženjem, koje u svome glavnome dielu glasi ovako:

»Istina je da prema konkordatu između Kraljevine Srbije i Svete Stolice od 24. VIII. 1914. bračne sporove između supruga katoličke vjere kao i između supruga iz mješovitih brakova zaključenih pred rimokatoličkim svećenikom rješavaju katolički duhovni sudovi, dakle bi u nazočnom slučaju, obzirom na činjenicu da je brak sklopljen u pravoslavnoj crkvi, bio za bračni spor između stranaka nadležan samo crkveni sud pravoslavne crkve. Prema § 45. Ženitbenoga zakona za katolike, koji važi na području Hrvatske, može se stranka, koja je prešla na vjeru katoličku, pred svojim crkvenim sudom poslužiti pravom pobijanja, što joj ga daje zakon crkveni, a može se valjanost ženitbe i ureda radi izviditi, a prema § 48. Ženitbenog zakona za katolike, ako dvie osobe, koje su se uzele kao kršćani nekatolički, pređu na vjeru katoličku, tad o valjanosti ili nevaljanosti odlučuje ženitbeni sud katolika. U oba dakle slučaja, kad bi se mogao na slučaj stranaka primieniti, nadležan bi bio za rješenje pitanja o valjanosti ili nevaljanosti ženitbe samo ženitbeni sud katolika i prema § 51. Ženitb. zakona za katolike takova konačna osuda nadležnog crkvenog suda odlučna je i za građansko pravne posljedice, koje proizlaze iz utvrđene valjanosti ili nevaljanosti ženitbe. Nadbiskupski duhovni stol nije međutim uobće crkveni sud sastavljen u smislu propisa § 97. Naputka za duhovne sudove glede stvari ženitbenih, pa se ni njegova odluka ne može smatrati osudom u smislu § 51. ženitb. zakona za katolike, pa prema tome i ako je Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu svojom odlukom od 10. X. 1941. broj 16782 proglasio brak između stranaka sklopljen u grčkoiztočnoj crkvi sv. Marka u Beogradu ništavim i nevaljanim i odobrio tužitelju stupanje u novi brak, to takova odluka Nadb. duhovnog stola u smislu § 51. Ženitb. zakona za katolike može imati valjanost samo pro foro ecclesiae, a ne može imati valjanost i po foro civili«.

Banski stol nije uvažio tužiteljev priziv, nego je odobrio prvomolbenu osudu i njezino pravno stanovište.

Stol sedmorice nije uvažio ni tužiteljev previd, tako da je potvrdio obje nižemolbene osude, a iz ovih razloga:

»Da građanski sud, koji o građanskim pravnim posljedicama ženitbe ima suditi po građanskim propisima, uzmogne riešiti pitanje, je li uslied navodne nevaljanosti ženitbe, koju su tužitelj i tuženica sklopili dne 11. veljače 1934.

u pravoslavnoj crkvi sv. Marka u Beogradu, prestala dužnost tužitelja da uzdržava tuženicu, potrebno je, da nevaljanost njihove ženitbe bude izrečena pravomoćnom osudom nadležnoga suda. Takova osuda u nazočnom slučaju ne predleži. Građanskom sudu ne dostaje prema tome zakonska podloga za suđenje, da je ženitba tužitelja s tuženicom izgubila građanske pravne posljedice, te da je prestalo tuženičino pravo na alimentaciju.

Iz potvrde župskog ureda, koja je priložena spisima parnice, proizlazi doduše, da je Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu odlukom od 10. listopada 1941. br. 16782 proglasio ništetnom i nevaljanom napried navedenu ženitbu. Ali odluka duhovnog stola ne može da za građansko pravno područje nadomjesti osudu nadležnog ženitbenog suda, ili da bude — kako se u previdu razlaže — ovoj izjednačena. Ženitbeni zakon za katolike (uveden c. pat. od 8. listopada 1856.) i Naputak za duhovne sudove glede stvari ženitbenih (priklopljen istom ženitbenom zakonu), kao postojeći državni zakon, ne predviđa mogućnost, da se nevaljanost ženitbe izreče po kojoj drugoj crkvenoj vlasti osim po nadležnom crkvenom sudu (§ 51. Ženitb. zakona), sastavljenom po § 97. Naputka, i to samo osudom (§§ 42.—51. Ženitb. zakona) na temelju sudskog postupka propisanog u drugom odsjeku spomenutog Naputka.

Ako noviji crkveni propis (čl. 231. »Naputka Kongregacije Sakramenata o postupku pred duhovnim sudovima« od 15. kolovoza 1936.) predviđa mogućnost, da se o nevaljanosti napried spomenute ženitbe donese odluka po crkvenoj vlasti, koja nije ženitbeni sud, bez redovitog sudskog postupka i bez konačne osude, dakle na način, koji je u protivnosti sa napried navedenim državnim zakonom, onda je taj noviji crkveni propis doduše lex posterior u odnosu prema prijašnjim crkvenim propisima u tom predmetu, ali se ne može smatrati kao lex posterior u odnosu prema napried navedenom državnom zakonu, da bi ga mogao pravovaljano izmieniti ili ukinuti. Državni se zakoni mogu mienjati i ukidati samo novim državnim zakonima (§ 9. ogz.). Za građanski (državni) sud, kada sudi o građanskim pravnim posljedicama ženitbe, mjerodavni su građanski (državni) propisi (§ 31. Ženitb. zakona).

U gornjim smjernicama iztaknuti previdni razlog pogrješne pravne ocjene (br. 4. § 597. grpp.) nije prema tome osnovan.

Da li je alimentacija, za koju tuženica vodi ovrhu proti tužitelju, u ovršnom naslovu (osudi Ljubljanskog suda) predviđena kao privremena ili definitivna, to je za nazočnu parnicu posve neodlučno, jer tužitelj svoju tužbu iz § 34. Ip., kojom traži nedopustivost i obustavu ovrhe, zasniva baš na činjenici, da je prestalo ono tuženičino pravo na alimentaciju, koje joj je ovršnim naslovom dopitano i za koje se vodi ovrha«.

P r i m j e t b a u r e d n i č t v a: Unatoč gornjemu stanovištu naših sudova rimokatolički župnici ipak smatraju osobe, koje se izkažu opisanom potvrdom Nadb. duhovnog stola, slobodnim te ih vjenčavaju. Pita se: jesu li te osobe počinile dvoženstvo? Što je s djecom iz takvoga braka? Ova su pitanja tek dio kompleksa pitanja, koja su bila predmetom razprava dra Matije Belića i dra Franje Žilića u brojevima 11. 1943. i 3. i 4. 1944. »Mjesečnika«. Pravna nesigurnost na tome području i sve pogibelji i štete, koje iz nje slieđe, traju dalje i nema nikoga, tko se s time bavio a da ne bi smatrao hitnom potrebu da se novim pravnim propisima nesigurnost ukloni i štetne posljedice predusretnu.

Duhovni sud Starokatoličke crkve nema pravo sudovanja u ženitbenim stvarima rimokatolikā niti je mogao razriešiti brak sklopljen po rimokatoličkom obredu. — U parnici radi proglašenja nevaljanosti ženitbe radi zapreke, koja se ima ureda radi iztražiti (§ 62., 94. ogz.) nema se tužena stranka osuditi da plati tužitelju trošak njegova odgovora na previd branitelja ženitbene veze (§ 152., 143. grpp.), kada tužena stranka nije uobće odgovorila na tužbu redovito joj dostavljenu niti je pristupila na prvo i jedino razpravno ročište niti proti osudama nižih sudova podniela pravne liekove

Osuda Stola sedmorice od 19. V. 1944., Prev 252-1944. (Osuda Banskoga stola od 26. I. 1944., Pl 12-1944.; Osuda Sudbenoga stola u Osieku od 26. XI. 1943., Po 279-43.)

Tužitelj se bio vjenčao sa A-ovom u rimokatoličkoj crkvi. U tome braku došlo je do razstave od stola i postelje krivnjom tužitelja a temeljem pravomoćne osude Biskupskog ženitbenog suda u Đakovu. Nato je tužitelj prešao na hrvatsku starokatoličku vjeru i po obredu te crkve sklopio brak sa B-ovom. Sad on tuži potonju na proglašenje ništetnosti i nevaljanosti tog braka sklopljenog po obredu hrv. starokatoličke crkve.

S u d b e n i s t o l udovoljio je tužbi, jer unatoč razstavi rimokatolički brak obstoji i dalje. Za ovo proglašenje ništetnosti i nevaljanosti starokat. braka krive su obje stranke, jer su obje znale da rimokatolički brak nije bio prestao. Obzirom na njihovu obostranu krivnju dužne su solidarno platiti trošak branitelja ženitbenoga veza. Ostali parbeni troškovi prebijaju se obzirom na čl. 20. Uredbe o postupku u bračnim parnicama.

B a n s k i s t o l nije uvažio priziv branitelja ženitbenoga veza, i to, među ostalim, iz ovih r a z l o g a:

»Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja jasno proizlazi da je u vrieme sklapanja pobijanog braka između parbenih stranaka postojala i još postoji (§ 111. ogz.) po rimokat. obredu dne 10. VII. 1918. sklopljena, još nerazriešena i valjana bračna sveza između tužitelja i A-ove, koja sada još živi u O. Potonja je činjenica jedino odlučna za prosuđivanje valjanosti braka parbenih stranaka. Napadnuta osuda stoga izpravno uzima da je za prieporni brak predležala javna ženitbena zaprieka iz § 62. ogz. Kasnijim prielazom tužitelja na hrv. starokatoličku vjeroizpoviest ta zapreka nije prestala. Hrv. starokatolička crkva nije imala pravo sudovanja u ženitbenim stvarima rimokatolika niti je mogla razriešiti brak sklopljen po rimokatoličkom obredu. Zato, dakle, tužitelj nije smio sklopiti ovaj drugi brak makar da je njegovoj zakonitoj gore navedenoj supruzi bila njegovom krivnjom pravomoćno po rimokatoličkom ženitbenom sudu dozvoljena doživotna razstava od stola i postelje te makar da je međutim prešao na drugu vjeru, jer čovjek može biti u isto vrieme oženjen samo s jednom ženom (§ 62. ogz.). Ta se zaprieka ne može ni oprostom odstraniti (§ 83. ogz.)«.

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio previd branitelja ženitbene veze i nije dosudio tužitelju trošak previdnog odgovora, dok je tužitelja i tuženicu osudio da su dužni solidarno platiti branitelju ženitbene veze trošak previda.

Što se tiče neuvaženja previda, Stol sedmorice uputio je na razloge ništavnosti molbenih osuda, dok glede onog diela svoje osude, s kojim nije dosudio tužitelju trošak previdnog odgovora, naveo je ove r a z l o g e:

»Tuženica nije osuđena da plati tužitelju trošak njegova odgovora na previd branitelja ženitbene veze, jer, kad ona nije uobće odgovorila na tužbu redovito joj dostavljenu niti je pristupila na prvo i jedino razpravno ročište niti je proti prvomolbenoj i drugomolbenoj osudi podniela pravne liekove, onda se ne može kazati, da je ona svojom obranom prouzrokovala tužitelju trošak previdnog odgovora i da je taj trošak bio potreban radi svrsishodnog ostvarivanja ili obrane tužiteljevog prava (§ 143. grpp.). Radi se, naime, o ženitbenoj zapreci, koja se ima s ureda iztražiti (§ 62., 94. ogz.). Pošto je brak proglašen ništetnim krivnjom tužitelja i tuženice osuđeni su oboje da branitelju ženitbene veze solidarno naknade trošak njegova previda (čl. 20. Uredbe od 18. V. 1936., br. 50220)«.

Rimokatolički duhovni sud nadležan je i za izpitivanje valjanosti braka sklopljenog po židovskom obredu između bračnih drugova, koji su za vrieme sklapanja braka bili jedan pravoslavne, a drugi židovske vjeroizpoviesti, ako bračni drug, koji podiže tužbu radi nevaljanosti toga braka, pripada u vrieme povedenja te parnice katoličkoj vjeroizpoviesti, na koju je prešao sa pravoslavlja nakon sklopljenog braka (§§ 42., 43., 45., 48. i 59. Žen. zak. za katolike).

Zaključak Stola sedmorice od 1. lipnja 1944., Ut 111-44. (Osuda Sudbenoga stola u Osieku od 17. XII. 1943., Po 280-43.; Zaključak Banskoga stola u Zagrebu od 3. III. 1944., Pl 72-44.)

S u d b e n i s t o l, udovoljivši tužbi, utvrdio je da je brak sklopljen između tužiteljice K. Elizabete roď. Kr. sa K. Vladkom pred okružnim rabinatom u O. u ožujku 1941. nevaljan i ništetan krivnjom obiju stranaka Iz obrazloženja: »Neprieporno je među strankama da je tužiteljica kao sljedbenik pravoslavne vjere, dakle kršćanskog vjerozakona, u ožujku 1941. pred okružnim rabinatom u O. sklopila brak sa tuženim Vl. K., koji je židovske vjero-

izpovieSti i prema tome nije kršćanskog vjerozakona. Kako po § 84. ogz. ne može se valjano sklopiti ženitba između kršćana i osoba, koje nisu kršćanskog vjerozakona, a taj slučaj ovdje ne predleži, to je valjalo tužbenom zahtjevu tužiteljice kao na zakonu osnovanom udovoljiti«.

Banski stol uvažio je priziv branitelja braka te je pobijanu osudu kao i postupak, koji joj je predhodio, ukinuo kao ništave i tužbu odbacio.

Razlozi:

»Iz tužbi priloženog izvadka iz knjige prelaza rimokatoličke župe u O. vidi se, da je tužiteljica dana 16. VIII. 1941. prešla iz pravoslavne vjere na rimokatoličku vjeru, dok je tužbu na utvrđenje nevaljanosti braka podnesla 23. X. 1943., dakle nakon svoga prelaza na rimokatoličku vjeru. Stoga, ma da je tužiteljica krštena u pravoslavnoj crkvi, a brak s Vl. K., koji je židovske vjeroizpoviesti, sklopila pred rabinatom u O. u ožujku 1941., ona može tužbu, kojom traži priznanje nevaljanosti ženitbe, podnesti, nakon što je prešla na rimokatoličku vjeroizpoviest, samo pred za nju nadležnim duhovnim sudom rimokatoličke crkve, kako to ženitbeni zakon za katolike u § 45. izrično određuje. Kako je prema tome za suđenje u ovom sporu izključivo nadležan duhovni sud rimokatoličke crkve, to je prvomolbeni sud sudio u stvari, u pogledu koje redovni pravni put nije dopušten, čime je počinio ništavost iz § 571. t. 16. grpp. te je u smislu § 572. st. 1. valjalo zaključiti kao gore«.

Stol sedmorice nije uvažio previdni utok tužiteljice, nego je zaključkom potvrdio drugomolbeno rješenje iz ovih razloga:

»U propisima §§ 42., 43., 45., 48. i 59. Ženitbenoga zakona za katolike dolazi do izražaja načelo, da je za prosuđenje stvarne nadležnosti ženitbenog suda odlučna vjerska pripadnost u vrieme, kada se podigne tužba radi proglašenja nevaljanosti ženitbe, radi razstave od stola i postelje ili razvoda odn. kad imade sud po službenoj dužnosti izviditi valjanost braka. Zatim dolazi do izražaja načelo, da u slučajevima, ako bračni drugovi pripadaju raznim vjeroizpoviestima, svaki imade tužiti onome sudu, kojem je prema svojoj vjeri glede bračnih sporova podvrgnut.

Od onoga drugoga načela odstupaju propisi Ženitbenoga zakona za katolike utoliko, što propisuju, da je u slučaju, ako je pri sklapanju braka jedna strana pripadala katoličkoj crkvi, sve dok među supruzima ima jedan, koji pripada katoličkoj vjeri, izključivo je nadležan katolički duhovni sud.

Tužeća stranka, koja je potaknula iztraživanje valjanosti braka, pripadala je u vrieme povedenja parnice katoličkoj vjeri, pak je neodlučno, da je ona prije toga od poroda, pa i u vrieme sklapanja braka, čija se valjanost imade izpitivati, pripadala drugoj kršćanskoj vjeri, naime pravoslavnoj i da je iza sklopljenoga braka prešla na rimokatolicizam.

Nadležnost rimokatoličkoga duhovnoga suda ne prieči okolnost, da je mužki ženitbeni drug u vrieme sklapanja pobijanoga braka bio pripadnik mojsijeve židovske vjere kao niti to da je pobijani brak sklopljen po židovskom obredu pred židovskim rabinatom kao židovski brak i da je taj drugi ženitbeni drug u vrieme zametnuća parnice bio i danas je pripadnik židovske mojsijeve vjere.

Za prosuđivanje nadležnosti s gornjega gledišta nije od uticaja način odn. obred, po kojem je pobijani brak sklopljen, nego, kako je već iztaknuto, samo pripadnost rimokatoličkoj vjeri ženitbene strane, koja stavlja zahtjev odn. potiče pobijanje.

Prema podatcima u spisu bračni drugovi iz braka, čije se pobijanje potiče, nisu inozemci, pripadnici su pravnog područja, na kojem u međupokrajinskom pogledu vriedi ženitbeni zakon za katolike, pak niti s toga gledišta, koje bi prema prilikama moglo biti od uticaja kad bi se radilo o braku sa međunarodnim elementima, nema zapreke, koja bi mogla mienjajući dirnuti u gore navedeno načelo, da je za prosuđenje nadležnosti ženitbenoga suda odlučna vjerska pripadnost tužiteljice u vrieme podnosa tužbe i da je prema tome za izpitivanje valjanosti ženitbe nadležan duhovni sud rimokatoličke crkve.

Iz svih navedenih razloga nema zakonskoga razloga za preinaku ili ukidanje pobijanoga zaključka, na što je pobijanje utoka upravljeno, te je zbog toga utok ostao neuvažen«.

d) Zadružno

Unatoč tome što je postupak za provedbu potajne diobe zadruge još u tečaju i što je ista zadruga još upisana u zemljištnim knjigama kao vlastnica nekretnina, ipak se smatra da je ona prestala biti vlastnicom, tako te joj manjka aktivna legitimacija za tužbu protiv onih diobenika, kojima su dotične nekretnine po potajnoj diobi pripale

Osuda Stola sedmorice od 11. svibnja 1944., Prev. 203-44. (Osuda Banskoga stola u Zagrebu od 25. XI. 1943., Pl 686-43.; Osuda Sudbenog stola u Karlovcu od 3. VII. 1943., Po 23-43).

Zadruga J. kbr. 17 iz Z. tužila je V. K-a na priznanje prava vlastničtva i ustup u posjed nekretnina, u kojih se posjed — prema tvrdnji tužbe — bio tuženi uvukao bez ikakvog pravnog naslova a koje je do svoje smrti (19. I. 1941.) uživao član zadruge tužiteljice pok. Franjo J. Tuženi je prigovorio da je zadruga potajno podieljena, uslied česa da tužiteljici manjka aktivna legitimacija, nadalje da je njemu zadnji preostali član zadruge Franjo J., kome su povodom potajne diobe bile pripale uparničene nekretnine, izdao punomoć, na temelju koje ga je ovlastio da razpolaže s nekretninama kako hoće.

Sudbeni stol u Karlovcu udovoljio je tužbi, jer da nije još izašla odluka zadružnog povjerenika o razlazu zadruge i jer je ova još upisana u zemlj. knjigama kao vlastnica uparničenih nekretnina. Prema tome ni pok. Franjo J. nije bio ovlašten razpolagati s nekretninama zadruge.

Banski stol nije uvažio tuženikov priziv, nego je potvrdio prvomolbenu osudu, dodavši njezinim razlozima, da je za izdanje punomoći o razpoložbi s nekretninama zadruge potrebno glasovanje većine zadrugara putem občinskog poglavarstva, česa da u konkretnom slučaju nije bilo.

Stol sedmorice uvažio je tuženikov priziv te je preinakom suglasnih nižih osuda odbio tužbeni zahtjev iz ovih razloga:

»Prema stanju spisa nazočna parnica provedena je, nakon što je već bio obvezatno za sve zanimane stranke (§ 8. st. 4. i 18. naputka za provedbu potajnih dioba sadržanoga u naredbi bivše hrv. slav. dalm. zem. vlade, Odjela za unutarnje poslove od 16. prosinca 1989. br. 47318) u toku postupak za provedbu diobe davno prije prvog siečnja 1890. potajno podieljene zadruge J. kbr. 17 iz Z. u smislu navelom iz § 125. toč. 8. financ. zakona za god. 1939.-40. (Službene novine br. 74. XXI. od 1. travnja 1939.) promienjenoga § 56. st. 1. poglavlje VII. 2. z. z. od 9. svibnja 1889.

Prema stanju dobavljenoga spisa o provedbi te potajne diobe taj se postupak po stanju od 19. svibnja 1942. nalazio pred završetkom, jer je nakon provedene razprave, obave identifikacije i reambulacije sastavljeni diobni nacrt bio predložen na preizpitanje Katastralnom uredu u Karlovcu, koji ga je odobrio a po odobrenju kojega je imala uslieditи diobna odluka.

Pravni učinci oblastne diobe po § 56. z. z. protežu se unatražno, što se tiče međusobnih odnošaja zanimanih stranaka t. j. zadrugara, od časa izvršene potajne diobe, ali oni u odnosu prema zadruzi i vani dolaze do izražaja i započinju svojim takvim djelovanjem tek od stavljenoga zahtjeve za provedbu postupka, pa se izključivo samo u njemu može i mora odlučiti o provedbi potajne diobe i o pripadnosti pojedinih dielova.

Prema spomenutom odluka o provedbi potajne diobe, drugčije nego diobna odluka iz postupka redovne diobe po poglavlju IV. z. z., ne počinje djelovati tek od pravomoćnosti (§ 99. z. z.), nego, što se tiče odnosa prema zadruzi i trećima, izpoljava svoje učinke već od vremena stavljenoga zahtjeva za provedbu potajne diobe. Zbog toga kod uspješne provedbe potajne diobe nisu izključene i nisu prema prilikama bez pravnog učinka razpoložbe diobenika za slučaj smrti i među živima, napose one učinjene u vremenu iza stavljenoga zahtjeva za provedbu potajne diobe, kao što bi to bilo u slučaju ove parnice, gdje bi takve razpoložbe usliedile u god. 1939. odnosno 1940. nakon toga, što je već zahtjev za provedbu potajne diobe po faktičnom stanju bio stavljen 13. siečnja 1928. god. i već obvezatno po pristanku zanimanih stranaka bio u toku (već citirani §§ 8. st. 4. i 18. gore naznačenog naputka).

Kod takvih razpoložba ne dolazi do primjene bez daljnjega strogost iz propisa §§ 5. st. 1., 11. i 12. z. z., jer se diobenici u odnosu prema svojoj zadruzi i vani smatraju ovlaštenicima dielova pripalih im u dio već po vremenu stavljenoga zahtjeva za provedbu potajne diobe te tim ujedno izključuju u pogledu predmeta pripalih njima u dio istovremeni zahtjev same zadruge, koja se nalazi u provedbi potajne diobe, jer se za nju mora smatrati, da je ona već unatražno po navedenom vremenskom stanju prestala biti ovlaštenikom navedenih predmeta.

Od tuda je jasno, da je tekući postupak provedbe potajne diobe zaprekom da zadruga, koja se nalazi u takvom tekućem nedovršenom postupku, dok taj postupak ne bude svršen uspješno, nastupa kao tužeća stranka u pogledu predmeta obuhvaćenih tih postupkom u vlastničkoj tužbi proti trećima, koji se pojavljuju kao koristnici odn. ovlaštenici iz razpoložba učinjenih od pojedinih diobenika, jer njoj kod uspješne provedbe potajne diobe manjka aktivna legitimacija za povedenje parnice.

Do svršetka toga postupka preuranjena je takva tužba.

Obzirom na navedeni pravni učinak ne koristi tužitelju kao zadruzi koja se nalazi u provedbi potajne diobe, pozivati se na propis § 3. z. z., jer nju u takvom slučaju taj propis ne zaštićuje od navedenoga prigovora pomanjkanja aktivne legitimacije, — jer se ona, uzprkos njenog formalnog i t. d. obstanka i gruntovnog upisa, u predpostavljenom slučaju nema smatrati ovlaštenicom svojatanoga prava.

Nasuprot se pravim ovlaštenicima imadu smatrati odnnosni diobenici iz postupka provedbe potajne diobe.

Iz svih navedenih razloga jer se tužba ukazuje za sada preuranjena radi pomanjkanja aktivne legitimacije tužeće stranke, valjalo je uvaženjem izticanih previdnih razloga iz § 597. br. 3. i 4. grpp. odlučiti kao u izreci ove osude«.

Priobćio Slaviša Koščević, viećnik Sudb. stola u Karlovcu

e) Upravno

Dug vlastnika poduzeća (članova komanditnog družtva) samome poduzeću ima se također ukamatiti kao i ostali dugovi pa ti kamati sačinjavaju sastavni dio poreznog temelja tečevine

Osuda Upravnog sudišta broj 9139/43, T 1118/43.

Upravno sudište odbilo je tužbu komanditnog družtva kao neosnovanu iz ovih razloga:

»Pobijanom je rješitbom uslied pregleda u smislu člana 127. ZOIP izmienjen tužiteljskom poduzeću porezni temelj tečevine, i tečevini za godinu 1942. pripisano na temeljnom porezu Kn 13.888, na dopunskom Kn 17.360, a na putnom prirezu Kn 1389 s obrazloženjem, da je iz bilance od 31. XII. vidljivo, da su vlastnici poduzeća dužni poduzeću ukupno 1,446.017.78 kuna a da im na ovaj dug poduzeće nije zaračunalo nikakove kamate. Kako ovakav postupak predstavlja korist, koju vlastnici poduzeća iz ovog izvlače, to da je poreznom temelju valjalo pridodati kamate na zajam dan vlastnicima od strane poduzeća, a u smislu člana 81. i 82. točka 4. ZOIP. Kamati da se računaju sa 6% t. j. 86.760 kuna. Ovako da je valjalo postupati tim više, što poduzeće nema suvišne gotovine, kada se i samo moralo zbog iste poslužiti bankovnim kreditom, na kojeg naravno da plaća i kamate. Odmjernom odlukom poreznog ureda da je porezni temelj tečevine po članu 53a) navedenog zakona bio ustanovljen sa 2,581.460.38 kuna a sada da će obzirom na izloženo iznositi 2,668.200 kuna.

Navedenu rješitbu pobija tužiteljsko poduzeće tužbom na ovo sudište, u kojoj navodi, da se postupak rizničkog upraviteljstva ne može opravdati, jer da se u nazočnom slučaju radi o iznosima, koje su vlastnici poduzeća u toku poslovne godine uzimali na račun budućeg diela dobitka. Za knjiženje toga da su postojale dvie mogućnosti i to ili da su se ti iznosi knjižili na račun glavnice ili na posebne osobne račune. Da se je knjižilo na račun glavnice, Rizničko upraviteljstvo da bi priznalo takovo uzimanje i ne bi računalo kamate i povisivalo porezni temelj, jer da svaki vlastnik posla imade pravo, da si od svoje glavnice uzima potrebne iznose. Međutim se knjižilo na posebne

račune ostavljajući glavnicu nedirnutu, i to iz razloga, jer se nije htjelo dirati u glavnicu. Da nije na zakonu osnovano, da se samo zbog ovakovog načina knjiženja povisuje porezni temelj, jer da nema odredbe u zakonu o izravnim porezima, prema kojoj bi svote koje vlastnik poduzeća uzima u toku poslovne godine na račun budućeg svojeg dobitka, podležale obvezi zaračunavanja kamata. Predlaže stoga ukinuće pobijane rješitbe.

U odgovoru na tužbu ističe tužena oblast, da je iz same pobijane rješitbe vidljivo, zbog čega je u porezni temelj unieta svota od 86.760 kuna.

Tužba nije osnovana.

Iz predmetnog je spisa vidljivo, da poduzeće po svojim financijskim obvezama obračunava kamate u korist svojih vlastnika i da isto tako svoje dužnike obterećuje kamatima u korist tekućih prihoda. Izuzetni postupak u pogledu dužnika suvlastnika poduzeća to jest bezkamatno davanje zajmova istima moralo je nedvojbeno imati za posljedicu smanjenje prihoda po bilanci, dakle porezu podložnog dobitka u korist tih osoba. Pa kada je ta izuzetna korist dana suvlastnicima poduzeća, dakle takovim osobama, koje su prema učešću u uložnom kapitalu zanimani članovi poduzeća, to je u pobijanoj rješitbi izpravno uzeto, da je takovo umanjenje tekućih prihoda protivno odredbi točke 4. član 82. ZOIP.

Primjeni potonjeg propisa bilo je mjesta već temeljem Uredbe broj 470 od 30. III. 1940. sa kriepošću od 1. I. 1940., kojom je zakonodavac odredio, da se kod utvrđivanja poreznog temelja tečevine po poslovnim knjigama primienjuju analogno propisi stavke 1., 2., 3. i posljednje člana 81. i propisi člana 82. i 83. ZOIP, a koji je propis uredbe logična posljedica odluke zakonodavca, da su poduzeća navedena u članu 53a) istog zakona obvezana podnositi bilancu poreznim oblastima i voditi poslovne knjige.

Uostalom i u propisu člana 55. ZOIP bilo je predviđeno da se kod porezovnika tečevine moraju podvrći oporezovanju izuzimanja u vidu troškova kućanstva ma u kom obliku.

Iz prednjih razloga nemaju tužbovni prigovori temelja u zakonu, pa je stoga sudište tužbu odbilo temeljem druge stavke § 76. ZOUS«.

Priobćio dr. H. H.

Viša upravna oblast, rješavajući pravni liek, dužna je u svojoj rješitbi ocieniti i obrazložiti sve navode pravnoga lieka, pa ako to ne učini, njezin postupak ima bitnih nedostataka, koji su spriečili da se stvar izcrpivo razpravi i temeljito ocieni, čime je ostvaren tužbovni razlog iz točke 2. § 33. ZOUS

Osuda Upravnog sudišta broj 9313-1941, T 375-1941.

Upravno sudište uvažilo je tužbu i pobijanu rješitbu ukinulo odredivši da nadležna drugomolbena oblast u smislu razloga osude postupak dopuni i dalje po zakonu postupa. Razlozi:

»Pobijanom rješitbom odbačen je tužiteljičin utok protiv platežnog naloga poreznog ureda II. u Zagrebu od 5. svibnja 1936. Ast. 1233-36., kojim je pozvana na platež nasljedne pristojbe od 9838.10 dinara iza ostavine dra. V. L.-M., dok je njena molba, da joj se pristojba ponovno odmjeri na temelju propisa § 20. toč. 10. financijskog zakona za 1937.-38. uvažena i ova pristojba odmjerena u iznosu od 8066 dinara.

U obrazloženju rješitbe navodi se, da u vrieme podnošenja molbe odmjera nasljedne pristojbe utjecateljici nije bila pravomoćna, jer da je protiv prvomolbene odmjere uložen utok, koji na dan podnošenja spomenute molbe nije bio meritorno riešen. Prema tome da se ova pristojba ima odmjeriti po tablici A. i B. uz § 20. točka 10. financijskog zakona za godinu 1937.-38. imajući u vidu utočne navode.

Kao vjerodostojno dokazani da se priznaju ovi dugovi: sliedi popis dugova. Ukupno 133.322.06 dinara, a ostala pasiva da se ne može priznati, jer da nije dokazana vjerodostojnim dokazalima.

Prema tome da čista imovina iznosi 278.529.29 dinara, od čega da nasljedni dio utjecateljice iznosi 230.440 dinara.

Tužiteljica u pravodobno podnešenoj tužbi osporava zakonitost ove rješitbe navodeći da se po § 42. toč. 5. zakonskog članka XI.-1918. kao temelj za odmjeru ostavinske pristojbe ima uzeti ona čista vriednost, koju je usta-

novio sud, a ta da je ustanovljena sa 39.767.90 dinara i od nje da je plaćena ostavinska pristojba. Sve kad bi i kraj toga trebalo dugovinu posebno dokazivati, da su ona kao i ostali nasljednici to učinili, a pobijana rješitba da ničim ne obrazlaže, zašto bi i na temelju koje zasade zakona ovi dokazi bili nevjerodostojni. Uostalom da je trebala biti pozvana da doprinese daljnje potrebite dokaze, ako se je smatralo, da predloženi dokazi nisu dovoljni. Stoga predlaže ukinuće pobijane rješitbe.

Sudište je nakon proučenja tužbe, pobijane rješitbe i ostalih spisa ovoga predmeta ustanovilo, da je tužiteljica već u svojem utoku, pozivajući se na izkaz ostavine pokojnog dra. V. L.-M. tražila da se priznaju i odbiju od ostavine dugovi označeni u tom ostavinskom izkazu, za koje da su doprineseni dokazi.

Tužena oblast međutim priznala je i odbila od ostavine same stavke pod brojem 1., 2., 4. i 6. ostavinskog izkaza te dug I. pučkoj dalmatinskoj banci u iznosu 35.386.06, dok ostale dugovne stavke ostavinskog izkaza nije priznala, jer da nisu dokazane vjerodostojnim dokazalima.

Ovo obrazloženje pobijane rješitbe u pogledu nepriznavanja ostalih dugova, nije po zakonu dovoljno.

Prema § 123. ZUP-a, čiji se propisi u smislu stava 2. § 2. istoga zakona imaju shodno primieniti u predmetnom slučaju, svi utočni navodi moraju se cieniti i obrazložiti u rješitbi više oblasti, što znači, da se je u ovom slučaju tužena oblast u pobijanoj rješitbi trebala osvrnuti na svaku pojedinu dugovnu stavku koju nije priznala i dati pravno obrazloženje t. j. navesti razloge zašto pojedine dugove ne priznaje odn. zašto predložena dokazala smatra nevjerodostojnima. Kako tužena oblast nije tako postupala, nego se je posve općenito osvrnula na nepriznate dugovne stavke, sudište je našlo, da postoji tužbovni razlog iz točke 2., § 33. ZOUS, jer postupak upravne oblasti ima bitnih nedostataka, koji su spriečili, da se prieporna stvar izcrpljivo razpravi i temeljito ocieni, pa je radi toga pobijanu rješitbu ukinulo temeljem prve stavke § 76. iste zakonske odredbe«.

Priobćio dr. H. H.

Pred upravnim sudištem dopustiva je obnova samo onog postupka, koji je dovršen osudom, a ne i onoga, koji je dovršen zaključkom

Zaključak Upravnog sudišta u Zagrebu broj 1848-1942. O: %-1942.

Upravno sudište zaključilo je da se priedlog za obnovu postupka odbije, i to iz ovih razloga:

»Moliteljica podniela je priedlog za obnovu postupka radi rješenja bivšeg Državnog savjeta u Beogradu od 3. studenog 1939. broj 25.183-1939., s kojim je odbijen njen utok uložen proti odluci upravnog suda u Zagrebu od 30. lipnja 1939. broj 6809. T: 1382-37. a kojom je odlukom dostavljen državnom savjetu na rješavanje utok državnog zastupnika pri bivšoj savskoj financijskoj direkciji protiv osude upravnog suda u Zagrebu od 25. svibnja 1939. broj 5853-39. T: 1382-1937.

Tim priedlogom za obnovu pobija moliteljica navedeno rješenje bivšeg Državnog savjeta.

Sudište nalazi, da se priedlogom za obnovu može pobijati samo osuda, a ne i zaključak odnosno rješenje, kako to proizlazi iz ustanove § 82. zakonske odredbe o upravnom sudištu, koja određuje doslovce: »Postupak dovršen osudom Upravnog sudišta obnovit će se na priedlog stranke«.

Isto to određuje i ustanova člana 44. zakona o Drž. savjetu i upravnim sudovima i § 624. grpp., na kojima moliteljica osniva nazočni priedlog za obnovu. Navedeni član 44. propisuje, da se protiv izvršnih (pravovaljanih) osuda upravnih sudova i protiv osude Državnog savjeta može tražiti obnova administrativnog spora pod uvjetima navedenim u grpp., dok § 624. grpp. kaže doslovce: »Postupak, koji je osudom završen, može se po priedlogu koje stranke obnoviti«. Može se dakle i po tim ustanovama pobijati samo osuda, a ne i zaključak odn. rješenje.

Kako moliteljica pobija rješenje bivšeg Državnog savjeta, to je njen priedlog za obnovu postupka valjalo odbiti iz prednjih razloga.

Sa priedlogom za obnovu spojila je moliteljica obnove i priedlog za dopunsku osudu. Prema § 519. grpp. ima se dopuna izreći osudom, odn. tzv. dopunskom osudom, ako je u osudi izostavljen koji zahtjev o kojem se imalo odlučiti ili ako o zatraženoj naknadi troškova nije odlučeno nikako ili samo nepodpuno. Međutim ovdje nije takav slučaj, jer moliteljica obnove traži kao posljedicu uvaženja njenog obnovnog priedloga, da se mjesto rješenja Državnog savjeta, kojeg obnovnim priedlogom pobija, donese novo rješenje u smislu njenog zahtjeva. Takav se pak zahtjev ne rješava dopunskom osudom, kakovu grpp. predviđa samo za slučajeve predviđene u navedenoj ustanovi § 519. grpp.

Kako je odbijen priedlog za obnovu postupka, to nema mjesta niti donošenju novog rješenja mjesto pobijanog rješenja državnog savjeta, — koje rješenje moliteljica traži kao posljedicu uvaženja obnovnog priedloga«.

Priobćio dr. H. H.

Ako tužitelj nije uklonio formalne nedostatke tužbe u roku, koji mu je Upravno sudište odredilo, tužba će se odbaciti

Zaključak Upravnog sudišta broj 817-43., T 136-43.

Upravno sudište odbacilo je tužbu iz ovih razloga:

»Odlukom sudišta od 5. II. 1943. broj 817-43. T: 136-43-I. bio je pozvan tužitelj da ukloni formalne nedostatke u tužbi u smislu § 49. Zous u roku od 30 dana s upozorenjem na pravne posljedice iz § 61. točka 8. Zous.

Iz izvorne dostavnice vidi se, da je tužitelj spomenutu odluku primio 18. III. 1943. i to potvrdio vlastoručnim podpisom, a iz službene bilježke sudišta od 6. IV. 1944., da nije do tada uklonio formalne nedostatke u tužbi. Stoga je sudište, pošto je rok od 30 dana davno protekao, tužbu odbacilo temeljem § 61. točka 8. Zous«.

Priobćio dr. H. H.

Sudskim rješenjem o rehabilitaciji po kp. ne stiče bivši činovnik odmah i izgubljeni položaj, nego tek mogućnost da ga steče odn. da moli za ponovni primitak u državnu službu

Osuda Upravnog sudišta u punome vieću od 30. V. 1944., broj 1141-1944., T 1305-1943.

Tužbu bivšeg umirovljenog državnog činovnika Ž. Ž. protiv naredbe ministarstva š. i r. od 25. X. 1943. odbilo je Upravno sudište kao na zakonu neosnovanu iz ovih razloga:

»Pobijanom naredbom odbijena je kao na zakonu neutemeljena molba tužitelja Ž. Ž., kojom je tražio da mu se stavi u tečaj osobna mirovina sa danom 4. srpnja 1942. kada je rješenjem sudbenog stola u Zagrebu Kno 67-42 oglašen dostojnim, da vrši osudom Sudbenog stola u Osieku od 18. rujna 1935. broj Kzp 81-32 i Stola sedmorice od 4. kolovoza 1936. Kre 233-6-36 izgubljena prava. Ovo je odlučeno iz razloga, jer da je ukaz od 13. ožujka 1937. broj 2058, kojim je tužitelj izgubio pravo na osobnu mirovinu utemeljen na propisima §§ 104. točka 1., 105., 106. i 132. točka 2. zakona o činovnicima od 31. ožujka 1931. da je dakle tužitelj tim ukazom izgubio pravo na mirovinu analogno kako bi to bio slučaj kod djelatnog državnog službenika, koji je stekao pravo na mirovinu, a sudbenom osudom temeljem § 47. točka 1. k. z. izgubio državnu službu. Činjenica, što je tužitelj spomenutim rješenjem Sudbenog stola u Zagrebu od 4. srpnja 1942. rehabilitiran, da mu još ne daje pravo na osobnu mirovinu, nego jedino mogućnost sticanja iste, t. j. on bi mogao tek nakon rehabilitacije ponovno sticati uvjete, temeljem kojih bi mogao steći pravo na mirovinu, a to jedino na taj način, da bude ponovno primljen u državnu službu.

Protiv ove naredbe podnio je tužitelj ovome sudištu pravodobno tužbu, pobijajući zakonitost naredbe. U tužbi navodi, da je ukazom od 30. siečnja 1935. broj 2835 bio umirovljen, te da je godinu i pol prije pravomoćnosti osude Stola sedmorice bio redovan umirovljenik i primao mirovinska beriva.

Navodi dalje, da je za njega kao umirovljenika kod donošenja rješenja o gubitku prava na mirovinu vriedio jedino propis § 132. točka 2. zakona o činovnicima, dok da odredbe §§ 104., 105. i 106. istog zakona, na koje se ukaz od 13. ožujka 1937. broj 2058 pozvao, vriede samo za djelatne činovnike. Kada bi ove odredbe vriedile za umirovljenike, da bi onda odredba § 132. bila nepotrebna. Pozivanje u rečenom ukazu na §§ 104., 105. i 106. dokazom je, da

nije bilo shvaćeno značenje § 47. točka 1. k. z. gdje je određena kazna gubitka na državnu službu ili na ma koju drugu javnu službu, ili na javna zvanja.

U kaznenom zakonu da nije uobće predviđena kazna na gubitak mirovine i stoga ju sud nije mogao ni izreći, ali je predviđena u § 132. činovničkog zakona. Da nije ovdje predviđena, nastalo bi pitanje, da li bi se uobće po § 47. k. z. moglo dokinuti pravo na mirovinu kod umirovljenika.

Prema svemu tome da je bez zakonskog temelja stanovište pobijane naredbe, kada iz propisa §§ 104., 105. i 106. Činovničkog zakona koji ne važe za ovaj njegov slučaj, izvodi da bi on kao umirovljenik morao tražiti ponovno primanje u službu i tek onda mirovinu.

Pravo na mirovinu, da nije neko moralno pravo, već materialno, uvjetovano uplatom doprinosa u mirovinsku zakladu.

Navodi nadalje u tužbi, da prema propisu § 90. k. z. postoje dvie vrsti rehabilitacije. Jedna prema 1. i 2. stavci toga §-a, a druga prema 3. stavci. Nadležni sud da je u smislu ove 3. stavke poništio obe prijašnje sudbene osude i sve njihove zakonske posljedice za budućnost i njemu time dana podpuna rehabilitacija. Tuženo dakle ministarstvo da je dužno odredbe ovakvog sudskog rješenja u djelo privesti isto onako, kako je učinilo, kada mu je povodom izrečene kazne pravo na mirovinu dokinulo temeljem § 132. Činovničkog zakona.

Tužitelj traži da se naredba ukine.

Tužena oblast u odgovoru na tužbu ostaje kod svoje naredbe i njenog obrazloženja te predlaže da se tužba odbije.

Nakon što je upravno sudište razmotrilo ovaj predmet u za to nadležnom IV. vieću, dana 7. travnja 1944. iznesen je spor na osnovu § 18. zakonske odredbe o Upravnom sudištu od 9. ožujka 1942. broj LXX-591-Z-1942. na rješavanje pred puno vieće, koje je, zaključivši temeljem § 68. stavke 2. iste zakonske odredbe, da se stvar rieši u nejavnoj sjednici, našlo da tužba nije osnovana.

Iz spisa prileżećeg rješenja Sudbenog stola u Zagrebu od 4. srpnja 1942. broj Kno 67-1942., koje rješenje i tužitelj prilaže u tužbi u ovjerovljenom priepisu, vidi se, da je tužitelj po § 90. k. z.: 1. oglašen dostojnim da vrši osudom Sudbenog stola u Osieku od 18. studenoga 1935. Kzp. 81-32 i osudom Stola sedmorice u Zagrebu od 4. kolovoza 1936. Kre 233-36. izgubljena prava i 2. poništene su za budućnost ove protiv njega izrečene osude sa svim njihovim zakonskim posljedicama.

Ovo dakle rješenje Sudbenog stola u Zagrebu o tužiteljevoj rehabilitaciji donešeno je u smislu propisa iz § 481. k. p., a na molbu tužiteljevu (§ 476. k. p.). Kakove su pako posljedice takove rehabilitacije proizlazi iz § 482. k. p.

Pod povraćajem prava izgubljenih osudom podrazumieva zakon vraćanje izgubljenih političkih prava i mogućnost da se opet steku izgubljeni položaj i druga izgubljena prava. Prva se dakle vraćaju tako, da se odmah mogu i vršiti, a povraćaj drugih sastoji se u mogućnosti, da se tek ponovno mogu steći.

Posljedice pako poništaja izrečene osude sastoje se u tome, što se rehabilitovana osoba oslobađa od dužnosti da pred sudom ili pred drugim oblastima na pitanje o prijašnjim kaznama prizna, da je bila kažnjena za kazneno djelo, za koje je rehabilitovana. Osim toga se u slučajevima poništaja osude ima samo u izvadku iz kaznenog registra, kada se ovi davaju sudovima i državnim odvjetničtvima, za tu osudu naznačiti, da je poništena, a kod svakog drugog davanja obavještaja ili svjedočaba na osnovu kaznenih registara, pa ni u kaznenim listovima ne smije se poništena osuda ni spomenuti.

U nazočnom slučaju, kako iz spomenutog rješenja Sudbenog stola u Zagrebu proizlazi, bio je tužitelj poništenim osudama osuđen osim na kaznu tamnice još i na gubitak državne i javne službe, u kojoj je bio viši šumarski savjetnik u mirovini. Ove osude imale su tu zakonsku posljedicu, da je tužitelj temeljem § 132. točka 2. Činovničkog zakona izgubio pravo na osobnu mirovinu.

Prema tome je tužitelj obzirom na citirani propis iz § 482. kp. rješenjem o njegovoj rehabilitaciji stekao tek mogućnost, da opet stekne izgubljeno pravo na mirovinu.

Tužena dakle oblast nije povriedila ni jedan zakonski propis, kada je pobijanom naredbom odbila zahtjev tužiteljeve molbe, da mu se stavi u tečaj osobna mirovina počam od 4. srpnja 1942.

Obzirom na ovakovo pravno stanje neodlučni su za rješenje ovoga predmeta ostali prigovori i navodi tužbe.

Iz tih razloga ukazuje se tužba neosnovana, pa ju je sudište odbilo temeljem § 74. Zakonske odredbe o Upravnom sudištu«.

Ako je drž. činovnik dekretom nadležnog činbenika imenovan za određeno zvanje (svojstvo, naslov), onda mu se to zvanje ima priznati bez obzira na činovni razred, u kom se nalazi, sve dotle dok mu se drugim možebitnim dekretom nadležnog činbenika ne bi to zvanje, uz predpostavku postojanja zakonskih uvjeta, oduzelo.

Osuda punoga vieća Upravnog sudišta u Zagrebu od 1. VI. 1944., broj 933-44., T 1155-1943.

Upravno sudište je tužbu uvažilo kao na zakonu osnovanu i pobijanu odluku ukinulo time da tuženo ministarstvo u. p. ima donieti drugu odluku prema r a z l o z i m a osude, koji glase ovako:

»Pobijanom odlukom rješeno je, da »gore imenovanom u nikojem slučaju ne pripada zvanje kotarskog predstojnika, pošto je to zvanje prema postojećim zakonskim propisima razporedjeno od VIII. činovnog razreda«.

Svojom tužbom pobija tužitelj zakonitost pobijane rješitbe s razloga, jer da je zvanje (svojstvo) kotarskog predstojnika dobio dekretom Poglavnikovog povjerenika u Sarajevu od 3. svibnja 1941. broj 208-41., a koje mu je svojstvo također i Upravno sudište u Zagrebu svojom osudom broj 1957-43. T: 187-43-I osnažilo i na temelju toga zvanja sudilo, da se naročito i propisi § 34. zakonske odredbe od 27. studenoga 1941. broj CDXXXVII-2115-Z-1941. odnose i na njega.

Osim toga poziva se tužitelj i na propis § 98. činovničkog zakona, po kojem nitko bez svoga pristanka ne može biti postavljen na niže zvanje od onoga, koje je već imao.

Tužena oblast nije dala odgovor na navode tužbe.

Upravno sudište u svom IV. vieću sudilo je u gornjem predmetu osudom od 11. ožujka 1944. broj 933-44 T: 1155-43-I, da se tužba kao na zakonu osnovana uvažuje i pobijana odluka ukida.

Na osnovu § 18. zakonske odredbe o Upravnom sudištu iznesen je ovaj pravni slučaj pred puno vieće Upravnog sudišta, pa je i ovo razpravivši tužbu i proučivši sve na predmet se odnosoće spise temeljem § 68-II u nejavnoj sjednici našlo, da je tužba na zakonu osnovana.

Iz dekreta Poglavnikovog povjerenika u Sarajevu od 3. svibnja 1941. broj 208-41., kako je to vidljivo iz tužiteljevog osobnika i predmetnih spisa, tužitelj je kao politički činovnik u Varešu imenovan kotarskim predstojnikom za kotar Priboj.

To je imenovanje usliedilo na temelju punih ovlasti Poglavnika, danih Poglavnikovu povjereniku, pa se ima smatrati u pogledu važnosti kao i odredba samog Poglavnika, u čije je ime donesena.

Neprieporno je, da je zakonska odredba od 27. studenoga 1941. broj CDXXXVII-2115-1941. o svrstavanju, berivima i mirovinama državnih službenika zatekla zanimanog na tom položaju, pa se i propisi te zakonske odredbe, a naročito propis § 34. pomenute zakonske odredbe odnosi i na njega, pa se dosljedno i na njega ima primieniti.

Te su činjenice utvrđene već i ovosudskom osudom od 13. ožujka 1943. broj 1957-43 T: 187-43-I, pa je tužena oblast već u provedbi iste osude bila nuždnom logikom dužna odlučiti, da tužitelju valja priznavati zvanje kotarskog predstojnika. To je tužena oblast bila dužna odlučiti tim većma, jer sam pomenuti dekret Poglavnikovog povjerenika od 3. svibnja 1941. broj 208-41 nije, kako je iz predmetnih spisa vidljivo — do sada zakonitim putem od nadležnih oblasti ni osporen, a kamo li ukinut, pa je prema tome i danas na snazi i temeljem istoga pripada T. A. P. još uviek zvanje kotarskog predstojnika, bez obzira na činovni razred u kojem se nalazi, jer to dozvoljava i takav slučaj posebice predviđa propis § 34. pomenute zakonske odredbe od 27. studenoga 1941. broj CDXXXVII-2115-Z-1941., koji određuje i mogućnost napre-

dovanja takovih činovnika bez školske spreme, pa ih istodobno zadržava na zatečenim zvanjima.

Službeni odnos nastaje i prestaje odlukama nadležnih činbenika, kako to propisuje odredba § 22. zakonske odredbe od 27. studenoga 1941. broj CDXXXVII-2115-Z-1941., savezno sa § 103. činovničkog zakona od 31. ožujka 1931., koji u točci 4. određuje, da se pri svima odlukama o službovnim odnosima izdaje službenicima dekret.

Prema tome valjalo je i za tužitelja izdati naredbu, prema kojoj bi mu prestalo zvanje kotarskog predstojnika, ako bi se to htjelo odlučiti i u koliko bi to bilo na zakonu osnovano, a tužitelj bi opet imao pravo, da takovu naredbu pobija svim pravnim sredstvima.

Nesporno je, da to nije usliedilo, kako je vidljivo iz predmetnih spisa, a što uostalom niti tužena oblast ne tvrdi, da je s time pomenuti dekret o imenovanju tužitelja kotarskim predstojnikom još uviek na snazi.

Prema gornjem činjeničkom i pravnom stanju valja tužitelju priznavati zvanje (svojstvo, naslov) kotarskog predstojnika, bez obzira na činovni razred i njegovo daljnje napredovanje, sve dotle, dok mu to zvanje ne bude zakonitim putem oduzeto«.

*

POPIS VAŽNIJIH RJEŠITBI STOLA SEDMORICE ZA VRIEME OD SIEČNJA DO LIPNJA 1944.

U siečanjskome i ožujskome broju o. g. priobćili smo naslove (marginalia) važnijih rješitbi Stola sedmorice izdanih u drugome poljeću godine 1943. Sada priobćujemo naslove važnijih rješitbi iz prvog polugodišta o. g. (1944), ukoliko ih već dosad (uključivši i ovaj broj) niesmo priobćili u cielosti. Nije izključeno da u cielosti priobćimo naknadno i neke od onih, kojima danas donašamo samo naslove.

Riečima §-a 565 ogz., da se oporučiteljeva volja mora očitovati »pri punoj svijesti« ne smije se pridati značenje kao da bi nesposobnost oporučivanja nastupila već pri svakom oslabljenju duševnih sposobnosti. Naprotiv iz sliedećeg §-a 566 ogz. i njegovog nadpisa sliedi, da nesposobnost oporučivanja predleži samo u stanju bjesnoće, ludosti, slaboumnosti ili pijanstva, dakle kad pamet podpuno nestaje.

Rj. 27. IV. 1944. Prev. 143-1-1944.

*

Pogodba glede dobave cipela sklopljena protivno propisima naredbe o prodaji i razpodjeli kože od 29. prosinca 1941. i propisnika o doznakama za učinjenu kožu i obuću od 2. I. 1942. kao nedopuštena nije tvrda (§. 878 ogz.) pa se na njoj ne može temeljiti potraživanje s naslova naknade štete zbog neizpunjene pogodbe, ali dužnik ima da povrati sve štogod je primio u svrhu da se izpuni obveza (§§. 1431 i 1447 ogz.).

Rj. 2. III. 1944. Prev. 97-1-1944.

*

Čim je dozvola uzkraćena nije pravni posao otuđenja ili obterećenja nekretnina ni nastao, jer mu manjka bitni preduvjet za nastanak t. j. konsens države preko njezina organa Ministarstva pravosudja i bogoštovlja.

Rj. 11. V. 1944. Prev. 181-1-1944.

*

Proti zaključku prvomolbenog suda, koji je izdan pri izvođenju očevida §. 484/1 grpp., radi osiguranja dokaza, nema mjesta zasebnom pravnom lieku (§. 484 st. 1 grpp. u savezu sa §. 466 st. 1 grpp).

Rj. 16. II. 1944. Ut. 29-1-1944.

*

Kako za osnivanje prebivališta u smislu §. 62 grpp. nije dovoljan samo voljni elemenat, već je potrebit i stvarni elemenat, tako isto i sa napuštanje ili promjenu istog prebivališta potrebit je uz voljni elemenat još i stvarni.

Rj. 1. VI. 1944. Ut. 104-1-1944.

*

Obzirom na propis zakonske odredbe od 17. XII. 1943. Br. CCXLV-3053-D.V.-1943. rok iz §. 670 /odj. 4 grpp. imade se računati počam od 31. III. 1944.

Rj. 7. VI. 1944. Ut. 115-1-1944.

*

Ako se tužba zbog ništavosti ne osniva na nijednom od zakonskih razloga pobijanja iz §-a 623 grpp., te ako su niži sudovi propustili, da postupe u smislu propisa §-a 631 odn. §-a 636 grpp., previdni sud ima da povodom previda odbaci zaključkom takovu tužbu primjenom propisa §§-a 631 i 636 grpp. u savezu sa §§-ima 607, 557 i 627 grpp.

Rj. 1. VI. 1944. Prev. 218-1-1944.

*

Svi zaključci iz građanskog parbenog postupnika, pa i oni doneseni po §§-ima 21, 22 i 23 grpp., kojima se ne uvažuje izuzeće sudaca u građanskim propisima, podpadaju pod propis §. 622 grpp.

Rj. 10. VI. 1944. Ut. 110-1-1944.

*

Za dozvolu obnove postupka ne zahtieva se, da nove činjenice ili novi dokazi budu absolutno podobni za donošenje povoljnije osude; dovoljna je sama mogućnost takova uspjeha (§. 624/I. broj 6 grpp). Ako stranka nije propustila onaj stupanj marljivosti i pomnje, koji se po zakonu predpostavlja kod osobe obične sposobnosti (§. 1297 ogz.), ne može joj se pripisati krivnja iz zadnjeg stava §-a 624 grpp.

Rj. 10. VI. 1944. Prev. 323-4-1943.

*

Propisi st. 2, 4, 5 i 6 §-a 194 Vp. o broju vještaka i njihovim kvalifikacijama imaju se shodno §§. 188, 194 i 15 st. 1 Vp. primieniti i u postupku radi oduzimanja svojevlasti zbog bilo kojega od razloga iz §. 188. st. 1 Vp. Povodom tih postupovnih propisa nije počinjena nikakova ništetnost, nego ta povreda može da predstavlja manjkavost postupka, a ova nije uspješni razlog pobijanja drugomolbenog izvanparbenog zaključka (§. 15 st. 1 Vp.).

Rj. 11. V. 1944. Ut. 86-1-1944.

*

Pravo na odkaz u smislu §-a 1 br. 6 zak. odredbe od 4. prosinca 1941. o ograničenju prava uporabodavca na odkazivanje najma i zakupa, nastaje čim je uporaboprimac ili koji član njegove obitelji pravomoćno osuđen zbog kažnjivog djela na štetu uporabodavca ili kojega člana njegove obitelji, bez obzira na to, da li je ili nije odloženo izvršenje kazne i bez obzira na to, da li je poteklo ili nije proteklo vrieme kušnje.

Rj. 20. I. 1944. Prev. 883-1-1943.

*

U parnici o odkazu ostana zbog neplateža najamnine ne može se preći preko tuženikovog prigovora preboja, jer je o ovome pitanju ovisno pitanje izplate ili neizplate najamnine, pa dosljedno i pitanje postojanja odkaznog razloga iz §-a 1 st. 3 Zak. odredbe od 4. prosinca 1941.

Rj. 13. IV. 1944. Ut. 64.1.1944.

*

Pojam potrebe u smislu §-a 1 Zak. odredbe od 4. prosinca 1941. izpunjuje se ne samo onda, kada odkazivatelju uobće nedostaju poslovne prostorije, nego i onda, kada mu poslovne prostorije, koje ima, nisu dovoljne za obavljanje njegovog privrednog rada.

Rj. 13. IV. 1944. Prev. 831-2-1943.

*

Prigovor, da je podstanar (podnajmoprimac) djelatni državni službenik (§. 1 t. 1 druga rečenica Zak. odredbe od 4. XII. 1941. sa svim promjenama i nadopunama) može se s uspjehom izticati samo proti odkazu podnajma podnesenom od strane glavnog najmoprimca, a ne može ga s uspjehom izticati samo proti odkazu podnajma podnesenom od strane glavnog najmoprimca, a ne može ga s uspjehom izticati sam glavni najmoprimac, kad se ovom odkazuje najam od strane glavnog uporabodavca.

Rj. 20. IV. 1944. Prev. 196-1-1944.

*

Povjerenik kotarskog odbora ratnih ozljeđenika nema se smatrati djelatnim državnim službenikom i s obzirom na to nije zaštićen proti odkazu u smislu druge rečenice broja 1 §-a 1 zak. odredbe od 4. prosinca 1941. sa kasnijim promjenama i nadopunama.

Rj. 4. V. 1944. Prev. 215-1-1944.

*

Ne postoji potreba za stanom u smislu §. 1 br. 1 Zak. odredbe od 4. XII. 1941., ako uporabodavka, neudata ženska, mimo odkazivanog trosobnog stana sa nuzprostorijama razpolaže sa prikladnim stanom od 1 namještene sobe kod svoga otca, ako njena bolest ne iziskuje izolaciju stanovanja i ako se uslied odpalog izgleda za njenu skoru udaju ne nalazi u prilikama, koje bi joj za sada omogućivale organiziranje samostalnog kućanstva.

Rj. 11. V. 1944. Prev. 237-1-1944.

*

Potrebom iz §. 1 br. 1 Zak. odredbe od 4. XII. 1941. za proširenjem postojećeg stana ne smatra se okolnost, što odkazana soba nije u vezi sa sadanjim stanom uporadovca, nego se nalazi u posebnoj kućici kraj kućice, u kojoj on stanuje.

Dovoljno je za odkazni razlog iz §. 1 br. 1 Zak. odredbe od 4. XII. 1941., da potreba, koja ga opravdava, trajno postoji u vrieme, kada se on ostvaruje, bez obzira na to, kada je takva potreba nastala.

Rj. 19. V. 1944. Prev. 258-1-1944.

*

I. O izazovu iz točke 6 §-a 1 Zak. odredbe od 4. prosinca 1941. ovlašten je razpravljati građanski sud, u koliko se kazneni sud njime nije uobće bacio;

II. Izazov se može uzeti u obzir u pogledu kaznenog djela protiv tiela samo ako se radi o prestupku, u pogledu kojeg i kazneni zakon uzima izazov u obzir u tolikoj mjeri da daje kaznenom sudu vlast da počinitelja može, ako je izazvn, osloboditi od kazne.

Rj. 9. VI. 1944. Prev. 209-1-1944.

*

Počinitelj djela iz §-a 301 kz. ne može u smislu točke 6 §-a 1 Zak. odredbe od 4. prosinca 1941. s uspjehom staviti prigovor, da je bio izazvan.

Rj. 23. VI. 1944. Prev. 331-1-1944.

KRATKE OBĆENITE UPUTE

ZA SUDSKU I DJELOMIČNO UPRAVNU PRAKSU O VAŽNIJIM PROMJENAMA ZAKONA I OSTALIH PROPISA ZA VRIEME od 1. VI. do 31. VII. 1944.

(Datum u zaporci označuje broj »Narodnih Novina«, u kojemu je dotični pravni propis bio proglašen).

(Nastavak)

369. — Ministar pravosuđa i bogoštovlja ustanovio je naredbom od 22. V. 1944, broj 19.001 tri Odvjetničke Komore, i to sa sjedištima u Zagrebu, Sarajevu i Splitu. (1. VI.).

370. — Produljena je za pet odn. četiri godine zastarjelost mjenbeno-pravnih zahtjeva proti prihvatniku odn. izdatniku i naledjniku mjenice. (9. VI.).

371. — Poglavnik je odredio pomilovanje za pripadnike oružanih snaga, koji su počinili izvjestna djela kažnjiva po općem i vojnom kaznenom zakoniku (13. VI.).

372. — Izdana je nova zakonska odredba o velikim županama. Na području države ima ih 22. Grad Zagreb podređen je izravno državnoj vladi Nezavisne Države Hrvatske. Na čelu velikih župa stoji veliki župan, koji je predstavnik državne vlade u dotičnoj župi. Njegova je vlast, napose nadzorno, znatno proširena. (21. VI.).

373. — Sve zakone i zakonske odredbe može mjerodavno tumačiti samo zakonodavac (a ne kao prije i ministri). (21. VI.).

374. — Uređen je međusobni odnos liečnika specialista za bolesti uha i zubi, zubnih liečnika, zubara i zubarskih tehničara. (22. VI.).

375. — Izmienjena je zakonska odredba od 24. VII. 1943 o ustrojstvu vojnih sudova i o postupku pred njima. (28. VI.).

376. — Kupac podržavljenih nekretnina nesmije ih prodati bez odobrenja ministra državne riznice za vrieme od pet godina računajući od dana podpisa kupoprodajnog ugovora. (4. VII.).

377. — Poglavnik je odredio oprost i predaju zaboravi svih kažnjivih čina počinjenih poslije 10. IV. 1941. protiv propisa obrtnog zakona te propisa izdanih na temelju njega. (19. VII.).

378. — Poglavnik je odredio da Mu državni savezničar ima predložiti iz redova staležkih i drugih postrojbi postrojenih u Glavnom savezu staležkih postrojbi imenovanje načelnika i donačelnika grada Zagreba, a ministru unutarnjih poslova imenovanje 50 gradskih zastupnika. (22. VII.).

379. — Priradno zadrugarstvo postrojava se u zadruge, u zadružne poslovne središnjice, u zadružne saveze i u vrhovni zadružni savez. U savezu s time osnovan je i Središnji seljački zadružni poslovni savez sa sjedištem u Zagrebu. (26. VII.).

380. — Poduzeća, družtva, zavodi i ustanove, kojih tvrdke odn. imena i pobliže oznake uz tvrdku odn. uz ime neodgovaraju duhu, čistoći ili pravopisu hrvatskog jezika imaju svoje tvrdke odn. imena i pobliže oznake dovesti u podpuni sklad s propisima zak. odr. od 14. VIII. 1941. o hrvatskom jeziku, i to u gradu Zagrebu u roku od 30 dana, a izvan Zagreba u roku od 60 dana, odn. do konca studenoga 1944. (27. VII.).

381. — Sve priradne i staležke komore, kao i družtva, koja rade pod njihovim nadzorom, uklapaju se u Glavni savez staležkih i drugih postrojbi. Ove komore postaju stručni uredi Glavnog saveza staležkih i drugih postrojbi pod vodstvom i nadzorom državnog savezničara. Sve poslove, koje su komore dosad vršile i koje će u buduće vršiti u ime državnih upravnih oblasti, vršit će to i nadalje u prenesenom djelokrugu, te u tom pogledu stoje pod nadzorom nadležnih ministarstava. Priradne komore jesu: trgovinska, obrtna, veleobrtna, te komara za novčarstvo i osiguranje. Staležke komore jesu: radnička, odvjetnička, liečnička, ljekarnička, zubarska i inženjerska. Jednako uklapanje biva i s Hrvatskom seljačkom gospodarskom zajednicom. (28. VII).

382. — Predviđene su iznimke od propisa noveliranog (23. III. 1944) § 36. Zakona o zemljištnim knjigama, po kojemu privatne izprave, na temelju kojih se vrši uknjižba, mora sastaviti odvjetnik. (28. VII.)

Pabirci

Čita jedan sudac u posljednjem broju »Mjesečnika« iz Brajšina prikaza Schönkeova »Zivilprozessrecht« onaj dio, gdje se govori o tzv. Sprungrevision t. j. o reviziji, koja se može izravno, preskočivši drugu molbu, dati trećoj molbi, tako da bi postojala samo jedna viša instancija — čita i obrati se svome kolegi s pitanjem, ne bi li se takvoga šta moglo i kod nas, u Hrvatskoj, uvesti, jer koliko bi se time posla prištedjelo i za koliko parničenje skratilo! — Kolega ga začuđeno pogleda i odgovori: »Naivni čovječe, gdje Ti živiš? Pa nama je Hrvatima i ovo tri instancije premalo i mi bi kakvi jesmo uveli još tri, a kamo li da se od sadanjih triju odrečemo jedne! Kad bi Diogenesovom svjetiljkom tražio kod nas ma samo i dvie stranke ili dva odvjetnika, koji bi sporazumno mimoišli jednu instanciju, ne bi ih našao. Slabo Ti, moj dragi, poznaješ našu naciju, naciju vječnih puntara i pobornika starih pravica!«

*

Odvjetnicima se koješta može spočitnuti, ali najmanje da si prave izravnu reklamu. Dosad niste na pr. nikad čitali u novinama da je taj i taj odvjetnik nastupio dopust pa da dotle ne prima stranaka ili da se vratio s dopusta, ili da je odputovao u inozemstvo na studij ili na kakav Kongres ili da je imenovan članom tog i tog povjerenstva ili instituta — kako se to više puta čita za pripadnike nekih drugih stališa. Zato su kod odvjetnika tek iznimke i kao takve pamte se riedki slučajevi kao na pr. onaj da je jedan zagrebački odvjetnik, otvorivši pisarnu, dielio po Zrinjevcu letake, na kojima je uz njegovo ime bio odštampan §, koji je bio stavio i na odvjetničku ploču na ulazu kuće. Pozvan na stegovnu odgovornost dakako da je odmah obustavio ovakvu reklamu, od koje mu je i ostao nadimak »paragraf«. Nenaviknuti, dakle na ovakve i slične reklame začudili se naši odvjetnici, kad su na Kongresu pravnika u Skoplju godine 1929. vidjeli ovu neobičnu reklamu: Odvjetnik ima pisarnu u nizkome uličnome prizemlju, u prostorijama koje inače služe za dućan, tako da se u pisarnu ulazi neposredno s ulice (što inače nije neobično kod odvjetničkih pisarni u onim krajevima). Na staklenim pak ulaznim vratima prilieplјene su brojne osude, na kojima može svaki prolaznik iz uvoda i dispozitiva pročitati, kako su u dotičnim parnicama uspjele baš one stranke, koje je taj odvjetnik zastupao. U stvari mogao je čovjek za sebe reći: neka za mene govore moja djela, moje pobjede!

*

Tuže se ljudi na skupoću, kako je nepodnosiva, te se naprosto ne može platiti ono što se traži. Ali ne misle da ima i jeftinoće, koja je nemoguća i nepodnosiva, toliko nemoguća te se ne može platiti ona jeftina ciena koja se traži. Tako na pr. kod naših sudova možete vidjeti tamnoplave dostavnice, na kojima je dolje odtisnuta bilježka ovakvog odprilike sadržaja: »Kod dostave u mjesta udaljena više no 3.8 km od sjedišta občinskog poglavarstva, plaća se za dostavu 95 banica po kilometru«. Sva sreća da naši dostavljači vjerojatno ne pročitaše Shakespearova »Mletačkog trgovca«, jer bi inače pod njegovim utjecajem tražili točno 95 banica, ni više ni manje, a tko bi baš toliko, makar je vrlo jeftino, mogao da plati! Ni Shylock sa svojom funtom mesa nije bio doveden u takvu nepriliku, kakvu bi dostavljač mogao prouzročiti stranci s onih 95 banica!

*

Da se branitelji u svojim plaidoyerima služe stihovima i da apeliraju na patriotizam, nije ni riedko ni čudno, ali je već rjeđe ovakvo literarno-patriotsko razpoloženje kod branjenika, i napose baš u času osude. Tako je jedan obtuženik, kad mu je inače sa svoje strogosti poznati sudac objavio doista vrlo strogu kaznu, uzkliknuo: »Matoš je rekao: Dok je srdca, bit će i Kroacije! — Ali Vi gospodine sudče, s ovom osudom pokazaste da nemate srdca i zato ugrožavate Kroaciju!«

*

Stalno čitanje ratnih izvješća utječe na mnoge, na njihov način govora i na stil njihova pisanja, pa se samo tako mogu protumačiti ovi pasusi, koje vadimo iz prizivnog odgovora jednoga odvjetnika: »Vae victis! uzkliknuo je

Varo. I ja to dovikujem pobieđenome protivniku. Uzalud juriša on na osudu, jer će ona poput neslomiva bedema odoljeti svim njegovim navalama, bile ove čeone ili dolazile s boka. Kao što se pod usredotočenim udarcima mojih razloga slomiše svi njegovi »razlozi« u prvomolbenome postupku, tako će jednaka sudbina stići i njegov priziv u drugoj molbi. Zbog njegove smionosti, s kojom je izazvao ovu sudbonosnu za sebe parnicu, tukla ga je težka vatra moje odmazde i tući će ga neprestano sve dok ne bude sasvim knock-out. Omamljen izravnim pogodcima mojih argumenata on traži sad zaklon iza nekih prizivnih razloga, koji nisu ništa drugo nego ruševine njegovih bunkera, pod kojima će mjesto spasa naći svoju konačnu propast«. I tako dalje u sličnom pobjedonosnom ratničkom tonu.

*

Profesor kaznenog prava na izpitu: »Navedite mi kakav slučaj prevare!«

Đak: »Prevara bilo bi, gospodine profesore, kad bi Vi mene na izpitu srušili«.

»Vaš odgovor je drzak! Kako Vi to mislite?«

»Prema pravnoj definiciji zove se prevarom svaki čin, s kojim netko izkoristi nečije neznanje na njegovu štetu«.

*

Profesor nasljednog prava na izpitu: »Recite mi, gospodine kandidate, kako čovjek umire?«

Kandidat ne odgovara, nego posumnja u sebi, nije li možda zabunom dospio na medicinski izpit. Ali i ostali kandidati na isto postavljeno pitanje šute.

Profesor: »Ali, moja gospodo, odgovor je vrlo jednostavan. Čovjek umire ili s oporukom ili bez nje!«

SLIČICE S OPOTRAŽNOG POVJERENSTVA

Razpisujuće povjerenstvo ustanovilo je jednome odvjetniku očito prenizki godišnji čisti prihod, tako da su državni zastupnik i izvjestitelj bili prisiljeni podnieti utok. Nakon što su oba utoka i odgovor (prigovori) odvjetnika bili pročitani na opotražnom povjerenstvu, kojom prilikom članovi povjerenstva doznaše da odvjetnik ima namještene dvie osobe, predloži jedan član povjerenstva da se utok djelomice uvaži i čisti prihod povisi za 25%. Priedlog bude jednoglasno prihvaćen. Nato jedan član povjerenstva upita tiho svog susjeda: »Molim Vas, što mislite, hoće li ovaj moći izdržati to povišenje?« — A susjed odgovori: »Izdržati će moći, ali zaraditi ne će moći«.

Drugome jednome odvjetniku razpisujuće povjerenstvo također je ustanovilo očito premaleni godišnji čisti prihod, tako da je došlo do utoka drž. zastupnika. Nakon što je izvjestitelj opotražnog povjerenstva pročitao utok i protivne razloge, upita jedan član povjerenstva izvjestitelja, ima li odvjetnik solicitatora i koliko mu plaća. Kada je izvjestitelj odgovorio jestno i naveo za solicitatorovu plaću prilično visoki iznos, reče onaj isti član povjerenstva: Znate, gospodo, radi očuvanja odvjetnikova decoruma, a onda šef je šef, pravo je i u redu da on ipak ima više godišnjeg prihoda od svog namještenika i radi toga predlažem povišenje od — i tu predlagač navede razmjerno vrlo nizku svotu, koju povjerenstvo i prihvati. Nato će jedan drugi član povjerenstva: »Je, je, ali se kadkad događa da šef više radi za svog namještenika, nego li za samoga sebe«.

*

Sa krojačima nismo imali mnogo posla; redovno su bili zadovoljni sa odmjerom i odlukom razpisujućeg povjerenstva. Samo par utoka od drž. zastupnika i stranaka bilo je brzo i jednoglasno riešeno, tek sa neznatnim promjenama. Kad je taj posao bio gotov, pripoviedi jedan član opotražnog povjerenstva već izvan dnevnoga reda, ali u savezu s njime ovo: »Krojači spadaju među one sretnike, kojima danas ide dobro. Samo jedan primjer. Jedan moj prijatelj, ne budući u stanju da si kupi ili da si dade sašiti novo odielo, pozove svog krojača i dade mu 5 starijih odiela da ih malo zakrpa, zagladča i suzi, jer je od duljega posta i današnje hrane bio dobio modernu vitku liniju. Krojač je odiela pregledao, stavio svoje stručne opazke glede popravka i obećao da će posao biti gotov za 14 dana. Nakon 14 dana dođe krojač i predoči

dotičnome gospodinu račun na 100.000 kuna uz izjavu da će odiela donieti nakon što bude račun u cielosti podmiren. Eto, zašto mi imamo manje posla s krojačkim utocima, a više s njihovim računima!«

*

Kako se uručuju odluke strankama? O tom pitanju povela se razprava kod opotražnog povjerenstva povodom sliedećeg slučaja: Nikola K. primio je odluku razpisujućeg povjerenstva dne 18. srpnja, dočim je žalbu za opotražno povjerenstvo podnio 25. kolovoza, dakle izvan 30-dnevnog zapornog roka, ali je izvjestitelj ujedno ustanovio da na primki — gdje nema podpisa stranke — stoji po dostavljaču zapisano: »odluka ostavljena pod roletom«. Jedan član opotražnog povjerenstva primieti na to, da sadanji zakon o izravnim porezima ne poznaje takav način uručivanja odluka, nego da bi u takvom slučaju bilo potrebno da pri uručenju odluke budu prisutna dva susjeda kao svjedoci i da svojim podpisom na primci potvrde svoju prisutnost kod onakovog uručivanja. Budući da to nije učinjeno, nema se žalba smatrati zakašnjelom. Opotražno povjerenstvo prihvatilo je ovo tumačenje i uzelo žalbu u meritornu razpravu. Kad smo nakon sjednice odlazili kući — a bilo nas je četiri državna člana, sve sami svršeni pravnici — izjavio je jedan od nas — banskostolni viećnik — da se je žalba imala zapravo skinuti s dnevnoga reda i povratiti poreznom uredu da naknadno dade propisno odluku stranci uručiti. Podpisani drži da bi to strogo formalno bilo po zakonu, ali ujedno i vrlo nepraktično, jer sama činjenica da je N. K. uložio žalbu proti odluci, dokazuje da je odluka dospjela u njegove ruke.

Pribilježio Mirko Renčević, fin. nadsavjetnik u m.

Bilježke

PRAVNI INSTITUT osnovan je zakonskom odredbom od 3. svibnja o. g., obnarodovanom u Narodnim Novinama od 6. V. Njegova je zadaća — kako veli § 2. iste zak. odredbe — »proučavanje hrvatskog prava i njegovo usklađivanje s pravnom sviesti, samobitnošću i državnošću hrvatskog naroda te usavršavanje hrvatskog prava u duhu suvremene pravne znanosti«. Predsjednik je Pravnog instituta ministar pravosuđa i bogoštovlja.

Otvorenje Pravnog instituta obavljeno je u svečanoj osnivačkoj sjednici, koja je bila održana dne 24. lipnja u dvorani ministarstva pravosuđa i bogoštovlja. Otvorenju su prisustvovali predstavnici hrvatske državne vlade, Ustaškog pokreta, Državnog vieća, sveučilišta, pravnika iz sudačkog, odvjetničkog i upravnog stališa. Sjednicu je otvorio, pozdravivši prisutne, ministar pravosuđa i bogoštovlja dr. Pavao Canki govorom, koji priobćujemo posebno u ovome broju.

G ministru zahvalio je predsjednik Odvjetničke komore u Zagrebu g. dr. Milan Pavelić ovim govorom:

»Vrlo poštovani g. ministre pravosuđa!

Vrlo poštovana gospodo!

Kao predsjednik Odvjetničke komore pozdravljam ideju osnivanja Pravnog instituta.

Prohujali su viekovi od onog doba, kad je hrvatski narod, u hrvatskoj državi snagom svog suvereniteta donosio sebi zakone.

Nakon toga nebrojena hrvatska pokoljenja rađala se, živjela i umirala pod stegom zakonskih propisa, koji nisu nikli iz pravne sviesti hrvatskog naroda, koji su često bili protivni pravnom shvaćanju hrvatskog naroda i bili za narod štetni.

I danas još mnogi temeljni zakoni nisu drugo do li puki prievod stranih zakonika.

Izbliedile su pergamene starih hrvatskih statuta, zub vremena je izlizao i u kamen uklesana slova drevnih hrvatskih pravnih spomenika, no pravna sviest hrvatskog naroda plamsala je neugasivom vatrom i nije se ni kroz viekove prilagodila stranom pravnom shvaćanju. Naprotiv hrvatski je narod neovisno o postojećim zakonskim propisima izrađivao svoju pravnu kulturu i u mnogo slučajeva sviestno odklanjao strane pravne zasade, te djelovao po

svojem nepisanom, običajem posvećenom hrvatskom narodnom pravu. Znamo, da je seljačko nasljedno pravo gotovo onemogućilo u hrvatskom selu primjenu odnosnih propisa općeg građanskog zakona.

Zar treba bolji dokaz životnoj snazi neuzakonjenog hrvatskog seljačkog prava, bolji dokaz za snagu visoke pravne sviesti, koja je u tolikoj mjeri prožela hrvatsko selo, da mnogi pojedinci na svoju najveću štetu odklanjaju prava, koja im pruža obći građanski zakon?

Težkog srdca podnosio je hrvatski narod, narod, čije je bitno obilježje borba za hrvatsko državno i privatno pravo, borba za hrvatske pravice, takovo neprirodno stanje, no podnio je i dočekao čas, da konačno može ostvariti vjekovni ideal: živjeti po svom vlastitom pravu, živjeti po zakonskim propisima, koje će izražavati hrvatsko pravno shvaćanje i osloboditi se robovanja stranog pravnom duhu.

Hrvatski je narod bio i ostat će vriednim članom kulturne zajednice europskih naroda, ali svaka ptica svojim glasom pjeva.

Mi odvjetnici, po naravi svog rada najbolje osjećamo ovu težnju hrvatskog naroda i eto zato slobodan i slobodouman hrvatski odvjetnički stalež s najvećim veseljem dočekuje i pozdravlja otvorenje Pravnog instituta gledajući u njemu onaj veliki odušak, kroz koji će progovoriti samoniklo hrvatsko narodno pravo, da bude podignuto na priestolje zakonske norme.

Zahvaljujem Vam, g. ministre pravosuđa, što ste osnutkom pravnog instituta udovoljili jednoj bitnoj i neodgodivoj potrebi hrvatskog naroda. Čestitam Vama na velikom osobnom uspjehu, što ste uspjeli za taj posao okupiti oko sebe toliki broj najodličnijih suradnika, a Pravnom institutu želim što veći uspjeh u radu na korist hrvatskog prava, hrvatskih pravica i hrvatskog naroda«.

Govorom g. dra Milana Pavelića završen je službeni dio razporeda, nakon česa pozvao je g. ministar dr. Canki članove instituta na radnu sjednicu, koja je i održana pod predsjedanjem predsjednika Banskoga stola g. dra Josipa Junaševića.

Članovi Pravnoga instituta, koje je imenovao g. ministar pravosuđa i bogoštovlja u smislu § 4. zak. odredbe od 3. V. 1944., jesu:

Nikola Vukelić, predsjednik Vrhovnog suda,
Dr. Krunoslav Lokmer, državni viećnik,
Dr. Ivan Krajač, državni viećnik,
Dr. Ljudevit Zimpermann, državni viećnik,
Vladimir Šipuš, glavni ravnatelj Glavnog ravnateljstva za unutarnju upravu,
Dr. Josip Junašević, predsjednik Banskog stola u Zagrebu,
Hasib Muradbegović, podpredsjednik Vrhovnog suda,
Ibrahim hafiz Ridjanović, predsjednik Ulema-Medžlisa, Sarajevo,
Dr. Edo Miloslavić, redoviti sveuč. profesor i predstojnik Instituta za sudbenu medicinu i kriminalistiku u Zagrebu,
Dr. Mihajlo Lanović, sveuč. prof. pravn. fak.
Dr. Matija Belić, redoviti sveučilištni profesor Pravnog fakulteta Hrv. sveučilišta u Zagrebu,
Dr. Antun Dabinović, redoviti sveučilištni profesor Pravnog fakulteta Hrv. sveučilišta u Zagrebu,
Dr. Miroslav Šantek, redoviti sveučilištni profesor Pravnog fakulteta Hrv. sveučilišta u Zagrebu,
Dr. Eugen Sladović, rektor Hrvatske ekonomsko-komercialne visoke škole u Zagrebu,
Ivan Bačac, predsjednik Upravnog sudišta,
Dr. Zdenko Concillia, državni zastupnik u Zagrebu,
Dr. Hugo Schubert, državni nadodvjetnik u Zagrebu,
Ivan Premužić, viećnik Stola sedmorice u Zagrebu,
Dr. Franjo Žilić, viećnik Stola sedmorice u Zagrebu,
Dr. Kazimir Pasini, viećnik Stola sedmorice u Zagrebu,
Vilko Herites, viećnik Stola sedmorice u Zagrebu,
Ljubo Milanović, viećnik Stola sedmorice u Zagrebu,
Vicko Bernardi, viećnik Vrhovnog suda u Sarajevu,
Ibrahim Merinagić, vrhovni šeriatski sudac u Sarajevu,
Abdulah Škaljić, vrhovni šeriatski sudac u Sarajevu,

Dr. Šakir Sikirić, rektor Visoke islamsko-šeriatske,teološke škole u Sarajevu,
Prof. Hadži Mehmed Handžić, sveuč. profesor i upravitelj Gazi Husrefbegove knjižnice, Sarajevo,
Svetozar Vlah, viećnik Vrhovnog suda u Sarajevu,
Dr. Slavko Hirc, viećnik Banskog stola u Zagrebu,
Dr. Emanuel Cinotti, viećnik Banskog stola u Zagrebu,
Dr. Ivan Machiedo, viećnik Banskog stola u Zagrebu,
Dr. Dragan Holler, viećnik Banskog stola u Zagrebu, na radu u Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja,
Sulejman Spahalić, viećnik Banskog stola u Sarajevu,
Dr. Milan Pavelić, odvjetnik i predsjednik Odvjetničke komore u Zagrebu,
Dr. Ilija Badovinac, odvjetnik i predsjednik Odvjetničke komore u Sarajevu,
Dr. Ivan Spahić, odvjetnik u Zagrebu,
Dr. Ante Pavlović, odvjetnik u Zagrebu,
Dr. Albert Verona, odvjetnik u Zagrebu,
Dr. Islam Filipović, odvjetnik u Zagrebu,
Pukovnik Mirko Vučković, pročelnik pravosudnog odjela Ministarstva oružanih snaga,
Dr. Milivoj Stahuljak, pročelnik u Glavnom ustaškom stanu,
Dr. Mijo Bjelčić, pročelnik Ministarstva seljačkog gospodarstva i prehrane,
Milan Milinković, pročelnik Ministarstva državne riznice,
Fra Andrija Radoslav Glavaš, pročelnik odjela za bogoštovlje Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja,
Dr. Rikard Flögl, ravnatelj Zavoda za kolonizaciju,
Dr. Adolf Uršić, nadsavjetnik Predsjedničtva vlade,
Vjekoslav Opatić, nadsavjetnik Državnog vieća,
Dr. Petar Strohal, savjetnik Državnog vieća,
Andrija Horvat, agrarni savjetnik Ministarstva seljačkog gospodarstva i prehrane,
Dr. Zvonimir Kralj, riznički nadsavjetnik Ministarstva državne riznice,
Dr. Zdravko Šantić, nadstojnik odsjeka Zavoda za kolonizaciju,
Dr. Ivan Ilić, nadstojnik Pravnog odsjeka Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja,
Dr. Ivan Mikolji, nadsavjetnik Ministarstva šumarstva i rudarstva,
Dr. Gašpar Malvić, pročelnik Ministarstva udružbe,
Prof. Ivan Milić, nadstojnika Odjela Ministarstva obrta, veleobrta i trgovine,
Ljubomir Opačić, tajnik Vrhovnog suda u Sarajevu,
Dr. Milan Majer, viećnik Sudbenog stola u Zagrebu,
Dr. Nikola Smaić, zamjenik državnog tužitelja u Zagrebu,
Abas Halepović, državni tužitelj u Derventi,
Sulejman Mujagić, predstojnik Kotarskog suda u Banjaluci,
Dragan Kostić, sudac Kotarskog suda, na radu kod Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja.

*

O NAČINU I NADLEŽNOSTI UREDOVANJA redarstvenih oblasti izdao je glavni ravnatelj za javni red i sigurnost dr. M. Jurčić okružnicu ddto. 19. svibnja 1944., br. 14206-44., koja je objelodanjena u »Redarstvu« a glasi:

»Uzprkos obstojnosti Naredbe ministra unutarnjih poslova od 25. svibnja 1943. broj: 310. U. M. 43. o unutarnjem uređenju i razpodjeli poslova u Ministarstvu unutarnjih poslova primietilo se je, da se pojedini odsjeci bave poslovima, koji po svojoj prirodi ne spadaju u njihovu nadležnost. Ovakav postupak ne samo da čini nesigurnima granice nadležnosti, pojedinih odsjeka, već stvara i nepovjerenje javnosti prema državnoj vlasti i krnji njezin ugled.

Pozivaju se stog svi službenici ovog Glavnog ravnateljstva, da se u svom djelovanju strogo pridržavaju naredbenih propisa o razpodjeli poslova i da svaki postupa u okviru naredbom mu dodieljenog djelokruga. Službenik jednog odsjeka može poslove iz djelokruga drugog odsjeka vršiti samo u slučajevima krajnje nužde, kada su u pitanju važni državni probitci.

Toliko o uredovanju stvarno nenadležnog službenika.

Međutim, događa se, da uredovanje izvrši nadležan službenik, ali na način, koji je u protivnosti s postojećim propisima ili barem nije s njima u skladu. Stoga se kod svih uredovanja valja pridržavati propisa k. p.-a, koji dolaze do primjene u slučaju, kada za izvjestno područje nema propisa ni u ZUP-u ni u drugim upravnim zakonima odn. naredbama. Zakonik o sudskom kaznenom postupku na pr. u § 141. propisuje, da se prilikom uredovanja kod vršenja premetačine imaju kao svjedoci pozvati dvie građanske osobe. Prije početka premetačine redarstveni službenik, kojemu je povjereno izvršenje uredovanja, ima se strankama kojih se to tiče, izkazati pismenim obrazloženim nalogom za provedbu uredovanja (§ 139. k. p.). Redarstveni službenik u slučaju zapliene stvari prilikom vršenja premetačine dužan je o oduzetim stvarima stranci izdati pismenu potvrdu (§ 141. k. p. in fine).

Prema propisima k. p. premetačine vrše se danju (§ 140. k. p.). Noćna uredovanja valja načelno izbjegavati. Za njima se može posegnuti tek u krajnjoj nuždi, no i kod takovog uredovanja mora prisustvovati redarstveni službenik u odori, a po mogućnosti i redarstveni perovodni činovnik. Redovito će se, naime raditi ili o osobnoj slobodi ili o imovini pojedinih osoba, dakle o veoma osjetljivim dobrima, o kojima u koliko već ne postoji određeni nalog u tom pravcu — može izpravno odlučiti tek perovodni činovnik. Službenici redarstva u građanskom odielu ne smiju se sami upotrebljavati za takovo uredovanje, već uz njih prilikom uredovanja uviek mora biti po koji redarstveni službenik u redarstvenoj odori s pismenim nalogom za izvršenje uredovanja. To je potrebno s razloga, jer postoji mogućnost, naročito u predgrađima, gdje sigurnostna služba nije tako jaka kao u središtu grada, da pod imenom redarstva izvrše uredovanje partizani i druge osobe, a da sav odium pred javnošću zbog toga padne na teret redarstva. Povrh toga nepropisan postupak prilikom uredovanja budi ne samo sumnju o tome, da u dotičnom slučaju ureduje legalna vlast, već stvara atmosferu, koja vrlo lako dovodi do odpora i nepoželjnih sukoba, što je i opet samo na štetu ugledu redarstva.

Ponovno se naglasuje: naročitu pažnju treba pokloniti punoj zakonitosti postupka pri noćnim uredovanjima (ako se ona zbog obćih i državnih probitaka uobće moraju poduzimati noću), a načelno ih valja izbjegavati. Takova se uredovanja ne smiju vršiti bez pismenog naloga, bez prisutnosti redarstvenog službenika u redarstvenoj odori i po mogućnosti jednog perovodnog činovnika, te dvojice građana kao svjedoka. Ako je izdan pismeni nalog za izvršenje premetačine, bilo osobne ili prostorija, onda se u prisutnosti svjedoka ima načiniti zapisnik o nalazu i možebitno oduzetim stvarima, koji će uz uredujuće službeno osoblje podpisati svjedoci i osoba, kod koje je premetačina izvršena, dok se samoj stranci, da bi se uklonila sumnja u zakonitost uredovanja, ima izdati pismena potvrda o zaplienjenim joj stvarima.

Svako uredovanje izvršeno mimo ili protiv postojećih propisa najstrože će se kazniti stegovno, a u koliko bi prilikom istoga bio počinjen i kakav kažnjivi čin, uredujući redarstveni službenici bit će predani sudu u svrhu provedbe kaznenog postupka protiv njih.

Sa sadržajem ove okružnice moraju se upoznati svi redarstveni službenici uz pismenu potvrdu prijema do znanja«.

*

O HONORIRANJU RAZPRAVA u »Mjesečniku« u odnosu prema plaćanju članarine ima g. Ivo S t a n o š, odvjetnik u Đakovu, posebno mišljenje, koje nam je iznio u pismu ovoga sadržaja:

»Spadam među auktore članaka, pa otvoreno kažem, da ne pišemo radi honorara. Ali, kad plaćate honorare, ti ne bi smjeli biti neka milostinja. Ja znam, da nemate gotovine za veće izdatke, ali ima drugi način, da se auktori kompenziraju. Honorar neka se povisi, a kad ove ne možete djelomično ili u cjelini podmiriti, određeni honorar odredite za izplatu članarine. Vrlo je nezgodno, da članke vrlo slabo honorišete, te da auktorima napominjete dug članarine. Kako vidim iz »Mjesečnika«, nema nas mnogo suradnika, a vrlo malo onih, koji češće surađuju. Baš ovi zadnji morali bi biti oslobođeni članarine, jer je ova u sjeni njihovih zasluga. Napominjem, da ovo ne kažem pro domo sua. Na rečeni će način Pravničko družtvo biti mnogo koristno.

Prema dosadašnjoj praksi vjerujem, da ću ostali vox clamans in deserto, ali to niti ne smeta niti će me smetati, da kažem istinu«.

Ne samo u pismima, s kojima smo tu i tamo popratili doznake novca u ime honorara, nego i javno u samome »Mjesečniku« priznali smo više puta sa žaljenjem da su honorari piscima za njihove razprave u našemu glasilu, vrlo čedni. Nije bilo, dakle, potrebno da nas o toj istini tko drugi pouči. Ti honorari, uzpoređeni s onima, koje plaćaju neki drugi listovi, izlaze upravo biedni i smiešni. Kraj svega toga mislimo da oni nisu nikakva milostinja niti ih je ikoji psac dosad mlostinjom smatrao. Oni su manje više tek simboličko priznanje vriednosti radu pisca. Mi nismo zemlja, u kojoj bi pravni pisci mogli živjeti od zarade iz pisanja pravnih razprava ili knjiga. Ali dok drugi listovi honoriraju više od nas, dotle mi nemamo ni prihode ni ostala vrela drugih listova. Plaćajući nizke honorare mi idemo ipak do skrajnjih granica mogućnosti, a izpod granica naše volje. Kod plaćanja iz svih naših prihoda prva je na redu tiskara s papirom i poštarinom, a tek što preostaje, ide uglavnome za honorare piscima. Voljeli bi, da je obratno, ali drugčije nažalost, ne može biti. S »Mjesečnikom« i sa Hrv. pravničkim družtvom nije se nitko okoristio (pa čak ni tiskara, koja nas, moramo priznati, kraj sve razmjerne skupoće, ipak prilično štedi. Ni uredničtvo »Mjesečnika« ni uprava družtva nemaju svojih prostorija, namještaja ni podvornika pa ipak pravnik, koji sve to stavlja uredničtvu i upravi na razpolaganje i koji više put obavlja poslove dostavljača, raznašača i t. d. (sve to, razumije se bezplatno), ne tuži se niti smatra to razlogom da ne plaća članarine. Ima ih, koji shvaćaju da su dužni doprinašati žrtve — napose u današnjim prilikama — za održanje jedinog hrvatskog lista, a ima ih koji nisu tog mišljenja.

Dok su s jedne strane honorari nizki, dotle je s druge strane i članarina nizka. Takvom se može smatrati i danas, kada je povišena. Osim toga priličan broj članova neuredan je i udoban u plaćanju. Urednije plaćanje poboljšalo bi novčano stanje družtva, ali još uviek ne bi omogućilo da i povišeni honorari budu primjereni vriednosti razprava. Naprosto zato, jer ima znatno manje članova nego pravnika. Ima sudaca i upravnika na visokim položajima, ima odvjetnika s bajoslovnom zaradom, pa ipak nisu članovi družtva niti mare za »Mjesečnik«. O uzrocima dalo bi se mnogo pisati.

Stvar je jednostavna. Nitko ne mora (izuzevši onaj moralni »mora«) biti članom družtva, ali kad već hoće to biti, onda je dužan plaćati članarinu. Nitko ne mora pisati u »Mjesečnik«, ali kad već hoće pisati, onda mu ne preostaje drugo nego zadovoljiti se s honorarom koji je družtvo u stanju platiti (tim više kad veli da ne piše radi honorara). »Mjesečnik« bi mogao prestati izlaziti zbog neplaćanja članarine, ali nikako zbog toga što bi ovaj ili onaj pisac izostao. Čast svakome, ali »Mjesečnik« će uviek naći pisaca, koji ne će praviti pitanja ni od plaćanja članarine ni od visine honorada, a znat će ga ipak održati na visini. Što više, sva će uredničtva na svietu potvrditi izpravnost ovog izkustva: kolikogod žale što se pogdjekoji pisac uobće ne javlja, toliko ne smatraju dobitkom ni poželjnim, ako se pogdjekoji prečesto javlja.

Iz Odvjetničke komore u Zagrebu

GLAVNI SAVEZ STALIŠKIH I DRUGIH POSTROJBI

Broj 2660-1944. Zagreb, dne 31. srpnja 1944.

PREDSJEDNIKU ODVJETNIČKE KOMORE
Gosp. Dr. Milanu Paveliću
Zagreb.

Savezno sa zakonskom odredbom o uklapanju priradnih i staležkih komora i Hrvatske seljačke gospodarske zajednice u Glavni savez staležkih i drugih postrojbi od 26. srpnja 1944. broj: CCXIII-1498-D.V.-1944, temeljem §-a 1. ovlašćujem dosadašnji odbor Odvjetničke komore u Zagrebu, da vrši sve dosadanje poslove po zakonu o odvjetnicima do daljnje odluke.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

DRŽAVNI SAVEZNIČAR:
Ivan Oršanić s. r.

*

Odpisom Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja od 15. srpnja 1944., broj 25803-VI-16-1942., odobreni su Propisnici Odvjetničke komore i Propisnik Stegovnog vieća komore.

Budući da su ovi Propisnici istovjetni sa dosadanjim Propisnicima, to se ne će članovima dostavljati.

*

Obavješćuju se gg. članovi, da uži izvršni odbor u smislu § 17. Propisnika Odvjetničke komore sačinjavaju: predsjednik dr. Milan Pavelić, zamjenik predsjednika dr. Vilim Benović i član odbora dr. Ivan Majcan.

Tajnik komore je dr. Ivan Majcan, a blagajnik dr. Albert Verona.

Odbor iz § 54. Zakona o odvjetnicima sačinjavaju kao članovi: predsjednik dr. Milan Pavelić, zamjenik predsjednika dr. Vilim Benović i dr. Ivan Majcan, dok su zamjenici dr. Jerko Iljadica, dr. Nikola Kaić i dr. Anto Pavlović.

*

ODVJETNIKA KOMORA U SPLITU dopisom od 7. VII. 1944., broj 127 i 137-44., zahvaljuje na iznosu od 300.000 kuna, doznačenom od strane Odvjetničke komore u Zagrebu i na iznosu od 239.250 kuna sakupljenom po članovima Odvj. komore u Zagrebu u ime pripomoći dalmatinskim kolegama, koji su postradali od zračnih napadaja.

*

Upozoruju se gg. članovi komore, da prema § 1. Zakonske odredbe o promjeni i nadopuni Zakona o zemljištnim knjigama od 25. II. 1944., broj XLIX-349-D. V.-1944., kojim je nadopunjen § 36. Zakona o zemljištnim knjigama, privatne izprave, na temelju kojih se vrši uknjižba, mora sastaviti i podpisati odvjetnik, izuzev slučaja, predviđenog u drugoj stavci § 1. navedene Zakonske odredbe.

Također mora odvjetnik sastaviti i podpisati pismene zemljištno-knjižne molbe.

Podpiše li odvjetnik koju od napried navedenih izprava ili zemljištno-knjižnih molbi, koju on nije sastavio, čini stegovni prekršaj iz § 51. sl. g) Zakona o odvjetnicima, za koji se mora po § 56., sl. b) istoga zakona izreći kazna brisanja odvjetnika iz imenika (gubitak odvjetničtva). Da je odvjetnik doista postupao kod podpisa zemljištno-knjižnih izprava i molba po spomenutim propisima, mora biti vidljivo iz odvjetničke upute po § 21., stavka 3., Zakona o odvj. u vezi s § 22., st. 1., Propisnika ove komore.

Podpis zemljištno-knjižne izprave i molbe bez podloge gornje upute stavlja u dvojbu, je li odvjetnik zakonito postupao, lišava ga najvjerodostojnijeg dokaza o izpravnosti njegovog rada, a još samo po sebi čini stegovni prekršaj.

Odbor komore uputit će na stegovni postupak svaki slučaj podpisa zemljištno-knjižne izprave i molbe bez predhodno valjane upute.

Preporučuje se sastav zemljištno-knjižnih izprava zaračunati po Tbr. 3. i 3.a Pristojbenika.

*

Upozoruju se g. g. članovi komore na Zakonsku odredbu o povišenju nekih biljegovina u zakonu o biljegovini i pristojbama od 30. ožujka 1911. sa svim kasnijim promjenama i nadopunama od 26. lipnja 1944., broj CLXXXI-1242-D. V.-1944., prema kojoj su svi odvjetnici dužni dostaviti komori svoje dekrete u svrhu nadobiljegovanja istih. Ukupni biljeg na dekretu mora biti 1500 kuna. Rok za nadobiljegovanje izlazi 26. rujna 1944.

*

Upozoruju se sva g. g. članovi komore da odmah uplate još neuplaćene članske uloge.

Plaćanje članskih uloga i inih pristojbi spada među zakonom propisane dužnosti odvjetnika, a onaj odvjetnik, koji trajno nije u stanju izpunjavati sve odvjetničke dužnosti, ne može biti odvjetnikom, pa će se proti takvomu primieniti brisanje iz imenika odvjetnika u smislu § 36. Zakona o odvjetnicima.

ODVJETNIČKA KOMORA ureduje svakim danom od 8—2 sata a predsjednik prima stranke svaki dan od 12 do 2 sata.

*

UPISANI U IMENIK ODVJETNIKA (nakon objave u broju 6-1944. »Mjesečnika«):

Turk dr. Vjekoslav, bivši odvjetnik, danom 1. VII. 1944. u Zagrebu, Simčić dr. Ante, odvj. pripr., danom 12. VII. 1944. u Zagrebu.

BRISANI IZ IMENIKA ODVJETNIKA: a) Magdić dr. Ante, Varaždin, danom 24. VI. 1944., jer je umro; preuzimatelj Josip Vučetić, Varaždin;

b) Odvjetnici sa područja Sudbenog stola u Dubrovniku, jer je područje istog suda Zakonskom odredbom od 18. I. 1944., broj XI-57-D. V.-1944., izlučeno iz prostorne nadležnosti Banskog stola u Zagrebu, dakle i Odvjetničke komore u Zagrebu, i pripojeno području Banskog stola u Splitu, dakle području komore u Splitu, i to danom 30. lipnja 1944.:

U Cavtatu: Dešković dr. Nikola, — Raše dr. Božo.

U Drnišu: Milić-Štrkalj dr. Ante, — Viličić Mihovil.

U Dubrovniku: Baljkas dr. Josip, — Berdović dr. Vladimir, — Bianchi dr. Ivo, — Dešković dr. Karlo, — Jakšić A. Matija, — Katić dr. Ernest, — Kesterčanek dr. Fran, — Kolbe dr. Ivan, — Koprivica dr. Niko, — Matijević dr. Pavo, — Podić dr. Mate, — Poković dr. Baldo, — Skvrce dr. Miho, — Supilo dr. Gjivo, — Stojković dr. Zvonimir, — Svilokos Ivo, — Vidoević dr. Matija.

U Imotskom: Jerković dr. Koloman, — Jerković Ante, — Marušić Karmel — Pelicarić dr. Fran.

U Kninu: Grgić dr. Ivan.

U Makarskoj: Mrkušić dr. Josip, — Vela dr. Ivan, — Zanchi dr. Ivan.

U Metkoviću: Bjelovučić dr. Nikola, — Košćina dr. Mate.

U Omišu: Franić dr. Dušan, — Machiedo dr. Ivo, — Palmaršan dr. Ante, — Stanić dr. Anđelko.

U Orebiću: Franasović dr. Milenko.

U Sinju: Franotović dr. Frano, — Grabovac dr. Velimir, — Marović dr. Fran, — Tripalo dr. Petar, — Sesardić dr. Ante.

U Starigradu: Ružević dr. Petar.

U Supetru: Dujmović dr. Makso, — Gospodnetić dr. Fran.

U Vrgorcu: Franić dr. Ikica.

U Vrlici: Grčina Ivan, — Šutić Marko.

UPISANI U IMENIK ODVJETNIČKIH PRIPRAVNIKA: Bartolotti Frane, svršeni pravnik, danom 6. VI. 1944. kod Jose Rožankovića u Zagrebu, Ehrlich dr. Vladimir, svršeni pravnik, danom 15. VI. 1944. kod dra. Josipa Plivarića u Zagrebu. Mladineo dr. Jelica, svršena pravnica, danom 17. VII. 1944. kod Mladinea dra. Pavla u Zagrebu, Zimmermann Aurel, svrš. prav., danom 21. VII. 1944. kod Zimmermanna dra. Branka u Zagrebu.

BRISANI IZ IMENIKA ODVJETNIČKIH PRIPRAVNIKA: Sliedeći odvj. pripravnici, koje je dan 30. V. o. g. zatekao na vježbi kod odvjetnika u sjedištima pisarni na području Sudbenog stola u Dubrovniku: Gracić dr. Ivo kod Svilokos Ive u Dubrovniku, Grazio Ferdo kod Kolbe dra. Ive u Dubrovniku, Kisić Vicko kod Baljkasa Josipa u Dubrovniku, Mimica Božo kod Palmaršan dra. Ante u Omišu, Ratković Milan kod Stojkovića Zvonimira u Dubrovniku, Sesardić dr. Dražen kod Sesardića dra. Ante u Sinju, Supilo Ivo kod Supilo dra. Gjiva u Dubrovniku, Tripalo dr. Ante kod Tripalo dra. Petra u Sinju.

PROMJENE: Bašić Juraj, dne 30. VI. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Branka Zimmermanna u Zagrebu i istog ju dana nastavio u pisarni dra. Ante Pavlovića u Zagrebu.

Vlasnik i izdavač: HRVATSKO PRAVNIČKO DRUŽTVO u Zagrebu. Predstavnik njegov predsiednik prof. dr. EDO LOURIĆ. Zagreb, Jurjevska ul. 51. — Odgovorni urednik Dr. IVO POLITEO. Zagreb. Svačićev trg 4. — Uredničtvo i uprava Zagreb, Svačićev trg 4. — Odpravničtvo: Tiskara MERKANTILE (Sedmak i Jutriša), Zagreb, Ilica 35, gdje se list i tiska. — Za tiskaru odgovara Uj. Sedmak, Ilica 35. Tiskanje i razpačavanje dopušteni odlukom Državnog tužiteljstva u Zagrebu od 30. VIII. 1941, Kns 228-1935. rješenjem ministarstva narodne prosvjete od 24. X. 1942, broj 2695-42 i odlukom Državnog izvještajnog i promičbenog ureda od 30. X. 1942, broj 16771/42-II-O-1285/42.

POPIS ODVJETNIKA, KOJI SU DJELATNI U SJEDIŠTIMA SVOJIH PISARNI

na području Odvjetničke komore u Zagrebu prema stanju 22. VII. 1944.

(Nadnevak kraj imena odn. adrese znači dan, kada je odvjetnik imenovan odn. upisan u imenik; gdje su dva nadnevka, onaj u zagradi znači dan imenovanja, a onaj izvan zagrade dan preseljenja u sadanje sjedište ili pak dan ponovnog upisa. — Broj pokraj nadnevka je broj brzoglasa dotičnog odvjetnika. — Članovi, kojima je privremeno obustavljeno odvjetničtvo, niesu uvršteni u ovaj popis).

I. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U ZAGREBU

U ZAGREBU

Arko dr. Branko, Dolac 8., 18. I. 1922. 22-868

Bačić dr. Jelisava, Boškovićeva 13.a., 24. IX. 1934. 71-63

Bakašun Frane, Gjorgjićeva 20., 22. IX. 1943.

Balogh dr. Stjepan, Palmotićeva br. 13., 7. XII. 1936.

Baneković dr. Antun, Preradovićeva 9., 6. IV. 1921. 22-126

Bazala dr. Fedor, Dolac br. 9., 28. VIII. 1933. 23-383

Bazala dr. J. Gustav, Boškovićeva 23., 22. VIII. 1938. (28. IV. 1926.) 45-94

Bedenko dr. Rudolf, Gajeva 7., 27. I. 1937. 23-295

Benešić dr. Vladimir, Gajeva 18., 6. IV. 1936., 50-81

Benović dr. Ulim, Zrinjevac 3., 15. XII. 1912., 55-55

Berger dr. Oskar, Svačićev trg 3., 29. V. 1918.

Berović dr. Josip, Medveščak 26., 23. VI. 1941. (1. X. 1919.) 89-30

Berović Marko, Nikolićeva 4., 27. II. 1937., 88-83

Bićan dr. Božo, Ilica 26., 29. VIII. 1938., 22-217

Borić dr. Gjuro, Žerjavićeva 19., 1. X. 1924., 22-730

Boschi dr. Ivo, Gajeva 7., 18. I. 1938., 23-430

Bösenbacher dr. Vilko, Ilica 69., 14. II. 1923., 46-95

Brajša dr. Ciril, Ulaška 70.a., 17. X. 1919., 65-24

Brandafy dr. Emil, Boškovićeva 4., 25. X. 1911., 66-92

Brnčić dr. Fran, Samostanska 6., 3. X. 1923., (7. II. 1907.), 49-32

Cebalo Zvonko, Smičiklasova 22.. 23. V. 1944. 22-469

Cicak dr. Vladimir, Ulaška 76., 9. XI. 1938. 78-10

Cuculić dr. Tomo, Ćirilo-Metodova 6., 13. VI. 1923.

Čačić dr. Fedor, Ilica 43., 11. VII. 1916., 49-24

Čebuhar dr. Ivan, Gajeva 7., 1. VII. 1941. (25. VI. 1919.), 43-86

Čepulić dr. Ivan, Kačićeva 15.a., 22. VIII. 1923., 22-575

Čipčić dr. Branko, Palmotićeva 22. 1. I. 1944. (26. I. 1928.)

Čop dr. Vjekoslav, Mussolinijeva 18., 28. X. 1925., 62-19

De Marchi dr. Ljubomir, Mussolinieva 20., 1. VIII. 1923. 22-618

Devide dr. Franjo, Preradovićev trg 5., 30. X. 1912., 22-564

Draganec dr. Ivan, Šufflayeva 8., 28. VIII. -916., 23-093

Draganović Josip, Gajeva 7., 20. X. 1943. 54-20

Dražić dr. Marijan, Gajeva 7., 23. V. 1928., 54-20

Dukat dr. Zorislav, Zrinjevac 9., 10. III. 1926. 50-02

Dumić dr. Marijan, Ilica 36., 5. VIII. 1941. (23. X. 1939.) 23570
Durbešić dr. Vojmir, Kačićeva 1., 10. XI. 1926. 62-16
Elegović dr. Ivo, Radišina 14., 1. IV. 1944. (9. IX. 1908.)
Esih dr. Slavko, Sufflayeva 23., 21. IX. 1942. (31. V. 1941.) 9259
Farkaš dr. Zeljko, Strossmayerov trg 6., 19. X. 1918. 23-026
Filipović dr. Islam, Ilica 11., 9. VII. 1942. 22-270
Florschütz Oton, Ulaška 72.a., 25. IX. 1936. 93-20
Franceschi dr. Vjekoslav, Trg Kulina Bana 6., 19. IX. 1928. 50-87
Frangeš dr. Nikola, Ilica 26., 22. IX. 1930. 48-36
Franić dr. Nikola, Ilica 53.a., 22. V. 1929. 70-70
Frković dr. Mijo, Tomićeva 1., 27. III. 1929. 80-20
Frua dr. Josip, Javorova 2., 16. I. 1940. 92-06
Gagliardi Vjekoslav, Amruševa 13. 8. VIII. 1941.
Gajer dr. Gjuro, Ilica 5. (Oktogon), 30. XI. 1928. 64-80
Gajski dr. Dane, Bijankinijeva 5., 24. X. 1941. (21. III. 1938.)
Gavrančić dr. Milivoj, Ilica 13., 18. XII. 1933., 98-30
Gavranić dr. Luka, Petrinjska 33a. 20. V. 1925., 95-76
Giacomi dr. Josip, Draškovićeva 25., 11. IV. 1922. 23-212
Gjuriš dr. Vladoje, Kumičićeva 5., 16. II. 1921.
Gojtan dr. Sergej, Gajeva 4., 15. III. 1928. (6. X. 1927.) 56-36
Grmek dr. Milan, Gundulićeva 11. 22. II. 1922. 51-41
Grospić Milan, Boškovićeva 15., 3. III. 1930. 35-44
Hacker dr. Antun, Tomićeva 4., 27. IV. 1932. 84-14
Hajdić dr. Miloš, Ilica 21., 30. VI. 1920. 48-18
Herjanić dr. Dragutin, Ilica 17., 19. VI. 1933. 89-84
Heruc Vladimir, Petrinjska 38., 23. VIII. 1938. 98-19
Hirschl dr. Oton, Samostanska 2., 15. IX. 1920.
Holzmann dr. Hugo, Opatička 6., 5. III. 1913.
Horvat dr. Dragutin, Ilica 31., 6. X. 1941. 82-16
Hribar dr. Aleksandar, Gajeva 22., 1. IV. 1937. 24-272
Hrvoj dr. Dragan, Boškovićeva 21., 15. XII. 1942. 69-94
Iljadica dr. Jerko, Trg Kr. Tomislava 6., 2. XI. 1938., 62-34
Ištvanić dr. Ivan, Petrinjska 4., 10. VI. 1914. 22-019
Ivančević dr. Anto, Radišina 3., 17. IV. 1941., 38-70
Ivanuš dr. Ferdo, Javorova 10., 21. IX. 1927., (15.VIII. 1920.) 55-59
Jackovski Aleksander, Ilica 150., 7. X. 1937., 24-394
Jagić dr. Rudolf, Berislavićeva 2., 28. VII. 1915. 47-09
Janković dr. Antun, Trenkova 3., 15. VI. 1921.
Jedlowski dr. Josip, Buntićeva 2., 28. II. 1923., 55-58
Jelavić dr. Ivo, Ilica 21., 4. IX. 1942.
Jelušić dr. Kazimir, Petrinjska 48., 25. IX. 1923., 74-97
Jemeršić dr. Milivoj, Svačićev trg 3., 25. I. 1922. 22-104
Juričić dr. Krešimir, Ulaška 79., 28. VIII. 1912. 52-67
Jurkić dr. Mladen, Zrinjevac 9., 14. IX. 1943.
Kaić dr. Nikola, Bakačeva 5., 18. I. 1937., 23-718
Kalođera dr. Marko, Amruševa 13, 28. V. 1943.
Karlić dr. Zvonimir, Hatzova 18.a, 1. IX. 1943.
Katičić dr. Natko, Gajeva 18., 21. XII. 1927., 50-81
Katušić dr. Dragutin, Jelačićev trg 2., 14. VIII. 1912. 23-189
Knežević dr. Ida, Gajeva 7., 9. IX. 1937., 23-401

Konopka dr. Ljudevit, Amruševa 1., 2. X. 1934. 53-32
Korenić dr. Dragan, Bar. Jelačića 4., 10. VIII. 1921. 55-50
Kostić dr. Vladislav, Kumičićeva 2., 7. III. 1918., 58-96
Košćević dr. Janko, Jelačićev trg 13., 24. III. 1926., 86-80
Kovačić Božidar, Kustošija - Černomerec 3., 20. IV. 1943.
Kozjak dr. Milorad, Gundulićeva 36., 17. VII. 1929. 76-73
Kožul dr. Marko, Palmotićeva 13., 7. IX. 1940., 71-54
Kraljević dr. Pavao, Smičiklasova 19., 2. I. 1936., 34-64
Kritovac dr. Mihajlo, Petrinjska 33., 27. III. 1929. 64-04 nuzp.
Kuhar dr. Aleksander, Gjorgjićeva 6., 25. IX. 1933., 33-04
Kulaš dr. Juraj, Šenoina 24., 14. VIII. 1942.
Kuntarić dr. Ante, Trg Burze 5., 26. V. 1924. (2. XII. 1938.) 5233
Kuntarić dr. Zlatko, Gajeva 6., 14. XII. 1927., 66-02
Kvaternik dr. Dražen, Gjorgjićeva 21., 1. IX. 1941. (25. II. 1914.) 81-31
Lorin dr. Ivan, Trg Kulina bana 5, 20. XII. 1929. 70-72
Loschitz Aleksandar, Preradovićeva 35., 14. X. 1908., 24-538
Lovrić dr. Milivoj, Gjorgjićeva 20, 11. V. 1942. 49-10
Mahulja dr. Srećko, Ilica 138., 3. VII. 1943. (5. VII. 1928.)
Majcan dr. Ivan, Šoštarićeva 6., 13. I. 1926., 24-149
Maraković Ivo, Ksaverska 72., 15. X. 1942. (11. IX. 1937.)
Maričić dr. Lujo, Boškovićeva 14., 23. V. 1928., 65-72
Marinović dr. Mirko, Pod Zidom 10, 31. XII. 1934., 80-04
Markovinović dr. Nikola, Javorova 2., 1. II. 1935., 92-06
Markulin dr. Vladimir, Bogovićeva 2., 14. I. 1925., 24-108
Maroević Antun, Crikvenička 63., 18. IX. 1942.) (18. X. 1941.)
Massan dr. Stjepan, Smičiklasova 13., 10. IX. 1938., 23-263
Meleda dr. Miroslav, Gundulićeva 22., 15. III. 1929., 78-22
Mežnarić dr. Stjepan. Šubićeva 21., 1. VI. 1943. (22. VI. 1933.)
Mihalinčić dr. Milan, Domjanićeva 1., 5. II. 1937., 23-180
Mikuličić dr. Juraj, Tomašićeva 4., 26. IX. 1930. 33-05
Miler dr. Aleksandar, Matičina 2., 25. XI. 1909., 31-86
Miljan dr. Anka, Gundulićeva 40., 19. IX. 1942. 73-47
Mintas dr. Matej, Hatzova 2., 12. XII. 1923. 56-35
Miškulin dr. Mile, Trumbićeva 2., 7. V. 1941. (7. II. 1909.) 40-05
Mladineo dr. Pavao, Draškovićeva 13., 23. V. 1941. 22-386
Mlinarić dr. Milovan, Zrinjevac 2, 3. II. 1941. 32-21
Mlinarić dr. Stjepan, Zrinjevac 2., 23. IV. 1921. 32-21
Mosković Vjekoslav, Gajeva 2.a., 11. I. 1943. 22-473
Mrnjavčić Filip, Hatzova 11., 1. XI. 1935., 93-82
Nežić dr. Mirko, Samostanska 6., 9. VI. 1938., 49-32
Novaković dr. Josip, Nikolićeva 12., 24. VI. 1930.
Novosel dr. Vjekoslav, Boškovićeva 10., 16. I. 1930., 82-32
Ogrizek dr. Antun, Samostanska 3., 18. V. 1943.
Orlić dr. Ivo, Preradovićeva 12., 12. V. 1942. (29. IX. 1920.)
Oršanić dr. Mirko, Trg Kr. Tomislava 6., 9. VII. 1942.
Pajnić dr. Milan, Boškovićeva 7. b, 30. VI. 1921., 66-08
Pavelić dr. Milan, Jurišićeva 26., 1. V. 1937. 46-28
Pavlović dr. Ante, Marulićev trg 17., 19. V. 1942. 33-12
Pavlović dr. Vladimir, Svačićev trg 12., 28. VIII. 1941.

Pernar dr. Ivan, Preradovićeva 2., 21. XII. 1927. 63-33
Perušić dr. Ante, Boškovićeva 3., 7. VI. 1941. (27. III. 1929.) 23-732
Perušić Dragutin, Žerjavićeva 19., 21. VI. 1941., (11. XII. 1924.) 23-260
Pešelj dr. Branko, Deželićeva 13., 1. V. 1937., 67-37
Pleša dr. Pero, Nikolićeva 4., 28. X. 1930., 88-83
Pliverić dr. Josip, Medulićeva 2a, 4. V. 1921. 40-70
Podolšak dr. Stjepan, Trenkova 1., 27. VII. 1937., 23-201
Polić dr. Vladislav, Ilica 26., 24. IV. 1933., 48-36
Politeo dr. Ivo, Svačićev trg 4., 9. X. 1918., 24-604
Pomper Josip, Palmotićeva 38., 21. IV. 1920., 22-925
Pravdić dr. Oton, Martićeva 10., 21. IX. 1942.
Prebeg dr. Veljko, Gjorgjićeva 6., 9. VI. 1920., 33-04
Premužić dr. Kosta, Gjorgjićeva 17., 11. VIII. 1918. 57-20
Protulipac dr. Ivan, Javorova 8., 2. XI. 1927. 71-33
Radošević dr. Mladen, Berislavićeva 7., 17. II. 1938. 25-465
Ramljak dr. Ivo, Martićeva 13., 14. II. 1923., 49-05
Ramljak dr. Petar, Jurišićeva 12., 3. X. 1923. 22-909
Reizer dr. Vladimir, Šenoina 1., 20. V. 1936. 71-76
Repar dr. Mijo, Mussolinieva 18., 19. V. 1942. 62-19
Rosandić dr. Ante, Gjorgjićeva 16., 12. IX. 1928., 62-33
Rošić Živko, Gajeva 7., 4. III. 1939. 36-62
Rožanković Joso, Bulićeva 5., 29. XII. 1941., 82-14
Rubelli dr. Miroslav, Gundulićeva 22., 19. V. 1920., 22-023
Rubes dr. Marko, Martićeva 6., 3. XII. 1936., 88-02
Ruven dr. Antun, Bulićeva 3., 30. VI. 1930., 72-21
Sabolić dr. Marijan, Zrinjevac 2., 3. X. 1941. (13. VI. 1923.) 23-277
Schönbaum Julio, Urbanićeva 7., 5. V. 1920., 37-69
Schwarz dr. Albert, Gjorgjićeva 21., 23. XII. 1929. 99-42
Sedej dr. Josip, Palmotićeva 34., 21. XII. 1927., 82-81
Selaković Miroslav, Šenoina 15., 16. II. 1940. 22-455
Simčić dr. Ante, Bauerova 11., 12. VII. 1944.
Smolić dr. Ivo, Trg Kulina bana 6., 5. IV. 1944. (18. X. 1941.)
Smoljan dr. Stjepan, Mrazovićeva 2., 14. I. 1925. 69-12
Spahić dr. Ivan, Bogovićeva 1., 15. XII. 1936. 70-09
Spevec dr. Ivo, Trumbićeva 8., 28. VIII. 1912. 64-08
Srkulj dr. Vladimir, Kovačićeva 4., 2. IV. 1924. 50-25
Stipanović dr. Franjo, Preradovićeva 29., 11. XII. 1918.
Stožir dr. Hrvoje, Boškovićeva 42., 21. VI. 1938. 22-515
Stožir Ivo, Gajeva 33., 1. IX. 1920. 22-923
Strauss Vatroslav, Trg Kulina bana 9., 24. III. 1943. (11. I. 1939.)
Sučević dr. Franjo, Zvonimirova 26., 1. VII. 1942. (2. IX. 1929.) 22-815
Suyer dr. Pavao, Bauerova 27., 16. VIII. 1917. 32-74
Szanto dr. Aleksander, Boškovićeva 17., 6. X. 1932.
Szanto dr. Dragutin, Martićeva 19., 22. XI. 1930. 88-63
Šafar dr. Dragan, Zrinjevac 10., 8. VIII. 1917. 32-74
Šerkić dr. Ivica, Nikolićeva 8., 13. V. 1925., 22-685
Škarica dr. Nikša, Berislavićeva 20 14. I. 1932. 99-93
Šmid dr. Vladko, Jurišićeva 5, 25 I. 1937. 61-02

Šmit dr. Aleksandar, Dolac 8., 18. I. 1922. 22-861
Španić dr. Marijan, Jurišićeva 30., 3. VII. 1931. 63-68
Šram Stjepan, Draškovićeva 29., 27. II. 1939. 48-21
Stefinović dr. Josip, Hercegovačka 28., 10. I. 1925. 42-20
Thaller dr. Mirko, Jelačićev trg 2., 14. VIII. 1912. 23-189
Tomac dr. Dragutin, Petrinjska 38. 30. VIII. 1927. 67-15
Tomić dr. Slavko, Gjorgjićeva 18, 7. V. 1941.
Tomić Valentin, Gorjanska 8., 26. II. 1938., (13. I. 1926.) 22-138
Tomljenović dr. Juraj, Vlaška 53., 27. I. 1941. 81-08
Tordoni dr. Vitomir, Ilica 12., 26. X. 1931. 87-29
Trtanj Miroslav, Jurišićeva 2., 2. III. 1936. 98-12
Turk dr. Ujekoslav, Gjorgjićeva 19., 1. VII. 1944. (22. IV. 1939.)
Tusun dr. Nikola, Tomašičeva 10., 25. I. 1944. (28. XI. 1932.)
Uroić dr. Milivoj, Boškovićeva 18., 25. V. 1938., 22-397
Valenteković dr. Aleksandar, Gajeva 35., 14. VI. 1930. (3. X. 1906.) 64-25
Verona dr. Albert, Zrinjevac 3., 27. I. 1937. 78-17
Veselić dr. Juraj, Samostanska 4., 18. VII. 1938. 22-009
Vidman dr. Vladimir, Medulićeva 21., 9. II. 1921. 38-98
Vimpulšek dr. Vlastimir, Draškovićeva 14., 31. III. 1910. 22-862
Vinek dr. Mladen, Petrinjska 29., 9. IX. 1925. 82-75
Vizner dr. Josip, Gundulićeva 23. b., 15. I. 1930. 23-232
Vuković dr. Dragan, Preradovićeva 2., 30. VII. 1934. 63-33
Vuković dr. Fedor, Berislavićeva 4, 7. X. 1937. 90-57
Vuković Ivo, Berislavićeva 4., 26. X. 1931. 90-57
Vuković dr. Janko, Jelačićev trg 10.a, 30. XII. 1941. 22-884
Vuković dr. Nikola, Bakačeva 5., 4. IX. 1939. 22-030
Vyšehrad dr. Dragan, Bakačeva 5., 1. II. 1935., 22-030
Walter dr. Radivoj, Ilica 71, 15. VII. 1911. 22-205
Werk dr. Hugo, Marulićev trg 14., 3. III. 1920. (17. V. 1911.) 61-85
Zaninović dr. Zdravko, Bar. Jelačića 2., 11. VIII. 1941. 22-604
Zdunić dr. Mijo, Petrinjska 2., 7. X. 1933., (23. XI. 1921.) 72-23
Zemljak Josip, Zrinjevac 14., 22. II. 1937. 25-544
Zimmermann dr. Branko, Amruševa 13., 1. VII. 1938. 22-497
Zimmermann dr. Osvin, Boškovićeva 6, 24. VI. 1925. 61.24
Zubčić dr. Ljubomir, Strossmayerov trg 3., 19. VI. 1933. 89-06
Žganec dr. Vinko, Gajeva 2b, 24. IV. 1941.
Zužić dr. Sime, Draškovićeva 13., 1. IX. 1932. (1. VII. 1921.) 66-32

U DUGOM SELU

Arko dr. Ivan, 22. I. 1940. (27. IV. 1931.)

U KUTINI

Gollner dr. Zlatko, 25. II. 1920.
Petrinić dr. Ignacije, 1. VI. 1927.
Stanić dr. Pavao, 27. VIII. 1913.

U SAMOBORU

Bahovec dr. Marko, 3. IX. 1934.
Leušić dr. Gjuro, 13. V. 1941.
Orešković dr. Stjepan, 17. V. 1922.

U STUBICI DONJOJ

Bačić dr. Stjepan, 5. I. 1924.
Senečić dr. Dragutin, 19. II. 1908.
Senečić dr. Zorislav 1. IV. 1943.
Vranjican dr. Vladislav, 16. VII. 1942. (28. VII. 1933.)

U SV. IVANU ZELINI

Bujas Josip, 9. I. 1937.
Gobin dr. Nikola, 31. III. 1921.
Prša dr. Šime, 9. VI. 1941. (30. VI. 1920.)

U VELIKOJ GORICI

Bošnjak dr. Miroslav, 29. VIII. 1923.
Fanton dr. Antun, 17. IX. 1919.

II. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U BJELOVARU

U BJELOVARU

Beck dr. Božidar, 1. IX. 1941. (25. VIII. 1923.)
Galkowski dr. Nikola, 8. X. 1935. (6. II. 1929.)
Gaščić dr. Ivan, 23. I. 1940.
Laksar dr. Marijan, 8. V. 1928.
Luttenberger dr. Aleksije 22. VII. 1930.
Švarcer dr. I. Oskar, 14. VI. 1934.

U ČAZMI

Egersdorfer dr. Zlatko, 5. XII. 1917.
Roksandić dr. Ivša, 18. IV. 1935.

U GAREŠNICI

Hrvatinić dr. Petar, 6. X. 1926.

U GJURGJEVCU

Beganić dr. Josip, 28. VIII. 1912.
Snagić dr. Josip, 24. III. 1924.

U GRUBIŠNOM POLJU

Vedriš dr. Ivan, 30. III. 1920.

U KOPRIVNICI

Crnić dr. Ladislav, 29. IV. 1914.
Malančec dr. Mato, 4. XI. 1891.
Šćerbak dr. Stanko, 4. XI. 1930.
Trstenjak dr. Rudolf, 13. VIII. 1924.

U KRIŽEVCIMA

Crnčić dr. Vladimir, 24. XI. 1925.
Kovačević dr. Vladimir, 10. IV. 1936.
Oštrić dr. Gjuro, 13. VII. 1919.
Pomper dr. Ivo, 22. II. 1933.

III. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U GOSPIĆU

U Donjem Lapcu, u Gospiću, u Gračacu, u Ličkom Petrovom Selu, u Otočcu, u Perušiću, u Udbini

Nitko.

IV. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U KARLOVCU

U JASTREBARSKOM

Banković dr. Ivan, 15. VIII. 1924.
Hlača dr. Marijan, 20. XII. 1916.
Lončarić dr. Josip, 17. III. 1926.
Rendulić dr. Juraj, 8. IV. 1914.

U KARLOVCU

Car dr. Vjekoslav, 23. X. 1925.
Čop dr. Srećko, 29. III. 1922.
Graho dr. Ivan, 22. VIII. 1923.
Longhino dr. Zdenko, 3. IX. 1919.
Lukinić dr. Berislav, 29. IV. 1925.
Matanić dr. Niko, 6. IV. 1927.
Mravunac dr. Josip, 20. VIII. 1941. 6. X. 1926.)
Oršanić dr. Ante, 23. II. 1921.
Passek dr. Nikola, 13. VIII. 1924.
Rendulić dr. Stanko, 6. VIII. 1919.
Židovec dr. Feliks, 10. VI. 1908.

U PISAROVINI

Nitko.

U VRGINMOSTU

Nitko.

V. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U HRV. MITROVICI

U ILOKU

Kolarović dr. Marijan, 5. III. 1919.

U IRIGU

Vučinić dr. Božidar, 6. XI. 1912.

UHRV. KARLOVCIMA

Maksimović Sava, 31. V. 1941.
Reškaj dr. Juraj, 30. X. 1911.

U HRV. MITROVICI

Jung dr. Dragan, 7. XI. 1921.
Lončarević dr. Ivan, 24. VI. 1925.
Rački dr. Vladimir, 26. VIII. 1916.
Radojević dr. Nikola, 15. IV. 1921.

U RUMI

Cvejić Branko, 16. X. 1941.
Dvornik dr. Ivan, 26. XI. 1920.
King R. Alfred 17. VI. 1933.
Rechnitzer Mirko, 22. VII. 1932.
Soretić dr. Roman, 17. II. 1937.
Stojković dr. Stevan, 15. VII. 1925.

U STAROJ PAZOVI

Rupp dr. Gjuro, 31. V. 1941.

U ŠIDU

Kavedžić dr. Petar, 5. XI. 1931.
Purić dr. Adalbert, 18. VII. 1912.

U ZEMUNU

Abaffy dr. Ćiril, 11. IV. 1917.
Arras Andrija, 15. III. 1943.
Čulić dr. Rinaldo, 20. VII. 1942.
Ivanić dr. Ivan, 12. IV. 1938.
Marsić dr. Niko, 15. IV. 1927.
Moser dr. Ivan, 5. X. 1920.
Paušković dr. Bogdan, 15. V. 1942. (25. II. 1926.)
Pribićević Dušan, 30. IX. 1939.
Reinprecht Ervin, 31. V. 1941.
Spaić Aleksander, 8. VI. 1929.

VI. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U OGULINU

U DELNICAMA

Nitko.

U OGULINU

Mihelić dr. Ante, 8. IV. 1914.
Sokolić dr. Milan, 17. X. 1906.

U SLUNJU

Nitko.

U VRBOVSKOM

Kulišić dr. Šime, 5. XI. 1924.

VII. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U OSIEKU

U ĐAKOVU

Ašperger dr. Miroslav, 4. X. 1922.
Kenfelj dr. Ivan, 26. XI. 1920.
Niederle dr. Antun, 7. II. 1916.
Stanoš Ivo, 20. VIII. 1942.
Stern dr. Hermann, g. 1907.
Šalković dr. Mijo, 8. XI. 1932.

U DONJEM MIHOLJCU

Frančić dr. Ivan, god. 1920.
Roscher dr. Alfred, 18. VII. 1912.
Schiesl dr. Viktor god. 1921.

U NAŠICAMA

Hadžija dr. Zvonimir, 31. V. 1919. (25. VII. 1914.)
Pleše dr. Stanko, 26. VI. 1923.

U OSIEKU

Adamović dr. Antun, 16. V. 1939.
Bloch dr. Makso, u listopadu 1910.
Bogdan Zvonimir, 6. IV. 1938.
Boskovitz dr. Branko, 31. XII. 1937.
Cepelić dr. Izidor, 25. IV. 1925. (11. VI. 1909.)
Doljanin Stjepan, 3. VI. 1941.
Domac dr. Branimir, 13. IX. 1932. (28. VII. 1920.)
Enderle dr. Lujo, 24. X. 1932.
Firinger dr. Kamilo, 1. X. 1924.
Gjuričić-Biorac dr. Nikola, 22. VI. 1908.
Hajduković dr. Stanko, 24. I. 1929.
Hengl dr. Vjekoslav, god. 1904.
Karner dr. Ivan, 25. VI. 1924.
Klemen dr. Željko, 1. IX. 1939. (1929.)
Korsky dr. Alfred, god. 1905.
Malnerić dr. Martin 15. [illegible] 1943., (18. X. 1941.)
Masović dr. Mijutir, 1. X. 1931.
Matijević dr. Ivan, 1. IX. 1932.
Matijević dr. Zlatko, 17. II. 1936
Milivojević Jozo, 2. X. 1933.
Muačević dr. Stojan, 2. VI. 1920.

Pascher dr. Franjo, 2. V. 1931.
Perić dr. Matej, 4. VI. 1919.
Petrović dr. August, 26. XI. 1920.
Pinterović dr. Milovan, 25. II. 1922.
Popović dr. Milivoj 11. XII. 1924.
Raizner dr. Oskar 6. VI. 1924.
Špringer dr. Zlatko, 24. I. 1923.
Teider dr. Gjuro, 21. III. 1942.
Vuić dr. Aneta, 20. VIII. 1929.

U SLATINI

Orešković dr. Mladen, 17. IV. 1939

U VALPOVU

Petrović dr. Marko, 23. X. 1941.

U VINKOVCIMA

Cvrković Vladimir, 4. VI. 1934.
Janoši dr. Anutn, 16. VII. 1925.
Knežević Ivan, 19. V. 1941.
Košta Josip, 21. III. 1938.
Kuharić dr. Ante, 15. IX. 1926.
Mandrović Branislav, 9. VII. 1942.
Marić dr. Mišo, 17. VIII. 1925.
Orlić Ivan, 5. I. 1925.
Plemić dr. Levin, god. 1896.
Servaci dr. Rudolf, 26. V. 1924.
Urbiha dr. Viktor, 26. V. 1924.

U VIROVITICI

Antoš dr. Josip, 22. XI. 1927.
Bjelousov Aleksej, 25. VI. 1932.
Helbet Gjuro, 1. X. 1934., (21. II. 1923.)
Mitrović dr. Mario, 14. IV. 1925.
Schubert dr. Eduard, 1. XII. 1908.

U VUKOVARU

Drinković dr. Božidar, 2. V. 1941., (14. X. 1929.)
Eles dr. Ivo, 26. VI. 1924.
Georgijević dr. Mladen, 9. II. 1943
Gruber dr. Franjo, 20. IX. 1928.
Herčik dr. Josip, 26. II. 1936.
Ilić dr. Gjuro, 25. VII. 1919.
Krašković dr. Ljudevit, 26. V. 1917.
Kuhner Mijo, 19. VIII. 1927.
Paleček Ivan, 23. X. 1932.
Šverer dr. Adam, 11. VIII. 1941., (18. II. 1925.)
Tićak dr. Milutin, 22. VII. 1910.
Zsitvay dr. Eugen, 11. VI. 1917., (11. II. 1901.)

U ŽUPANJI

Ivakić Mato, 24. V. 1939.
Poljak dr. Miroslav, 28. II. 1923.
Škreblin Ivan, 1. VII. 1941.

VIII. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U PETRINJI

U DVORU NA UNI

Strmić Vatroslav, 13. II. 1939.

U GLINI

Nitko.

U KOSTAJNICI

Nitko.

U PETRINJI

Nemec dr. Josip, 23. I. 1903.
Nemec Vladimir, 23. V. 1941.
Trbljanić dr. Dragan, 13. IV. 1910.

U SISKU

Mesler Oto, 21. VI. 1934.
Starčevic Pavao, 7. X. 1939., (10. III. 1938.)
Šipuš dr. Matija, 27. IX. 1930.
Vidosavljević-Vučić Lovro, 1. X. 1941., (22. XI. 1934.)

IX. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U POŽEGI

U BRODU NA SAVI

Golubić Radovan, 22. VIII. 1924.
Koprivčevic Josip, 3. VIII. 1943.
Markotić dr. Filip 9. X. 1922.
Milčić dr. Aleksander, 27. VII. 1921

U DARUVARU

Latković dr. Matko, 22. VIII. 1903
Vladen dr. Ljubomir, 9. XII. 1931. (7. VI. 1918.)
Weiss Ernest, 4. I. 1932.

U NOVOJ GRADIŠKI

Verić Josip, 15. I. 1942.

U NOVSKOJ

Nitko.

U PAKRACU

Nitko.

U POŽEGI

Ciraki dr. Leon, 5. I. 1924.
Komlanec dr. Milan, 1. VII. 1919.
Kraljević dr. Dragan, 3. VI. 1941.
Kuntarić dr. Gjuro, 17. IV. 1919.
Radočaj dr. Julije, 13. VII. 1923.
Šepec Vladimir, 29. XII. 1937.

X. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U SENJU

U BRINJU

Nitko.

U CRIKVENICI

Brelić dr. Franjo, 24. IV. 1907.
Kovačević dr. Žarko, 1. XII. 1938. (30. X. 1933.)
Potočnjak dr. Vanja, 26. II. 1919.
Šaffarić Zlatko, IV. 1913. (2. IV. 1909.)

U HRELJINU

Nitko.

U NOVOM VINODOLU

Mažuranić dr. Milutin, 28. VIII. 1906.

U PAGU

Nitko.

U SENJU

Ulahović dr. Ante, 20. IX. 1935., (28. II. 1933.)

XI. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U SUŠAKU

(koliko je poznato)

U BAKRU

Nitko.

U ČABRU

Nitko.

U KASTVU

Jelušić dr. Franjo, 1. IV. 1933., (29. VIII. 1929.)

U KRKU

Mavrović dr. Ante, 20. V. 1938., (9. IV. 1934.)
Mrakovčić Ivan, 28. I. 1941.
Velčić dr. Petar, 1. IV. 1933.

U RABU

Čubranić dr. Klement, 1. IV. 1933. (24. IX. 1928.)
Pezel dr. Alfons, 1. IV. 1933.

U SUŠAKU

Bonetić dr. Antun, 16. XI. 1934.
Červar dr. Gjuro, god. 1922.
Frančić dr. Božo, 8. II. 1928.
Korlević dr. Milivoj, 14. VII. 1920.
Košak dr. Julio, 25. VIII. 1920.
Mikuličić dr. Vinko, 8. VII. 1925.
Pavelić dr. Ferdo, 30. I. 1918.
Perčić dr. Emanuel, 12. X. 1927.
Sušanj Janko, 10. V. 1940.
Špehar dr. Fran, 6. VII. 1932.
Vaić dr. Milenko, 31. V. 1940.
Vitezić dr. Dinko, 26. I. 1927.

XII. NA PODRUČJU SUDBENOG STOLA U VARAŽDINU

U ČAKOVCU

Dajč dr. Koloman, 1. IV. 1933., (14. V. 1930.)
Hidvegi dr. Makso, 1. IV. 1933., (5. IX. 1936.)
Kovač dr. Lavoslav, 1. IV. 1933., (17. VI. 1903. — 23. V. 1923.)
Kovač dr. Pavao, 27. XII. 1939.
Laszlo dr. Bela, 1. IV. 1933., (20. IV. 1907., 23. V. 1923.)
Paumann dr. Vinko, 31. VII. 1934.
Poljanić dr. Emanuel, 1. IV. 1933., (17. V. 1930.)
Schwarz dr. Ljudevit, 1. IV. 1933., (18. XI. 1904., 23. V. 1923.)
Szerb dr. Ladislav, 18. V. 1941., (6. VI. 1940.)
Wolf dr. Stjepan, 25. VI. 1937.
Žigić dr. Milan, 2. VIII. 1934.

U IVANCU

Cesarec Dragutin Zvonimir, 16. II. 1939.
Kriglović dr. Franjo, 16. VIII. 1906

U KLANJCU

Stahuljak dr. Milivoj, 18. VII. 1934.

U KRAPINI

Fizir dr. Krešimir, 5. XII. 1923.
Semić dr. Šime, 17. IX. 1924.

U LUDBREGU

Mažgon Vilko, 22. IV. 1941., (1. VII. 1931.)
Perić dr. Milan, 27. II. 1919.

U NOVOM MAROFU

Plemić dr. Ivan, 26. IX. 1928.

U PREGRADI

Nitko.

U PRELOGU

Lajtman Juraj, 28. VII. 1933.
Slaviček Matija, 1. IV. 1933., (5. XII. 1929.)

U VARAŽDINU

Devčić dr. Zvonimir, 10. VII. 1909.
Engelhardt dr. August, 23. XII. 1918.
Franetović dr. Jerko, 13. IX. 1941., (1. IV. 1933., 22. X. 1924)
Gašparac dr. Ujekoslav, 15. IX. 1926.
Medvedović dr. Ujekoslav, 31. XII. 1934.
Milković dr. Zvonimir, 7. XII. 1921.
Mostovac Božidar, 10. IX. 1943.
Pečornik dr. Nikola, 20. II. 1899.
Supanc Dragutin, 7. XII. 1937.
Večeк dr. Antun, 1. X. 1934.
Učević Josip, 9. VII. 1942.

U VINICI

Nitko.

U ZLATARU

Valjavec dr. Dionizije, 3. IV. 1929

OPAZKA: Uslied izvanrednih prilika Komora ne razpolaže u svim slučajevima sa točnim podatcima, pa ćemo možebitne netočnosti na zahtjev zanimanih rado izpraviti.

Upozorujemo na povišenje članarine (predplate) prikazano na drugoj stranici omota!

perovodje . . . . . Kn 800.—
bodnih zvanja . . . . . Kn 920.—
toga upisninu od Kn 20.— jednom za uviek.
Pojedini broj stoji Kn 100.—

Po §-u 4 pravila

HRVATSKOGA PRAVNIČKOGA DRUŽTVA

Kao pravi članovi mogu družtvu pristupiti samo oni, koji su absolvirali pravne nauke.

Pravi članovi plaćaju u ime članarine godišnje:

ako su sudci, javni činovnici ili odvjetnički perovodje . . . . . Kn 200.—

ako su odvjetnici i uobće pripadnici slobodnih zvanja . . . . . Kn 320.—

Tko istom pristupa družtvu kao član, plaća osim toga upisninu od Kn 20.— jednom za uviek.

Prijava za pristup u družtvo šalje se tajničtvu Zagreb, Svačićev trg 4), kamo se šalju i svi dopisi i novčane pošiljke, koje se tiču družtva.

Najjeftinije je i najpraktičnije, te omogućuje svestranu kontrolu, ako se članarina i uobće novac doznačuju putem poštanske štedionice. Broj računa Pravničkoga družtva kod Poštanske štedionice u Zagrebu — 35515.

Pravi članovi dobivaju »Mjesečnik« bezplatno. Nečlanovi plaćaju u ime predplate godišnje Kn 320; đaci i drž. činovnici plaćaju pogodovnu predplatu od Kn 200.—

Pojedini broj stoji Kn 30.—.

Reklamacije za »Mjesečnik« moguće je uvažiti samo onda, ako ne stignu prekasno, a valja ih upraviti tajničtvu. Zagreb, Svačićev trg br. 4. Spisi za uredničtvo »Mjesečnika« također na istu adresu.